

POLITIHØGSKOLEN

“ORDEN I GATA”

EN STUDIE AV ORDENSFORSTYRRELSER I
KARL JOHANS GATE 1998-2008;

HVA ER DET OG HVA GJØRES MED DET?

-ET BLIKK PÅ ORDENSPOLITIETS HVERDAG

Wictor Furøy

MASTER I POLITIVITENSKAP 2012

*Where in the hell did you ever get the crazy idea that disorder was police
buisness ? Our job is fighting crime!*

Sint politimann til George L Kelling, Kelling and Coles, 1996, s 131

Sammendrag

Karl Johansgate har en spesiell betydning både for tilreisende og fastboende i Oslo. Politisosiologisk litteratur viser at karaktertrekk ved sentrale byområder gjør at det kan oppstå opphopninger av kriminalitet og uønsket aktivitet i slike områder. Denne avhandlingen studerer ordensforstyrrelser som Oslo politiet har håndtert i Karl Johansgate i årene 1998 og 2008.

Håndtering av ordensforstyrrelser har alltid vært en sentral del av hverdagen til det patruljerende politiet. Siden politiet er gitt et stort handlingsregister for selv å løse slike hendelser, vil de i liten grad figurere i kriminalstatistikk. For å få innsikt i ordensforstyrrelser og publikums behov, vil det derfor ikke være hensiktsmessig med analyser av kriminalstatistikk. Vi trenger andre kilder til kunnskap. Politioperativt system, PO, kan brukes som en slik kilde til kunnskap om politiets aktivitet.

Ordensforstyrrelsene i Karl Johansgate er hendelser som er knyttet til utagerende og aggressiv adferd som slagsmål og krangling. Utsatte og synlige grupper i Oslo Sentrums bygater, som rusmisbrukere, tiggere og prostituerte, står i liten grad bak ordensforstyrrelsene som finner sted i Karl Johansgate. Mitt materiale viser at hverken det generelle publikum, vektere eller politiet i hverdagen melder at disse gruppene er kilden til de mange ordensforstyrrelsene i området.

Ordensforstyrrelsene i Karl Johansgate finner sted gjennom hele året. Det er ingen årstider eller tider på året, som for eksempel sommerferie eller "julebordstid", som utpeker seg som perioder med høyere andel slike ordensforstyrrelser. Ordensforstyrrelser i Karl Johansgate har likevel klare mønstre i hvor og når de inntreffer. Selv om disse hendelsene finner sted gjennom hele året, alle ukedager og til alle tidspunkter, påviser jeg at disse hendelsenes hyppighet øker utover ukedagene og får en topp natt til lørdag og natt til søndag. Videre stiger hyppigheten av når disse hendelsene finner sted utover kvelden, og får en markant topp i tidspunktet fra midnatt til etter kl. 0400.

Ordensforstyrrelsene finner sted på forskjellige arenaer i Karl Johansgate. De fleste ordensforstyrrelsene skjer imidlertid på selve gata, og på og ved skjenkestedene i gata. I både tid og rom så knyttes ordensforstyrrelsene til serveringssteder og uteliv.

Disse mønstrene omkring ordensforstyrrelser i Karl Johansgate er ikke blitt endret i tidsrommet mellom 1998 og 2008.

Politiet håndterte i 2008 33% flere ordensforstyrrelser i Karl Johansgate enn i 1998. Publikums henvendelser om ordensforstyrrelser har holdt seg overraskende stabilt i denne perioden. Dette kan være en indikasjon på at det er politiet som gjennom interne loggføringsrutiner og faglig fokus selv har ført til et forhøyet fokus omkring disse ordensforstyrrelsene.

De fleste ordensforstyrrelsene i Karl Johansgate løses ved skjønsmessige beslutninger gjort av politipatruljene. Likevel påviser jeg at politiet i Karl Johansgate igjennom en relativt stor andel pågripelser har et mer repressivt handlingsmønster enn tidligere forskning har påvist.

Jeg kan ikke gi noen entydige konklusjoner på om politiet etter 10 år jobber mer kunnskapsbasert og problemorientert mot disse problemene. På den ene siden påviser jeg at politiet ikke har lyktes i å endre mønstrene omkring disse hendelsene. Videre viser handlingsmønstrene til politipatruljene at det sannsynligvis ikke finnes noen felles policy eller fokus omkring hvordan disse oppdragene skal løses. På den annen side ser jeg tendenser til at politiet etter 10 år har et større fokus omkring ordensforstyrrelser, og gjennom tilstedeværelse i Karl Johansgate selv griper inn i disse forholdene på de tidspunktene da disse forholdene finner sted.

Oslo politidistrikt knytter ordensforstyrrelser direkte til publikums trygghetsfølelse. Jeg diskuterer politiets fokus på “trygghet”, og advarer både mot en ureflektert tilnærming til trygghetsbegrepet, og mot et ensidig fokus på repressive og “mekaniske” metoder for å håndtere ordensforstyrrelser. For at publikum skal beholde sin tillit til politiet, må politiet håndtere hverdagslige utfordringer i et tett og gjennomtenkt samspill med de lokale omgivelser.

Innhold

SAMMENDRAG	III
FORORD	VII
1. ORDEN I GATA; OM ORDENSFORSTYRRELSER SOM POLITIOPPGAVE OG POLITIVITENSKAPLIG TEMA	1
1.1. Problemstilling	4
1.2. Begrepsavklaring; hva er en ordensforstyrrelse ?	6
1.3. Oppgavens oppbygning:	9
2. METODE	11
2.1. Valg av metode	11
2.2. Avgrensing:	13
2.3. Politioperativt system (PO)	14
2.4. Om utvalget	16
2.5. Operasjonalisering av PO loggene	17
2.6. Intervjuer av operatører ved operasjonssentralen	18
2.7. Datakvalitet	19
2.7.1. Datakvalitet ved analyse av PO	19
2.7.2. Datakvalitet på intervjuer av operatører	21
2.8. Forskningsetiske krav og problemstillinger	22
2.8.1. Egen nærhet til området	23
3. WELCOME TO THE JUNGLE; ORDENSFORSTYRRELSER I KARL JOHANSGATE 1998 OG 2008	24
3.1. Geografi og kriminologi	24
3.1.1. Ordensforstyrrelsers innvirkning på opplevd trygghet i en by	28
3.1.2. Presentasjon av Karl Johansgate	29
3.1.3. Karl Johansgate og menneskene	31
3.1.4. Karl Johangate som symbolsk arena	32
3.2. Arbeidet ute på gata; hva er innholdet i ordensforstyrrelsene?	33
3.2.1. Innholdet i politihverdagen; myter og realiteter	33
3.2.2. Innholdet i ordensforstyrrelsene	37
3.2.3. Omfanget av ordensforstyrrelser	45
3.2.4. Hvem melder om ordensforstyrrelser?	50

3.2.5 Forskjellig toleransenivå mellom politi, vektere og publikum?	56
3.3. Når finner ordensforstyrrelsene sted?	58
3.4. Ordensforstyrrelser på ulike arenaer	65
4. HVORDAN LØSER POLITIET ORDENSFORSTYRRELSENE?	72
4.1. I hvor stor grad foretar politiet innbringelser etter ordensforstyrrelser?	84
5. DET KUNNSKAPSSTYRTE POLITI; -IDEALER OG REALITETER.....	90
5.1. Idealene om kunnskapsstyrt politiarbeid.....	90
5.2. Aktuelle politistراتيجier for å forebygge og håndtere ordensforstyrrelser	91
5.2.1. Problemorientert politiarbeid	92
5.2.2. Broken Windows.....	93
5.2.3. Reassurance policing (RAP)/ beroligende politiarbeid	95
5.3. Kunnskapsstyrt tilnærming til ordensforstyrrelser	97
6. ORDENSPOLITIETS HVERDAG; - OPPSUMMERING OG AVSLUTTENDE KOMMENTARER.....	107
7. LITTERATUR.....	112
8. APPENDIX	117
Vedlegg nr. 1: Sentrale begrep i avhandlingen:	117
Vedlegg nr. 2: Operasjonalisering av PO-logger.....	119
Vedlegg nr. 3: Intervjuguide	128
Vedlegg nr. 4: Svar fra Rådet for taushetsplikt og forskning, Justisdepartementet	130
Vedlegg nr. 5: Tillatelse til innsyn i PO fra Politidirektoratet	132
Vedlegg nr. 6: Tillatelse fra Oslo politidistrikt	133

Forord

Å blande akademia inn i operativt politiarbeid er et utakknemlig og ensomt arbeide. Denne avhandlingen er ikke laget fordi jeg jobber i det patruljerende politiet, men til tross for det. Jeg har gjennom masterstudiet ved Politihøgskolen, og særlig under arbeidet med avhandlingen, dessverre erfart at det finnes liten vilje og forståelse for å blande akademisk tenkning inn i politihverdagen. Denne avhandlingen er derfor utarbeidet i faglig akademisk ensomhet, i en politihverdag som preges av dag til dag utfordringer i forhold til det store mangfold av arbeidsoppgaver som politiet i Oslo Sentrum blir stilt ovenfor.

Jeg har en kongstanke om at akademisk tenkning etter hvert kan bli en integrert del av beslutningsgrunnlaget i politihverdagen. Jeg håper derfor at Politihøgskolen jobber videre med masterutdanningen med fokus på å rekruttere studenter som representerer politiets hverdagslige kjernearbeid.

I en samtid preget av terror, drap, voldtekter og organisert kriminalitet, kan det se ut som om hverdagens utfordringer blir glemt.

Noen lyspunkt har jeg likevel erfart. Jeg vil med dette takke analytikerne Christina Hofseth, Roar Kvasheim, Mattis Michaelsen og Tyr Steffensen i Oslo politidistrikt for at de alltid har vært imøtekommende for alt maset fra grasroten, og derigjennom har holdt liv i mine ideer om en reflekterende polititjeneste.

En spesiell takk til tidligere politiinspektør Stein Hustad som forut for sin tid våget å foreta dristige endringer i ordenspolitiets tenkemåte, og som måtte ta følgene av sine innovative beslutninger i et konservativt politidistrikt. Videre også takk til tidligere ordenssjef ved Sentrum politistasjon John Nicolay Finsberg som med sin standhaftighet aldri har viket unna når det har vært nødvendig å foreta upopulære beslutninger for å nå sine mål.

Jeg ønsker også å rette en takk til nåværende ordenssjef ved Sentrum politistasjon Robert Thorsen og min gode kollega Marius Gunnerud for at de tilrettela tjenesten slik at jeg kunne slutføre denne oppgaven.

Min veileder Paul Larsson har drevet meg fra skanse til skanse med sine vanskelige innspill i forhold til avhandlingen. Dette har gitt meg verdifull innsikt i både avhandlingens tema og flere tilgrensende problemstillinger. Jeg har lang erfaring med praktisk politiarbeid, men min innsikt i politivitenskapen og de problemstillinger som fagfeltet reiser har tidligere vært begrenset. Larsson har åpnet mine øyne for politisosiologisk litteratur og forskning som forhåpentligvis vil bli en viktig del av min tilnærming til den politioperative hverdag. Tusen takk!

Takk også til spesialbibliotekar Kjersti Dahlskås Urnes ved biblioteket ved Politihøgskolen som alltid har vært behjelpelig med mine spørsmål om End Note og vanskelig tilgjengelig litteratur.

Jeg vil også takke Bjørn Bjelland ved ambulansetjenesten i Oslo og Akershus, som gjennom hele masterstudiet har vært en god inspirator og samtalepartner omkring felles utfordringer blant utrykningspersonell i Oslo.

En stor takk til trofaste Nina, Vemund og Eskild som så mange ganger forgjeves har ventet på meg.

Men mest av alt en stor takk til alle junkiser, speedfreaks, fylliker, transer, slåsskjemper, horer, freaks, gærninger, tosker, tullinger, idioter, stalkere, kverulanter, blottere, uteliggere, selgere, gatemusikanter, tiggere og alle dere andre bråkmakere som gjør hverdagen i Oslo Sentrum fargerik at slik at vi aldri kjeder oss.

1. Orden i gata; om ordensforstyrrelser som politioppgave og politivitenskaplig tema

Karl Johansgate, natt til mandag 16. april 1998, kl. 0033:

“En anonym melder ringer operasjonssentralen i Oslo politidistrikt og forteller at en mann har løpt rundt i Karl Johansgate og skallet hodet sitt i butikkvinduer. Mannen skal nå ligge på bakken utenfor en klesbutikk. Operasjonssentralen sender en uniformert patrulje fra Sentrum politistasjon mot stedet. Etter 2 minutter melder patruljen tilbake til operasjonssentralen at de har kontroll på en 29 år gammel norsk mann uten fast bosted. Patruljen melder videre at ikke noe er skadet på stedet. Mannen blir formant om å forholde seg rolig, og bedt om å forlate stedet. Patruljen melder seg ledig 13 minutter etter at meldingen ble innringt til politiet.”

Karl Johansgate, natt til fredag 29. mai. 1998, kl. 0434:

“En anonym melder ringer operasjonssentralen i Oslo politidistrikt, og forteller at det er slagsmål mellom flere personer inne på en av hamburgerrestaurantene i gata. Partene i slagsmålet skal være skilt av andre publikummere på stedet, og de involverte har gått nedover Karl Johansgate mot Jernbanetorget. Operasjonssentralen sender to uniformerte patruljer mot stedet, en patrulje fra Sentrum politistasjon og en fra Grønland politistasjon. Etter 2 minutter melder patruljen fra Sentrum politistasjon at den har anholdt en person, mens patruljen fra Grønland har anholdt en annen person. De to politipatruljene kontrollerer til sammen 4 norske gutter i alderen 19-21 år på stedet. Den ene gutten forklarer at han er blitt kalt “Frankenstein” av en av de andre guttene. Ingen av de involverte partene vil anmelde noen for noe. Personalia på de fire guttene blir loggført i politiet vaktjournal, og guttene blir dimittert. Patruljene melder seg ledige 19 minutter etter at meldingen ble innringt til politiet.”

Karl Johansgate, mandag kveld 29. juni 1998, kl. 2256:

“En ordensvakt på et utested i gata melder at de har lagt en mann i bakken etter at han “fløy” på en av vaktene på stedet. 2 uniformerte politipatruljer fra Sentrum politistasjon sendes til stedet. Etter 3 minutter melder en av patruljene at en mann er pågrepet, og at han innbringes for ordensforstyrrelse. 24 minutter etter at meldingen ble innringt til politiet, slår den ene av politipatruljene av i Sentralarresten på Grønland for å sette den 43 år gamle norske mannen på glattcelle og skrive anmeldelse på saken.”

Karl Johansgate, lørdag ettermiddag 17. mai 2008, kl. 1704:

“Flere personer ringer politiets nødtelefon og melder om masseslagsmål mellom to gjenger utenfor et av utestedene i gata. Minst en person skal ligge nedslått i gata. Det meldes at flere personer løper i alle retninger. Til sammen 4 politipatruljer blir bedt om å kjøre mot stedet, 2 sivile og 2 uniformerte patruljer fra politidistriktets trafikkavdeling og avdelingen for bekjempelse av gjenger. Operasjonssentralen kontakter AMK-sentralen og rekvirerer en ambulanse til stedet. Etter et minutt meldes det at to patruljer er på stedet. Patruljene har kontroll på et par personer. Ingen personer ligger i gata. Den ene patruljen melder at det er 5-6 involverte personer på stedet, og at det er vanskelig å finne ut hva som har skjedd. En patrulje fra trafikkpolitiet melder at en person har et sår på leppa. En patrulje fra beredskapstroppen har også ankommet stedet og melder at en person trengte “litt justering” etter at han hadde vist “litt dårlig oppførsel”. Til sammen 7 unge norske gutter i alderen 17-21 år blir bortvist fra området. 38 minutter etter at første melding ble innringt til politiet, har alle 7 patruljene som har bidratt i oppdraget dratt fra stedet. Oppdraget avsluttes som OPS (oppgjort på stedet).

Karl Johansgate, natt til torsdag 25. desember 2008, kl. 0325

“En ansatt ved et utested ringer og ber om politiet bistand. De har kastet ut en person som nå står utenfor utestedet og lager bråk. Melderen opplyser at det er “tilnærmet slåsskamp” på utsiden. En uniformert patrulje fra Sentrum politistasjon sendes mot stedet. Etter 5 minutter melder patruljen tilbake til operasjonssentralen at de har kontroll på stedet. På stedet er det to 20 og 22 år gamle “kranglefanter” med afrikansk bakgrunn. Begge guttene blir bortvist fra stedet av politipatruljen. 9 minutter etter at meldingen ble innringt til politiet, melder patruljen seg ledig. Oppdraget overføres til Sentrum politistasjon for at patruljen selv skal loggføre navnet og adresse på de to “kranglefantene”.

Felles for alle disse 5 hendelsene er at de har funnet sted i Karl Johansgate, og at operatørene ved operasjonssentralen har definert disse hendelsene som “ordensforstyrrelser”.

Disse hendelsene er sannsynligvis ikke blitt gjengitt i pressen. De er sannsynligvis heller ikke blitt omtalt på paroler blant ledere og øvrige ansatte i Oslo politidistrikt. Det er kun de som er involvert i hendelsene, politimannskapene ved operasjonssentralen og i patruljetjenesten, samt tilfeldige forbipasserende, som vet at disse hendelsene faktisk har funnet sted.

Tilsvarende hendelser finner sted i Karl Johansgate og andre steder i Oslo gjennom hele døgnet, hver dag, året rundt. Det er slike hendelser denne avhandlingen retter søkelyset på. Velkommen til et innblikk i politiets hverdag!

Politivitenskap er studiet av politiet og av andre som utøver polisiær virksomhet. Polisiær virksomhet er de kontrolltiltak som politiet og andre utøver for å opprettholde den sosiale kontroll i samfunnet (Reiner, 2000 s. 3). Politivitenskapen studerer hvem disse aktørene er, hvilke oppgaver de har, hvordan de utfører dem, hva som er effektene av dette arbeidet og hvilken samfunnsrolle disse aktørene har (Larsson, 17.1.2008). Politivitenskapen i norsk sammenheng er en ny forskningsgren, og det finnes en viss diskrepans i det norske forskningsmiljøet om hva som er relevante problemstillinger og hensiktsmessige metoder i faget. Selv om faget er nytt, og man ikke har kommet til enighet om innholdet i denne forskningen, finnes det en samstemmighet om at hensikten med den politivitenskaplige forskning er å *“bygge bro mellom forskning på politiet og politipraksis”* (Hellesø-Knutsen, 2010 s. 27).

Mange har klare oppfatninger av hva politiet gjør i sin hverdag. Det finnes mange myter omkring hverdagen i politiet. Det er en utbredt oppfatning at politiet har en hektisk hverdag hvor de håndterer kriminalitet og alvorlige hendelser. Forskning omkring politiets aktivitet viser imidlertid at politiet i stor grad håndterer en rekke mindre alvorlige hendelser, som ordensforstyrrelser på offentlige steder.

“The historical and sociological evidence should have made clear that crime-fighting has never been, is not, and cannot be the primary activity of the police... The core mandate of policing, historically and in terms of concrete demands placed upon the police, is the more diffuse one of order maintenance (Reiner, 2000 s. 170).

Det subjektive begrepet “trygghet” er nå blitt en sentral del av politiets hverdag (St.meld. nr 22, 2001; St.meld. nr 42, 2005 s. 6; Volquartz, 2009 s. 37). Opplevd trygghet knyttes blant annet til ordensforstyrrelser. Ordensforstyrrelser på offentlig sted er hendelser som blir observert av både forbipasserende publikum, av ansatte i butikker og næring, av politikere, av journalister og ikke minst av politiet selv. Denne synligheten kan medvirke til at disse hendelsene får stort fokus blant de som observerer dem og igjen lede til *frykt* for at andre typer uønskede hendelser og kriminalitet stiger. Slike synlige ordensforstyrrelser antas slik å ha en innvirkning på publikums følelse av trygghet i samfunnet.

Politivitenskapen er en del av samfunnsvitenskapen, som har tre ulike hovedoppgaver; en analytisk oppgave, en kritisk oppgave og en konstruktiv oppgave. Med analytisk oppgave menes at forskningen skal analysere ulike typer samfunnsforhold. Med kritisk oppgave menes at forskningen skal problematisere og foreta kritiske drøftinger av etablerte ordninger og mønstre i samfunnet. Til sist har forskningen en konstruktiv oppgave gjennom å initiere og fremme bestemte løsninger på de problemene som blir undersøkt. Samfunnsvitenskapen skal altså *”bidra til å forstå, forkaste og forandre ulike forhold i samfunnet”* (Grønmo, 2004 s. 12).

I forhold til fenomenet ordensforstyrrelser, er det dette jeg ønsker å gjøre gjennom denne oppgaven; jeg ønsker å beskrive omstendighetene rundt ordensforstyrrelser, jeg vil se på behandlingen av dem med et kritisk blikk og jeg vil forsøke å komme med anbefalinger i forhold til hvordan slike hendelser kan forebygges og håndteres. De problemstillinger og spørsmål som jeg reiser, og forsøker å svare på i denne oppgaven, går inn i kjernen av politivitenskapen.

1.1. Problemstilling

Ordensforstyrrelser er en vesentlig del av hverdagen for patruljerende politimannskaper i Oslo Sentrum. Jeg har hatt to hovedmål med denne oppgaven; for det første ønsket jeg å skape innsikt i “det hverdagslige” fenomenet ordensforstyrrelser i et meget sentralt område av Oslo. For det andre ønsket jeg å lete etter tegn på om politiet i dag jobber kunnskapsstyrt i sin hverdag. For å svare på dette spørsmålet, så ønsker jeg å analysere politiets håndtering av ordensforstyrrelser i dette området. Underveis i arbeidet med oppgaven, har det også dukket opp en annen sentral problemstilling, nemlig om det er mulig å benytte Politioperativt system, PO, til å fremskaffe data for å analysere problemområder som politiet jobber med.

Dette er i hovedsak en eksplorerende og beskrivende studie med problemstillinger som tar opp spørsmål om hvordan ulike samfunnsforhold er, hvordan de varierer og hvordan de endres. Ordensforstyrrelser i Karl Johansgate er, så langt jeg har kunnskap om, et relativt utforsket tema, noe som er et kjennetegn på beskrivende problemstillinger (Grønmo, 2004 s. 67). Denne studiens problemstillinger har som siktemål å avdekke og kartlegge forhold omkring ordensforstyrrelser og politiets behandling av dem. Jeg har flere inngangsspørsmål omkring ordensforstyrrelser som ligger til grunn for utarbeidelsen av mitt undersøkelsesopplegg:

- Hva er kjennetegn ved ordensforstyrrelser?
- Har omfanget av ordensforstyrrelser endret seg etter 10 år?
- Er det mulig å påvise mønstre i hvor og når slike hendelser inntreffer?
- Kan vi se endringer i hva publikum og politiet tolerer i sentrale bymiljø?
- Har publikum og politiet forskjellig syn på hva som er akseptabel/uakseptabel adferd i et sentralt bymiljø?
- Hvordan løses disse oppdragene, og kan det påvises at de løses annerledes etter 10 år med kunnskapsbasert politiarbeid?

Svarene fra disse spørsmålene vil jeg deretter benytte til å drøfte om politiet har en kunnskapsbasert tilnærming til en sentral del av politiets hverdag. Ordensforstyrrelser er ikke ”kriminalitet”, men mindre alvorlige hendelser som formelt sett regnes som ”forseelser”. I mye av diskursen omkring politiet, både fra politikere, i mediene og ikke minst innad i politiet, er det tilsynelatende kriminelle handlinger som omtales og prioriteres (og da alvorlig kriminalitet som narkotikasmugling, drap, vold i nære relasjoner mv). Siden ordensforstyrrelsene skjer på offentlige steder i meget tett beferdete områder, blir disse forholdene eksponert for et stort publikum. Denne eksponeringen kan antas å ha en innvirkning på folks opplevelse av ro, orden og trygghet i samfunnet. Min erfaring fra mange års arbeid på gatene i Oslo sentrum tilsier at vi i stor grad *snakker om* alvorlig kriminalitet, men i hverdagen *jobber med* forseelser som ordensforstyrrelser.

I denne oppgaven ønsker jeg å undersøke politiets håndtering av noen av disse hverdagslige utfordringer. Jeg har valgt å fokusere på politiets behandling av ordensforstyrrelser. Gjennom mitt eget yrkesliv vet jeg at disse hendelsene utgjør en vesentlig del av hverdagen, samtidig som løsningen av slike oppdrag tilsynelatende ikke vies stor oppmerksomhet i interne styringsdokumenter og virksomhetsplaner eller av ledere innad i politiet.

Jeg har utviklet mitt undersøkelsesopplegg med tanke på å undersøke forhold omkring *situasjonen* der ordensforstyrrelser oppstår, fremfor å konsentrere meg om karakteristika hos dem som utøver disse ordensforstyrrelsene. Min underliggende tanke følger Marcus Felson og Ronald Clarkes (1998) beskrivelser av at det alltid finnes forhold utenfor hver enkelt person som bidrar til at mennesker utøver uønskede handlinger (Felson & Clarke, 1998 s. 1).

Jeg hadde ingen hypotese som utgangspunkt for denne studien. Selv om jeg personlig har jobbet med disse spørsmålene i størstedelen av mitt yrkesliv, har jeg ikke hatt noen formening

om hvilke svar undersøkelsesopplegget ville gi. Dette er primært en deskriptiv studie som har som siktemål å gi innsikt i hvordan politiet behandler en spesifikk type problemer innenfor et spesifikt geografisk område av Oslo Sentrum.

Jeg følger Liv Finstad som også har vært opptatt av

“de hendelser som utføres og oppleves som selvsagt og dermed rutinemessige av politiet, kanskje også av publikum. Dette er temaer som ofte underkommuniseres i den kriminalpolitiske debatten, kanskje også av politiet selv”(Finstad, 2000 s. 23).

Ved å fokusere på ordensforstyrrelser så ønsker jeg å medvirke til et større fokus omkring disse hendelsene, noe som kan bidra til en statusheving for den uniformerte ordenstjenesten. Jeg ønsker å dele mine funn med politidistriktets strategiske, operasjonelle og taktiske ledd, slik at politidistriktet kan bli bedre rustet til å håndtere ordensforstyrrelser.

1.2. Begrepsavklaring; hva er en ordensforstyrrelse ?

Siden begrepet ”ordensforstyrrelse” kan fungere som et mangeartet og subjektivt begrep har jeg valgt å bruke noe tid innledningsvis i et forsøk på en generell beskrivelse av hva begrepet kan inneholde, samt å plassere det i forhold til straffesaksjeden. En beskrivelse av det hverdagslige og faktiske innholdet av ordensforstyrrelser slik det praktiseres i Oslo sentrum, er som nevnt et av de sentrale spørsmålene i denne oppgaven. Jeg vil komme tilbake til hvilke handlinger som ligger i begrepet senere i oppgaven.

Uttrykket ordensforstyrrelse dukker ofte opp i både politiforskningen, i nyheter og samfunnsdebatt og brukes ofte i den daglige politisjargongen. Flere politiforskere (Bittner, Manning, Reiner, Finstad mfl.) nevner ordensforstyrrelser, uten at de gir videre forklaringer av hva dette begrepet sikter til. Michael Banton deler politiets hovedfunksjoner inn i to oppgaver; kriminalitetsbekjempelse (crime-fighters”) og fredsbeskyttere (”peace-keepers”)(Banton, 1964 s. 134). Et kriminalitetsbekjempende politi er det som konsentrerer sin virksomhet på kriminalitetsbekjempelse og som derfor konsentrerer sin kontakt med publikum for å forebygge og etterforske lovbrudd. Fredsbeskyttelse kan betegnes som arbeidet med å forebygge samt håndtere oppdukkende forstyrrelser av den offentlige ro og orden. Dette skjer i nært samarbeid med publikum. Selv om Liv Finstad konstaterer at ordensforstyrrelser utgjør en stor andel av de publikumsbestilte oppdrag, gir hun ikke andre beskrivelser av fenomenet enn at ”det omfatter hendelser som fyll, bråk (også husbråk i

betydningen støyende musikk), bålbrekking og anleggsstøy” (Finstad, 2000 s. 45). Hun legger til at i forhold til de politiinitierte oppdragene som dreier seg om ordensforstyrrelser, så dreier disse oppdragene seg om urinering og drikking på offentlig sted samt reaksjoner i forhold til personer som hindrer politiets arbeid (Finstad, 2000 s. 51).

Selve begrepet er det ikke lett å finne noen beskrivelse av. Det er satt sammen av to beskrivende substantiver; orden og forstyrrelse. Substantivet ”orden” kan bety ryddighet, rekkefølge eller samfunn med felles regler. Substantivet forstyrrelse kan bety avbrudd, støy eller uorden (Wangensteen, 2005). Innledningsvis kan vi altså si at en ordensforstyrrelse er et brudd i de felles reglene for ”ryddighet” som gjelder i et samfunn. Begrepet kan derfor fremstå som meget subjektivt; beskrivelsen av innholdet i det vil variere mellom hva hver enkeltperson legger i det.

Erickson (1982) vektlegger også dette. Han viser til at begrepet ”orden” har en rekke betydninger, både hvor hver del av et samfunn er i funksjon i forhold til andre deler av samfunnet, samt en beskrivelse av et samfunn hvor lover blir fulgt (Ericson, 1982 s. 218). I boka ”Fixing Broken Windows” (1996) gis det en videre forutsetning om at ordensforstyrrelser er brudd på normer som det er allmenn enighet omkring i samfunnet;

”We speak here of behaviour that violates widely accepted standards and norms of behaviour, and about which a broad consensus exist, in spite of racial, ethnic, and class differences”.(Kelling & Coles, 1996 s. 4)

Det kan sees ut som om begrepet «ordensforstyrrelse» i Norge har en noe annen betydning enn begrepet har i engelsk og amerikansk forskning. ”Order disturbance”/ ”anti social behaviour” brukes en rekke ganger også som betegnelse ikke bare på den synlige *adferden* som blir utøvd på offentlig sted, men også på *resultatene* av slike avvikende handlinger. Resultatene av slike handlinger kan for eksempel være grafitti (Anti social behaviour order) (Millie, Jacobsen, McDonald, & Hough, 2005 s. 2) og knuste ruter (Kelling & Coles). I norsk målestokk vil resultatene av slike handlinger bli definert som skadeverk. Jeg velger å fokusere på ordensforstyrrelsene som selve adferden og ikke de fysiske resultatene av den.

Ordensforstyrrelsen kan være svært subjektiv i forhold til både sted og tid. En ordensforstyrrelse kan ha en *geografisk begrensing*. En type adferd vil kunne være akseptabel og innenfor stedlige gjeldende normer i et område, mens den samme adferden vil være

uakseptabel i et annet geografisk område. I urbane byområder vil en akseptere andre typer adferd enn i for eksempel villaområder. Egon Bittner (1967) fokuserer på denne forskjellen i sin artikkel "Policing on skid row". Han peker på at politiet i slike områder jobber for å gjenopprette en annen type orden enn i andre områder (Bittner, 1967 s. 388). Den geografiske dimensjon blir også vektlagt av Kelling og Coles (1996) som sier at ordensforstyrrelser har en særlig skadelig innvirkning på urbane byområder (Kelling & Coles, 1996 s. 14). I slike områder, der en hele tiden møter ukjente mennesker, vil befolkningen ha behov for at et minimum adferdsregler blir fulgt.

Det er også viktig å bemerke at i vurderingen av om en type adferd skal vurderes som en ordensforstyrrelse, så er det også store forskjeller i *tid*. På dagtid, når "vanlige" mennesker og barn oppholder seg i et bestemt geografisk område, vil det være andre normer som gjelder enn på kveldstid eller på natta. Politiets mandat blir å gjenopprette den orden som i utgangspunktet hersker på et gitt sted til en gitt tid, - dette i motsetning til å opprette orden i et område hvor andre normer er rådene. Politiet blir dermed en del av samfunnets og myndighetenes innsats for å opprettholde sosial kontinuitet og stabilitet (Ericson, 1982 s. 219). En utfordring med dette er at det i et urbant miljø vil finnes en rekke kulturelle og klassemessige forståelser av akseptabel adferd, og dermed motsetninger, av hvilken orden politiet skal opprettholde. Politiet definerer seg selv inn middelklassens forståelse av akseptabel adferd (Ericson, 1982 s. 220), noe som kan medføre at andre, avvikende grupper, blir diskriminert i bybildet.

Både den tidsmessige og geografiske dimensjon er komplisert, og man må ha inngående erfaringer fra de forskjellige områder for å kunne tilegne seg disse uskrevne gjeldene regler.

Juridisk er ordensforstyrrelser omhandlet i Straffeloven § 350 som sier:

" Den som ved slagsmål, støy eller annen utilbørlig atferd forstyrrer

a) den alminnelige fred og orden

b) den lovlige ferdsel

c) omgivelsenes nattero

d) omgivelsene på et sted hvor han uberettiget forblir tross pålegg om å fjerne seg, straffes med bøter eller fengsel i inntil to måneder

På samme måte straffes den som i selvforskyldt rus forulemper eller volder fare for andre." (endret i 2005)

Denne lovteksten består av en rekke begreper som ikke er presise. Både ”slagsmål”, ”støy”, og ”utilbørlig adferd” er subjektive begreper som kan tolkes forskjellig av hver enkelt person. Den som blir satt til å håndheve disse formelle regler må selv fortolke hver situasjon, noe som åpner for stor grad av fortolkning; Hva må til for at en krangel skal defineres som et slagsmål?, når blir gatemusikk ”støy” ? eller når vil et adferdsmønster vurderes til å være ”utilbørlig” ? Videre kan en stille seg spørsmål ved hvordan den ”alminnelige fred og orden”, ”den lovlige ferdsel” eller ”omgivelsenes nattero” skal være i en normal situasjon?

På denne bakgrunn kan ”ordensforstyrrelse” defineres som ” *et antatt brudd på de normer for adferd som gjelder innenfor et geografisk avgrenset område innenfor gitte tidsrom*”.

1.3. Oppgavens oppbygning:

Sentralt i denne avhandlingen er undersøkelser av hva ordensforstyrrelser faktisk er. Jeg startet derfor avhandlingen med en utvidet definisjon av dette begrepet. Deretter bruker jeg noe tid på å forklare ordensforstyrrelsens betydning innen politivitenskapen, siden setter jeg begrepet i et utvidet perspektiv.

I metodekapittelet beskriver jeg hvilke metoder som ligger til grunn for denne undersøkelsen, samt hvordan jeg i praksis har løst utfordringene knyttet til dette undersøkelsesopplegget.

Funnene fra mine undersøkelsesopplegg presenteres i kapittel 3 og 4. Innledningsvis gir jeg først en beskrivelse av *hvilke* arbeidsoppgaver som er lagt til politiet. For å gi en forklaring på, og inntrykk av, det geografiske området, gir jeg en beskrivelse av dette. Funnene diskuteres med utgangspunkt i mine innledende spørsmål omkring ordensforstyrrelser og politiets behandling av dem. Jeg henviser videre til tidligere politiforskning omkring samme emne. Jeg gir beskrivelser fra faglitteraturen omkring geografiens betydning for kriminalitet, tidligere forskning omkring politikulturer og hva politiet gjør i sin hverdag.

I kapittel 5 er gir jeg en beskrivelse av hvilke idealer som norsk politi skal styres etter, og *hvordan* politiet skal utføre de pålagte arbeidsoppgaver. Jeg presenterer deretter noen sentrale politistategier som kan benyttes for å forebygge og håndtere ordensforstyrrelser. Deretter

diskuterer jeg om svarene fra mine undersøkelsesopplegg gir svar på om politiet håndterer hverdagslige utfordringer som ordensforstyrrelser i henhold til disse idealene.

I kapittel 6 oppsummerer jeg oppgaven og forsøker å sette emnet i et større perspektiv i forhold til politiets arbeidshverdag og de utfordringer politiet stilles ovenfor.

2. Metode

Jeg vil i dette kapitlet beskrive hvilke metoder jeg har valgt, hvordan jeg har innhentet informasjon og hvordan denne er bearbeidet. Jeg foretar også en vurdering av min egen rolle som politimann vs. forsker i forbindelse med arbeidet med denne oppgaven.

2.1. Valg av metode

Et mål med oppgaven er å få innsikt i det “hverdagslige” begrepet ordensforstyrrelse og hvordan politiet håndterer det. Vitenskapelige metode er en systematisk og planmessig fremgangsmåte for å nå et bestemt mål. Metoden ”angir hvordan vi skal fremskaffe kunnskapen og utvikle teoriene, og hvordan vi skal sikre at kunnskapen og teoriene oppfyller kravene til vitenskapelig kvalitet og relevans på det aktuelle fagområdet”(Grønmo, 2004 s. 27).

Det er å anta at ordensforstyrrelser er en sentral del av politiets hverdag. For å få et innblikk i politiets behandling av disse hendelsene, har et sentralt spørsmål vært å finne en kilde som kan gi systematiske beskrivelser av politiets hverdag. Som tidligere nevnt, så er ordensforstyrrelser som fenomen en type hendelser som i utgangspunkt kan håndteres av det patruljerende politiet uten involvering av den øvrige del av politiorganisasjonen, eller av domstolene. Et innsyn i anmeldte ordensforstyrrelser, eller i domstols behandlede ordensforstyrrelser, vil dermed kun gi et innblikk i et begrenset utvalg av disse hendelsene. Det betyr at en studie av tall fra straffesakssystemet STRASAK kun vil gi et begrenset innsyn i behandlingen av disse forholdene. Videre vil eventuelle studier av straffesaksdokumenter eller domsavsigelser også kun gi oss innsikt i et meget begrenset antall av disse sakene.

Et av mine hovedmål, er å få et innsyn i ”den hverdagslige” behandlingen av slike forhold. Sentrale spørsmål for meg er; Hva er det politiet gjør?, hvilke oppdrag prioriteres? –og hvorfor? Hvordan løses oppdragene? Jeg ønsket på den måten å bygge videre på Liv Finstads perspektiv:

”I en tid da politiet møter mange forventninger og selv forsøker å finne nye metoder for arbeidet, er det viktig å ta utgangspunkt i landskapet politiet forsøker å manøvrere i, hvordan politifolk opplever landskapet, og hvordan de manøvrerer.”
(Finstad, 2000 s. 18).

For å få et innblikk i dette landskapet har jeg valgt en to-delning av datagrunnlaget som ligger til grunn for denne oppgaven. De to hovedmetodene som finnes i samfunnsvitenskapelig forskning er kvalitative og kvantitative metoder (Befring, 2007 s. 29). Selv om dette i utgangspunktet er to forskjellige metoder innenfor to vidt forskjellige perspektiv, sier Grønmo (2007) at metodene er komplementære og med fordel kan kombineres i samfunnsvitenskapelige studier (Grønmo, 2004 s. 30). Denne oppgaven har primært en kvantitativ tilnærming til politiets behandling av ordensforstyrrelser. Jeg ønsker (innenfor et avgrenset geografisk område) å avdekke og beskrive eventuelle allmenne sammenhenger i forhold til ordensforstyrrelser. I utgangspunktet ville en kvalitativ tilnærming til hvordan hver enkelt polititjenestemann tenker omkring ordensforstyrrelser gitt god dybde og forståelse for hvorfor oppdragene løses som de gjør. Siden jeg selv har jobbet lenge med dette og kjenner et stort antall av dem som jobber operativt i Oslo, vil dette kunne gi for tette bånd mellom meg som forsker og intervjuobjektene. Jeg har også ønsket å avdekke omfang, finne generelle mønstre og lete etter kausalitet i dette landskapet. Dette mener jeg i dette tilfellet best oppnås ved en kvantitativ tilnærming gjennom analyse av politiets vaktjournal/ PO-logger fra Oslo.

Disse arbeidsloggene utgjør en stor mengde empiri som jeg har innsamlet og registrert etter et systematisk opplegg slik at de utgjør empiriske data (Grønmo, 2004 s. 33). Disse dataene gir oversikt og bredde, men de kan ha et behov for fortolkning og utdyping for å komme ”bak tallene” (Befring, 2007 s. 31). For å oppnå bredere forståelse av den kvantitative tilnærmingen av PO-loggene, har jeg også valgt å benyttet meg av kvalitativ metode. Dette har jeg gjort gjennom å foreta kvalitative semistrukturerte intervjuer av operatører ved Operasjonssentralen for å få noe innsikt i og fortolkninger av politiets arbeid med denne typen oppdrag.

Mitt utgangspunkt er en overbevisning om at kriminalitet og uønskede hendelser i et moderne byområde finner sted som en naturlig sideeffekt av et åpent og liberalt samfunn. På denne måten følger jeg David Garland (2001) som avmystifiserer kriminaliteten ved å si *“Crime is regarded as a generalized form of behaviour, routinely produced by the normal patterns of social and economic life in contemporary society”* (Garland, 2001 s. 128), og Marcus Felson (2010) syn om at gjerningspersonene ved forbrytelser ikke nødvendigvis er særlig spesielle mennesker som skiller seg ut fra alle oss andre. Enhver innbygger kan utføre straffbare handlinger dersom forholdene ligger til rette for det; *“You dont have to be bad to be bad”* (Felson & Boba, 2010 s. 7). Med dette grunnsyn ønsket jeg derfor i denne avhandlingen å lete

etter mønstre i forhold til tid og sted der disse hendelsene inntreffer. Jeg undersøker derfor ikke forhold knyttet til gjerningspersonene som utfører disse handlingene.

2.2. Avgrensing:

Jeg har hatt mange tanker om forskjellige undersøkelsesopplegg for denne studien. Ideelt sett ønsket jeg å trekke ut data fra forskjellige byområder og sammenligne forholdene og løsningen av dem i forskjellige deler av Stor-Oslo. Jeg vil anta at disse forholdene har forskjellig karakter i forskjellige deler av byen. Hvordan ser forholdene ut i randsonen av Sentrum (som Grunerløkka eller Gamlebyen), i urbane bo-områder som Majorstua og Frogner, i drabantbyer som Ammerud og Holmlia eller i tilknytning til bydelsentra som Stovner senter eller Furuset senter? For å lete etter endringer i blant annet publikums og politiets toleranse, ville jeg også hatt data fra mange årsintervaller. Dette ville imidlertid generere så mye data at det ville være langt utenfor en slik oppgaves rammer.

Jeg har måttet foreta en kraftig geografisk avgrensing av datamaterialet ved å konsentrere meg om det mest beferdete og symboltunge området i Oslo, nemlig Karl Johansgate. Jeg har derfor brukt noe tid på å gi en beskrivelse av dette sentrale byområdet og den funksjon dette området har for Oslo og til en viss grad for hele Norge. Siden disse hendelsene i hverdagen er så tallrike, har jeg også måttet foreta en avgrensing i forhold til tid; jeg har valgt meg ut to datasett med 10 års mellomrom. I historisk målestokk er ikke 10 år langt tid. Imidlertid så har det skjedd mye både i forhold til dataverktøy, strategier og politimetoder i dette tidsrommet, at jeg har hatt en forventning om at ”landskapet” omkring ordensforstyrrelser skulle være forandret.

Gjennom denne avhandlingen har jeg innsett at mine funn på ingen måte er uttømmende. Det har hele tiden dukket opp nye momenter som med fordel kunne blitt undergitt videre undersøkelser. På denne bakgrunn fungerer denne avhandlingen som en fortsettelse av andre forskeres tidligere arbeider, og som en begynnelse på videre undersøkelser. Etter å ha fulgt utviklingen av dagliglivet i Oslo sentrum i over 15 år, vil det være av stor faglig interesse at andre forskere i fremtiden vil følge opp problemstillingene i denne avhandlingen forhold til både tid, sted og innhold.

2.3. Politioperativt system (PO)

Jeg nevnte innledningsvis at et av siktemålene med denne avhandlingen, har vært å undersøke om Politioperativt system (PO) kan benyttes som kilde i analysearbeid. Siden bruk av PO i analysearbeid er lite benyttet, ønsker jeg å bruke noe tid på å forklare hva PO er.

Politiet er gjennom Politiinstruksen § 7-1 pålagt å føre en vaktjournal som skal gi en *”fortløpende og døgkontinuerlig oversikt over alle vesentlige forhold og opplysninger vedrørende ordning og utførelse på vedkommende sted.”*

Denne vaktjournalen føres i datasystemet Politioperativt system (PO). PO ble innført i norsk politi i forbindelse med OL i 1994, som et system for fortløpende å føre oversikt over hendelser og mannskaper. Etter OL ble PO innført som politiets døgkontinuerlige vaktjournal i noen få politidistrikter, herunder i Oslo (NOU, 2010 vedlegg 6, s. 284). Systemet gjør det mulig for operatører (og andre med skrivetilgang) å loggføre og holde oversikt over flere oppdrag og patruljer samtidig. Systemet muliggjør at flere operatører samtidig kan notere opplysninger om hendelsesforløp, forklaringer og personalia på vitner, tilbakemeldinger fra patruljene ute og andre opplysninger i samme oppdrag. De føres fortløpende og kontinuerlig, og i det noe er notert i systemet, kan det ikke endres eller slettes. De enkelte arbeidsloggene regnes som interne arbeidsdokument og kan etter lokal instruks¹ ikke vedlegges straffesaker som selvstendige dokument. Foruten selve oppdragsavviklingen i hvert enkelt oppdrag, kan man gjennom systemet foreta søk (AGENT søk/ PO-søk) på tidligere hendelser, personer, kjøretøy og adresser, noe som er en sentral del av den fortløpende kommunikasjonen mellom Operasjonssentralen og patruljene.

Politioperativt system (PO) skal i følge hovedinstruksen for systemet brukes av ledere som *“grunnlag i arbeidet med å planlegge, lede og gjennomføre den operative polititjenesten”*(Oslo-Politidistrikt, 2011 pkt. 1.3.). PO er likevel en informasjonsbank som i liten grad brukes til mer grundige *analyser* av politiets virksomhet. Analyser av data fremskaffet gjennom PO er ikke uproblematisk. Dette påpekes av POD i *”Driftsanalyse av politi- og lensmannsetaten for perioden 2002-2008”* som sier ; *”Andre systemer som politiets operative system (PO), er ikke bygget for statistikker og oversikter og er derfor lite egnet både som datakilde og som styringssystem”* (Politidirektoratet, 2010 s. 4). Her er jeg uenig i PODs vurdering. Selv om PO opprinnelig ikke ble utviklet som et analyseverktøy for politiet, så

¹ Hovedinstruks for bruk av Politioperativt System (PO) av 29.4.11, pkt 1.4

inneholder systemet enorme mengder data omkring hendelser, prioriteringer, personer og annet som er svært vesentlig for den daglige polititjenesten i hvert politidistrikt. Til sammenligning så bygger den ordinære kriminalstatistikken på analyser av *anmeldte* forhold gjennom straffesakssystemet "STRASAK". Dette er altså analyser over hendelser som er blitt anmeldt til politiet. Det finnes en stor andel mørketall i kriminalstatistikken. En stor andel hendelser blir aldri anmeldt, og forekommer derfor heller ikke i kriminalstatistikkene som danner grunnlag for analyser av og styring av politiet (Politidirektoratet, 2009b s. 5). Disse STRASAK-tallene gir heller ingen data på innholdet i politihverdagen som i stor grad består av helt andre forhold enn håndtering av straffesaker.

De senere år er det også andre som har sett nytten av analyser av PO. Geir Aas (2009) analysert omkring 3000 PO logger i sin studie av politiets behandling av "vold i nære relasjoner". Han sier blant annet at studier av disse loggene gir "*et svært interessant innblikk i politiets praksis*" (Aas, 2009 s. 17). Videre har en analyse av oppdrag loggført i PO blitt brukt som vedlegg til studien om politiets arbeid med psykiatriske pasienter (Dervå & Hennem, 2010). Det er også laget en lignende rapport som omhandler samme tema for politiet i Vestfold (Kaasa & Repål, 2010).

Analyser av PO kan gi gode innblikk i hva politiet faktisk gjør, noe som er et av mine overordnede mål med denne oppgaven. Innholdet i PO-loggene antas å gi et godt innblikk i politiets faktiske handlingsmønstre i forhold til behandlingen av ordensforstyrrelser, og dataene i seg selv gir en stor grad av validitet. Imidlertid så er systemet ikke uttømmende i forhold til hva politiet gjør. Dette synet støtter også Liv Finstad (2000), som sier at vaktjournaler ofte er en bedre kilde til å skaffe seg informasjon om hva politiet faktisk gjør, enn kriminalstatistikken (Finstad, 2000 s. 33). Det må også tillegges at tidligere studier har vist patruljene gjør mye som aldri blir loggført noe sted. Særlig gjelder dette de forhold som politipatruljene selv initierer (Finstad, 2000 s. 126; H. I. Gundhus, 2009 s. 134). Gjennom min studie av PO har jeg ønsket å se nærmere på nettopp disse forholdene.

På denne bakgrunn ønsket jeg å foreta mine undersøkelser av ordensforstyrrelser gjennom studier av PO-logger. For å få innsyn i PO som forsker, søkte jeg om tillatelse til dette fra Politidirektoratet. POD videresendte min søknad til "Rådet for taushetsplikt og forskning" i Justisdepartementet. Både Rådet for taushetsplikt og forskning og POD ga tillatelse til slikt

innsyn. Videre søkte jeg, og fikk, samme tillatelse fra Oslo politidistrikt. (Se vedlegg 4,5 og 6)

Min studie av PO loggene er i første rekke kvantitativ. Jeg ser på antallet aktuelle oppdrag i forhold til andre oppdrag, skiller i antall mellom politiinitiativer, publikumsinitiativer og vekterinitiativer. Videre ser jeg hvordan disse kategoriene oppdrag løses (hvilke avslutningskoder de har fått). Jeg sammenligner de to ”årganger” PO logger med 10 års mellomrom. Dette gjør jeg for å kunne påvise eventuelle endringer av innholdet i disse oppdragene, og hvordan politiet løser dem. Sentralt her er å se om ordensforstyrrelser er blitt definert og håndtert annerledes etter 10 år med kunnskapsbasert og problemorientert politiarbeid. På denne måten vil studien ha et preg av å være en evalueringsstudie (Befring, 2007 s. 50). Jeg kjenner ikke til at det er blitt utarbeidet andre undersøkelser med henblikk på å studere innholdet i og håndteringen av ordensforstyrrelser. Dette gjør at denne avhandlingen dels fungerer som en pilotstudie med et induktivt og eksplorerende preg (Befring, 2007 s. 33), samtidig som andre deler omhandler prosesser og arbeidsmåter i politiet som er godt kjent gjennom en rekke andre studier av politiet.

Loggene som er den sentrale datakildene i avhandlingen, produseres i et hektisk arbeidsmiljø som kontinuerlig får tilflyt av ny informasjon, samtidig som behandlingen av de enkelte oppdragene er tidskritisk i form av å motta, loggføre, vurdere og iverksette operative tiltak så hurtig som mulig (Hellesø-Knutsen, 2003 s. 70). Dette gjør at innholdet i dem ofte fremstår som stenografisk, stikkordsmessig og fulle av faglig ”stammespråk” (politisjargong). Loggene gir lite opplysninger om ”dybde” og hvilke tanker som ligger ”bak” dem. Analyser av loggene krever derfor kjennskap til arbeidsprosesser og rutiner på operasjonssentralen, samt innsikt i hvilke vurderinger den enkelte operatør gjør i behandlingen av disse oppdragene.

2.4. Om utvalget

I forkant av innsamlingen av data fra ”Politioperativ logg” (PO) foretok jeg tre intervjuer av operatører ved Operasjonssentralen i Oslo. Disse intervjuene viste blant annet at det sannsynligvis ligger et stort skjønn fra den enkelte operatør i hvordan en definerer ”ordensforstyrrelse”. Dette er også et tema i NOU 2010, hvor det heter at; “ *Hva slags kode som benyttes i det enkelte oppdrag er helt avhengig av hvordan den som skriver inn oppdraget forstår situasjonen*” (Dervå & Hennem, 2010 s. 284). Ordensforstyrrelser i Karl

Johansgate kunne på den bakgrunn ha blitt loggført som noe annet enn en ordensforstyrrelse. For å unngå at jeg skulle ”miste” loggførte oppdrag kunne jeg ikke benytte PAL for PO², noe som kunne forenklet prosessen med datainnsamling. I PAL for PO er det heller ikke mulig å få tilgang til data omkring detaljene i hvert oppdrag, meldere og hvordan oppdragene løses. Jeg valgte å benytte meg av ”sted agent”³ og deretter lese igjennom samtlige oppdag som er blitt loggført i PO igjennom årene 1998 og 2008.

Hvert oppdrag som er loggført som ”orden” (1998) eller ”ordensforstyrrelse offentlig sted” (2008)⁴, har jeg tatt utskrift av. Videre har jeg gjennom detaljlesingen av alle forhold loggført i PO disse årene tatt ut logger som ikke er loggført som ”ordensforstyrrelser”, men som etter definisjonene av ordensforstyrrelse helt klart utgjør en ordensforstyrrelse. Jeg hadde en forventning om at dette kunne utgjøre en relativt stor andel av ”forstyrrelsene” i Karl Johansgate. I 1998 utgjorde dette 10 forhold, mens det i 2008 var steget til 77 forhold. Dette kommenteres nærmere i kapittel 3.2.2. som omhandler innholdet i de loggførte ordensforstyrrelsene.

Gjennom denne utvalgsmetoden har jeg tatt ut 337 stk. PO logger fra 1998 og 443 stk. PO logger fra 2008 .

2.5. Operasjonalisering av PO loggene

Politiets vaktjournal (Politioperativt system, PO) består for det meste av løpende tekst som gir en beskrivelse av politiets aktivitet. Dette er data som i utgangspunktet ikke er blitt samlet inn med tanke på videre analyse, og er en form for sekundærdata (Befring, 2007 s. 120) som jeg har foretatt en videre systematisering av. For å påvise eventuelle mønstre i politiets aktivitet, har jeg vektlagt spesielle momenter ved de enkelte loggene. Fra hver av disse tekstene har jeg trukket ut spesifikke målbare variabler, se vedlegg 1. PO loggene i mitt utvalg er på denne måten blitt operasjonalisert (Befring, 2007 s. 110) til forskjellige kategorier med det mål å

² PAL for PO er et analyseverktøy for PO som gjør det mulig å hente ut diverse statistikker fra dette datasystemet

³ Sted agent er et ”agentsøk” man kan gjøre gjennom PO. Foruten ”sted agent” kan man benytte ”person agent” og ”kjøretøy agent”, dvs man kan søke opp informasjon tidligere loggført i PO knyttet til en adresse (spesifikk eller generell) samt ovenfor spesifikke personer og/eller kjøretøy.

⁴ I 1998 fantes kun en kategori i PO knyttet til ordensforstyrrelser. Denne benevnes kun ”orden”. I 2008 finnes det en ”hovedkategori” for ”orden” samt flere underkategorier som ”ordensforstyrrelse offentlig sted” og ordensforstyrrelse privat sted”. Grunnet Karl Johansgates spesifikke område er de aller fleste ordensforstyrrelser i 2008 loggført som ”ordensforstyrrelse offentlig sted”.

kunne frembringe mønstre over hva disse ordensforstyrrelsene inneholder, hva publikum reagerer på, hva politiet (og vektere) reagerer på og hvordan det reageres.

(Det vises for øvrig til vedlegg nr.2 som er en oversikt over min operasjonalisering av de aktuelle PO loggene.)

2.6. Intervjuer av operatører ved operasjonssentralen

Jeg har hatt et ønske om å få innsikt i de tanker og loggføringsrutiner som ligger bak hos dem som produserer PO-loggene. For å oppnå en slik innsikt og dybde i de kvantitative resultatene og har jeg foretatt tre kvalitative semi-strukturerte intervjuer med operatører ved Operasjonssentralen i Oslo. Operatørene ved Operasjonssentralen er vesentlige i behandlingen av den hverdagslige oppdragsavviklingen, og derfor også i forhold til politiets behandling av ordensforstyrrelser:

”Operasjonssentralens ansatte er informasjonsmottakere og –formidlere, og avgjør om innkomne meldinger er en sak for politiet, hvor alvorlig meldingen er, og om oppdraget passer for generalister eller spesialister. ...Publikumsmeldinger mottas av Operasjonssentralen, som prioriterer og fordeler oppdrag mellom patruljeenhetene i hele Oslo politidistrikt”. (Finstad, 2000 s. 31)

Intervjuene er foretatt av et tilfeldig utvalg av operatører. Jeg har foretatt intervjuene på biblioteket ved Oslo politidistrikt. Dette er lokalisert langt unna operasjonssentralens lokaliteter. Under intervjuene var jeg i sivil, selv om jeg i min ordinære arbeidssituasjon alltid er uniformert. Dette gjorde jeg bevisst for å skille rollen som forsker fra rollen som politimann. Jeg ønsket heller ikke å bidra til noen form for press siden en eventuell uniformering kunne gi et inntrykk av at jeg representerte ”ledelsen” ved politidistriktet, noe som igjen kunne føre til at intervjuobjektene ikke forklarte seg like fritt.

Intervjuene ble tatt opp på bånd, og deretter nedtegnet i detalj. Siden intervjuene er presist gjengitt, vil mulighetene for forskyvning og feilaktige tolkninger være redusert, noe som gir disse dataene høy reliabilitet. Jeg foretok også en avveining om bruk av lydbånd. Der Geir Aas (Aas, 2009 s. 22-24)) vurderte det som hensiktsmessig ikke å benytte lydbåndopptak i forhold til vold i nære relasjoner, vurderer jeg ordensforstyrrelser til å være så hverdagslige og uproblematisk at intervjuobjektene i liten grad vil begrense sine utsagn for å unngå eventuelle ubehageligheter. Intervjuene hadde en varighet på til sammen 1- 2 timer, noe som

etter transkribering utgjorde mellom 9-17 sider tekst. Innledningsvis planla jeg å foreta flere intervjuer. Da jeg under disse tre intervjuene oppdaget at operatørene i stor grad hadde sammenfallende tanker omkring loggføringsrutinene knyttet til ordensforstyrrelser, vurderte jeg å ha oppnådd “metning” omkring temaet.

2.7. Datakvalitet

Dataene i denne oppgaven baser seg som nevnt på to hovedkilder; kvantitative data fra PO og kvalitative data gjennom intervjuer av operatører ved Operasjonssentralen. Disse dataene skal brukes til å belyse problemstillingene som denne oppgaven stiller. Dersom dataene er feilaktige, vil svarene oppgaven gir bli feil. Dette gjør at jeg her, som innenfor all akademisk forskningstradisjon, er avhengig av god kvalitet på dataene.

Det finnes to overordnede kriterier for å vurdere datakvalitet, reliabilitet og validitet.

Reliabiliteten er knyttet opp mot datamaterialets pålitelighet. Dersom undersøkelsesopplegget og datainnsamlingen gir pålitelige data er reliabiliteten høy (Grønmo, 2004 s. 220). Validitet er knyttet opp mot datamaterialets gyldighet ovenfor de problemstillinger som skal belyses.

Dersom undersøkelsesopplegget og datainnsamlingen gir data som er relevante for problemstillingen, er validiteten høy (Grønmo, 2004 s. 221).

Siden jeg har to separate undersøkelsesopplegg, så gir jeg separate vurderinger av de fremskaffede dataene.

2.7.1. Datakvalitet ved analyse av PO

Min analyse av PO-logger er gjort kvantitativ. Som nevnt innledningsvis så betyr at jeg har hatt et perspektiv der jeg ønsker å avdekke og beskrive allmenne sammenhenger. Jeg har hatt avstand til det som studeres (PO-logger) og har ønsket å bruke statistiske analyseteknikker til å fremstille talldata i tilknytning til ordensforstyrrelser.

Validitet:

For å vurdere gyldigheten til kvantitative data er man avhengig av at *”hvert begrep er operasjonelt definert på en måte som er treffende og dekkende for det teoretiske innholdet av begrepet”*(Grønmo, 2004 s. 232). I min operasjonalisering av PO-loggene har jeg tatt hensyn til dette. Jeg har valgt ut kategorier som jeg har ønsket å studere nærmere og som er

vesentlige både i forhold til å lete etter ”ytre” mønstre (som tid og sted) og ”indre mønstre” som hva hver enkelt ordensforstyrrelse innebærer og hvordan oppdragene løses. Når det gjelder validiteten så mener jeg at den er høy.

Reliabilitet:

For å vurdere påliteligheten til kvantitative data, kan man se etter samsvar mellom ulike innsamlinger av data om samme fenomen basert på samme undersøkelsesopplegg. Dette kan gi presise resultatet (Grønmo, 2004 s. 224).

I mitt undersøkelsesopplegg er det nettopp det jeg har gjort. Jeg har benyttet den samme metoden på to forskjellige ”årganger” av PO-logger. Når det gjelder faktorer som tid, sted, melder og om det er foretatt innbringelse, er dette forhold som ikke er gjenstand for fortolkning. Dette gjør at reliabiliteten til dataene omkring dette er stor. Når det gjelder dataene over hva de forskjellige ordensforstyrrelsene innebærer og på hvilke ”arenaer” de finner sted, så er det som tidligere nevnt glidende overganger. Dette kan medføre at reliabiliteten til disse dataene er lavere enn akseptabelt. Da disse dataene uansett gir en pekepinn på omstendigheter omkring ordensforstyrrelser og hvor disse hendelser finner sted har jeg likevel ønsket å ta med disse dataene i mine drøftinger.

Mine analyser av PO har avdekket at loggene i 2008 har endret seg i forhold til 1998. Loggene i 1998 er kortere, ofte stikkordsmessige og mindre presise. Dette gjør at jeg ovenfor loggene i 1998 har måttet fortolke hendelsesforløpene i større grad enn i loggene fra 2008 som gjennomgående er mer detaljerte og presise.

For å oppnå tilfredsstillende grad av reliabilitet (Befring, 2007 s. 116) av dataene som er fremskaffet gjennom operasjonaliseringen, har jeg dels måttet foreta grundige vurderinger av de enkelte variablene. Disse vurderingene er gjort på bakgrunn av intervjuene av operatører ved Operasjonssentralen, sammenholdt med lesing av de forskjellige PO-loggende.

Som jeg senere vil diskutere videre i kapittel 4. oppdaget jeg i de kvalitative intervjuene at det finnes forskjellige fortolkninger i forhold til avslutningskodene i PO, og dermed i forhold til hvordan de enkelte oppdrag er blitt løst. Dette svekker reliabiliteten for disse funnene. For å bøte på dette opprettet jeg to ”forenklede” former for løsning av disse oppdragene; innbringelse eller dimittering. Operasjonaliseringen inn i disse to avgjørelsesgruppene er gjort

på bakgrunn av fortolkning av selve teksten i loggene, samt de personalia som er lagt inn i hvert oppdrag. Innenfor denne avgjørelsesgruppen vil reliabiliteten være tilstrekkelig.

2.7.2. Datakvalitet på intervjuer av operatører

Mine intervjuer av operatører ved Operasjonssentralen er gjort for å innhente kvalitative data for å komme ”bak” de kvantitative dataene. Her forsøker jeg å komme bak de allmenne sammenhenger jeg har studert i de kvantitative dataene. I disse dataene er det tekst med nærhet til det som skal studeres som er innhentet. Her har jeg forsøkt å fremskaffe dybde fra få informanter. Når det gjelder datakvalitet i kvalitative studier så er det vanskelig å utføre presise metoder for å vurdere og teste påliteligheten og gyldigheten av dem. Det kan diskuteres om man heller bør bruke begrepene bekræftbarhet i stedet for validitet og troverdighet i stedet for reliabilitet.

Intervjuene av operatørene ved operasjonssentralen er tekst som gjennom min tolkning er omgjort til kvalitative data. Disse dataene er innsamlet for å forklare omstendighetene og bakgrunnen til de kvantitative dataene som er trukket ut fra PO-loggene. Intervjuene gir innblikk i hvilke hverdagslige rutiner som operatørene ved operasjonssentralen navigerer etter i sin hverdag. Jeg bruker disse dataene til å forklare og underbygge funnene fra min studie av PO-loggene. Disse dataene er dermed med på å kvalitetskontrollere de kvantitative funnene og medvirke til at funnene har tilstrekkelig reliabilitet.

Validitet

Siden et av siktemålene med oppgaven er å komme inn på hva som ligger bak de forskjellige loggene, vil innholdet i dataene fra disse intervjuene være relevante for mine problemstillinger. Her er det et samsvar mellom det fenomen som skal undersøkes og de data som fremskaffes. Jeg vil si at det her er en ”åpenbar validitet”(Grønmo, 2004 s. 231). Da funne fra disse intervjuene bygger opp om og svarer på spørsmål omkring mine kvantitative funn, ser jeg også en *bekreftbarhet* i funnene fra disse intervjuene, noe som i seg selv er et kvalitetskriterium (Grønmo, 2004 s. 234).

Reliabilitet

I kvalitative studier er det ikke i like stor grad som i kvantitative studier mulig å teste reliabiliteten ved hjelp av standardiserte metoder (Grønmo, 2004 s. 228). Imidlertid er det

mulig å gjøre vurderinger av stabiliteten til datamaterialet gjennom å foreta gjentatte data innsamlinger. I mine intervjuer med operatører ved Operasjonssentralen, ble mine intervjuer foretatt i to omganger med flere måneders mellomrom. Resultatet var at dataene som fremkom gjennom de to ”omgangene” viste et samsvar mellom samme fenomen innsamlet med samme undersøkelsesopplegg på ulike tidspunkt. Dette viste at det forelå *stabilitet*, som er et av kriteriene for reliabilitet.

2.8. Forskningsetiske krav og problemstillinger

Samfunnsvitenskapelig forskning reguleres av et sett normer som til sammen utgjør en egen forskningsetikk (Grønmo, 2004 s. 19). Dette er moralske regler som ligger til grunn for all forskning. Disse reglene dreier seg om forskningens offentlighet, organisert skepsis, uavhengighet, universalisme, originalitet, ydmykhet og redelighet.

Å forske på politiets virksomhet innebærer særskilte utfordringer. Politihøgskolen har laget en egen ”forskningsetisk veileder” for å bevisstgjøre studenter ved PHS (Bjørge & Myhrer, 2007). Hoved essensen i denne er å reflektere over etiske oppfatninger, ha et høy bevisstnivå omkring problemstillinger som kan oppstå i forbindelse med forskning på politiets virksomhet samt å velge riktig fremgangsmåte i forhold til å få tillatelser til å innhente informasjon.

Jeg er ansatt hos Oslo politidistrikt, og har igjennom mitt ansettelsesforhold tilgang til mye både åpen og gradert informasjon. Å skrive en oppgave som denne innebærer tilgang til informasjon. Som forsker må jeg imidlertid forholde meg til informasjonen som om jeg er ”utenfor” politidistriktet. Dette er ivaretatt gjennom nødvendige tillatelser om innsyn og opphevelse av taushetsplikt, samt at jeg kontinuerlig har hatt fokus omkring mine forskjellige roller.

Hensyn til sårbare grupper eller personer er svært viktig i denne type forskning. I denne oppgaven har jeg behandlet datamateriale som ved en annen type bearbeiding kunne ha inneholdt meget sensitive personopplysninger. Som nevnt tidligere så har jeg vært bevisst på ikke å undersøke forhold omkring dem som har vært involvert i de enkelte oppdragene. En slik type informasjon kunne også ha vært verdifull i forhold til å forstå ordensforstyrrelsens natur, samt gi svar på om politiets arbeid er basert på en kunnskapsbasert tilnærming.

2.8.1. Egen nærhet til området

Når det gjelder ordensforstyrrelser og politiets behandling av dem i Oslo sentrum, har jeg på grunn av min egen nærhet til dette arbeidet en subjektiv innfallsvinkel til dette emnet.

Gjennom over 15 år har jeg selv hatt dette som en vesentlig del av min egen arbeidshverdag. Det er min egen nærhet til og erfaring fra disse hverdagslige hendelsene som har vekket min interesse for ordensforstyrrelser, når de skjer og hvordan disse oppdragene løses. Jeg mangler avstand til hvordan disse oppdragene er blitt prioritert og løst av politiet. Jeg figurerer selv i mitt eget datamateriale, både som politimann i ordenspatrolje som løser slike oppdrag, og som operatør ved operasjonssentralen som loggfører og definerer oppdragene. Dette bidrar sannsynligvis til at jeg har et annet perspektiv i forhold til disse “hverdagslige” utfordringene enn andre forskere uten denne bakgrunnen vil ha.

Min egen nærhet til disse oppdragene, har gjort det nødvendig for meg å utarbeide et undersøkelsesopplegg som gir avstand til mitt datamateriale. Dette er årsaken til at jeg har valgt et forskningsdesign som gir avstand mellom forsker og datamaterialet.

Kvantitativ metode har en forskningslogikk som gir liten grad av påvirkning mellom forsker og informanter/datagrunnlag. Dette mener jeg er oppnådd gjennom en kvantitativ operasjonalisering av PO-logger som er produsert for mange år siden. Jeg leter etter årsaksforklaringer gjennom bruk av formaliserte, statistiske metoder med avstand til datamaterialet. Problemstillinger og opplegg for operasjonalisering er laget på forhånd, slik at jeg selv ikke har kunnet påvirke resultatene i forkant.

Jeg har siden 2009 hatt stilling som divisjonsleder ved en av ordensdivisjonene ved Sentrum politistasjon. Dette har gjort at jeg siden 2009 har kunnet påvirke hvordan disse oppdragene skal løses i Oslo sentrum gjennom å gi eventuelle føringer for mannskapene. For å unngå at datamaterialet eventuelt kan være ”farget” av mine egne interesser for, og fokus på, ordensforstyrrelser, har jeg valgt å undersøke de hendelser fra tiden før jeg ble divisjonsleder, dvs. 2008.

Selv om jeg i lang tid har hatt en nærhet til fenomenet ordensforstyrrelser i Oslo Sentrum, hadde jeg da jeg begynte arbeidet med denne avhandlingen ingen formening om hva som ville bli svarene på mine problemstillinger, eller hvilke mønstre jeg ville finne knyttet til undersøkelsesopplegget. Denne uvisheten har gjort arbeidet med avhandlingen spennende.

3. Welcome to the jungle; ordensforstyrrelser i Karl Johansgate 1998 og 2008

I dette hovedkapittelet diskuteres først den geografiske dimensjon i forhold til ordensforstyrrelser, før jeg gir beskrivelser av avhandlingens geografisk begrensede område. Deretter presenterer jeg avhandlingens funn omkring innholdet i ordensforstyrrelsene, omfanget av dem og hvem som initierer oppdragene. I kapittel 3.3 ser vi nærmere på når ordensforstyrrelsene finner sted, mens vi i kapittel 3.4 ser på hvilke arenaer som rammes av ordensforstyrrelser.

3.1. Geografi og kriminologi

Kriminologien har tradisjonelt vært mest opptatt av å forklare kriminalitet og uønskede hendelser ved å studere gjerningspersonene som utfører disse hendelsene. Den rådende tanke har gjennom lang tid vært at man gjennom innsikt i lovovertredere, kunne utvikle personorienterte og sosialorienterte forebyggende tiltak for å redusere kriminaliteten (Braga & Weisburd, 2010 s. 66).

Det har gjennom lang tid likevel eksistert en retning innen kriminologien som har vært opptatt av at utbredelse av kriminalitet varierer i tid og rom, uavhengig av personlige trekk ved dem som utfører handlingene (Garland, 2000a s. 1-3). For at en kriminell handling skal finne sted, kreves det et sammentreff av 4 elementer; en gjerningsperson, et mål (en fornærmet), en lovregulering (som definerer at en spesifikk handling er ulovlig) samt et sted hvor disse elementene møtes (Felson & Boba, 2010 s. 129). Dersom man fjerner et av disse elementene, vil ikke den straffbare handlingen inntreffe. Den grenen innenfor kriminologien som omhandler stedet der kriminelle handlinger finner sted betegnes "environmental criminology". Brantingham og Brantingham (1981) stiller spørsmålstegn ved tid og sted der kriminelle hendelser finner sted. Man søker å undersøke fysiske og sosiale karakteristika for et område der kriminalitet finner sted, hvilke faktorer som spiller inn for at en gjerningsperson og et offer møtes på bestemte områder, og til sist hvordan den stedlige dimensjonen virker inn på de andre omstendighetene som må være tilstede for at kriminalitet skal inntreffe. (Brantingham & Brantingham, 1981 s. 8). Undersøkelser av Sherman og Weisburd fra USA understøtter dette ved å påvise at hele 50% av kriminaliteten skjer på 5% av gatene, noe som danner grunnlaget for "hot spot-policing" (Felson & Boba, 2010 s. 132).

Forskerne Shaw og McKay fra ”Chicago skolen”⁵ utviklet på 1930-tallet en ”sone-modell” som var en hypotese om at en by utvikler seg utover fra et sentralt økonomisk sentrum utover i soner med forskjellig sosioøkonomisk populasjon. Dette vil medføre at mengden av kriminalitet vil være høyest i byens sentrum, og synker jo lengre utover fra byens sentrum man beveger seg. Selv om byene i denne tiden var annerledes ved at byenes ”slum områder” da lå som ringer rundt sentrum, gjenkjenner jeg trekk fra disse beskrivelsene som passer til dagens Oslo. Hver sone er områder som defineres ut fra den fysiske geografi og økonomisk kapasitet, og disse sonene vil ha sine egne kriminalitetsmønstre. Dette gjelder særlig eldre byer, som gradvis har vokst utover fra en opprinnelig og sentral kjerne. Slike byer har ofte arbeidsplasser, finansinstitusjoner, butikker og underholdningsinstitusjoner i den sentrale og indre kjerne, slik vi har det i Oslo Sentrum. Brantingham og Brantingham videreutviklet teorier for hvor i byer man kunne forvente at kriminelle handlinger ville finne sted. I slike bykjerner blir det naturlig for både aktuelle gjerningsmenn og fornærmede å møtes. Man fant at problemene i byene var konstante uansett hvilke grupper som bodde i de forskjellige områdene, noe som igjen ble en indikasjon på at det ikke var trekk ved menneskene, men trekk ved *miljøet* som utløste problemer. Dette mønsteret ble funnet i flere amerikanske byer, og en rekke andre studier har senere vist det samme (Brantingham & Brantingham, 1981 s. 13 og 48; Wikström, 1995 s. 431).

Karl Johansgate utgjør en del av en eldre bykjerne, med bygninger fra 1800-tallet. Her finner vi også en sterk konsentrasjon av både arbeidsplasser, butikker og underholdningsinstitusjoner. Dersom vi skal følge dette mønsteret også ovenfor ordensforstyrrelser, vil vi finne at konsentrasjonen av slike avvik er størst i den sentrale bykjernen og at de vil avta jo lenger utover fra Sentrum vi beveger oss.

I tillegg til at Oslo er en (i norsk målestokk) gammel by, finner vi også andre karakteristika ved sentrumskjernen som indikerer at det er å forvente at vi finner mye kriminalitet her. Karl Johansgate har mange tilkomstmuligheter fra kollektivtrafikk, og det er lett å komme seg hurtig både til og fra dette området ved å benytte kollektivtrafikk. Dette er moment som i seg selv kan føre til en stor andel kriminalitet. (Brantingham & Brantingham, 1981 s. 50)

Historisk sett har alle byer hatt områder preget av prostitusjon, gambling og skjenkesteder. Slike områder omtales ofte som ”red light district”, eller ”skid row” og disse områdene har

⁵ Chicago-skolen var betegnelsen på den kriminologiske og sosiologiske tankeretning som preget Chicago universitetet i 1920-30 årene og som konsentrerte forskningen omkring sosiale strukturer og geografiske mønstre, fremfor å bruke genetiske og personlige karakteristikk som forklaringer på menneskelig adferd.

alltid hatt en opphopning i kriminalitet. Selv om man fra myndighetenes side har gjort mange forsøk på å omdanne slike områder, viser det seg ofte at kriminaliteten knyttet til disse områdene vil flytte seg til andre områder (Brantingham & Brantingham, 1981 s. 53). I den grad vi kan si at Oslo by har hatt noe "red light district", så har dette området i flere ti-år befunnet seg i Kvadraturen og inn til og med i de nedre deler av Karl Johansgate. Foruten at området igjennom flere ti-år har vært preget av prostitusjon, har den nedre del av gaten også, og da særlig på kveldstid og nattetid, vært preget av tiggere, rusmiddelbrukere, psykiatriske pasienter, uteliggere og asylsøkere uten lovlig opphold i landet. Et særtrekk for disse menneskene er at de er fattige og har få ressurser. Det er særlig slike grupper som politiet gjennom generasjoner har hatt som en hovedoppgave å overvåke og kontrollere (Ericson, 1982 s. 218). Området har på denne måten også hatt et preg av å være den form for "slum-område" som på engelsk (amerikansk) blir betegnet som "skid-row". I slike områder vil politiet jobbe intensivt for å opprettholde "ro og orden" blant dem som ikke selv er ansvarlige for sine egne handlinger (Bittner, 1967 s. 387).

Sosiologen Nils Christie presenterer i sin klassiker "hvor tett et samfunn" (1982) den såkalte "U-kurven" som er en forklaringsmodell for at vi i et "løst" samfunn (dvs. som et urbanisert og anonymisert område som Oslo sentrum og Karl Johansgate) vil få et høyt voldsnivå. Et samfunn med liten grad av egenkontroll og løse sosiale forbindelser vil føre til at vi får en opphopning av uønskede hendelser (Christie, 1982 s. 63).

Environmental criminologi ser på omstendigheter ved den urbane struktur og arkitektur som kan føre til at kriminalitet vil kunne inntreffe. Man ser altså på den kriminelle hendelsen og fysiske rammefaktorer i bestemte miljøer, fremfor karakteristika ved gjerningspersoner og sosiologiske forklaringer. Man leter etter mønstre for hvor, når og hvordan kriminelle handlinger finner sted, ved å stille spørsmål om "hvor?" og "hva er hvor?" Denne tilnærmingen ble ansett å være god ved at man kunne se mønstre i kriminalitetsbildet ("Crime pattern Theory"), noe som vil gjøre en i stand til å bryte inn i disse mønstrene og gjøre noe for å begrense kriminaliteten uten å krenke enkeltpersoner rettigheter (Brantingham & Brantingham, 1981 s. 18-19).

Disse ideene er blitt videreutviklet i rutineaktivitetsteorier som tilsier at uønskede hendelser vil finne sted når det på steder til tider vil finne sted et møte mellom en motivert gjerningsperson, et mål og det samtidig eksisterer et fravær av voktere (Braga, 2002 s. 73).

For å forebygge uønskede hendelser innfor dette perspektivet, vil det være tilstrekkelig å fjerne en av disse samtidige faktorene.

Videre er det utviklet teorier innenfor ”rasjonelle valg”, som i korthet sier at gjerningspersoner er tenkende individer som til enhver tid selv vurderer risikoen for å bli tatt for et lovbrudd opp mot innsatsen og gevinsten ved å utføre handlingen (Felson & Clarke, 1998 s. 7). Dette er sentralt innenfor situasjonell forebygging, som Ronald Clarke (2005) kaller en egen vitenskap for å redusere mulighetene til å begå kriminalitet (Ronald V Clarke, 2005 s. 39). I situasjonell forebygging ønsker en å påvirke situasjonen der kriminalitet finner sted gjennom 5 hovedteknikker; å øke anstrengelsene, øke risikoen for å bli tatt, redusere belønningen ved å utføre handlingen, redusere unnskyldningene ved å utføre handlingen eller ved å redusere provokasjoner ved at forskjellige mennesker møtes (Braga, 2002 s. 69). Innenfor disse 5 hovedteknikkene er det etter hvert utviklet en rekke andre teknikker for å gjøre det vanskeligere å utføre kriminelle eller uønskede handlinger (Ronald V Clarke, 2005 s. 46-47).

Innenfor ”environmental crime” har man delt samfunnet inn i 3 geografiske nivåer; Et makro nivå hvor en ser på forskjellene mellom nasjoner og mellom byer, deretter et mesonivå hvor en ser på geografiske forskjeller innenfor større områder som byer, bydeler eller distrikter. Mengden kriminalitet innenfor spesielle områder, og daglige rutiner i forhold til arbeidssteder, skoler, kjøpesentre og fritidsaktiviteter, blir undersøkt for å se etter mønstre. Det geografisk sett minste nivået er mikronivået; som er studier av kriminalitet i forhold til konkrete steder og bygninger. I disse studiene settes fokus på belysning, interiør, fysisk utforming overvåkning etc. (Brantingham & Brantingham, 1981 s. 22). Jeg har valgt ut området Karl Johansgate som et geografisk uttrekk på meso-nivå.

Gjennom analyser ønsker vi å fremskaffe kunnskaper om hvor og hvorfor kriminalitet finner sted, og dernest om vi kan forutse at kriminalitet vil oppstå innenfor et gitt geografisk område. I det forebyggende arbeidet vil vi lete etter tiltak som kan iverksettes for å gripe inn i disse kriminalitetsmønstrene. Det kan oppstå problemer med å måle dette. Hovedutfordringen er at kriminalitetsstatistikken er mangelfull, og at det kan være vanskelig å finne andre måleparameter (Brantingham & Brantingham, 1981 s. 23).

I forhold til ordensforstyrrelser er dette svært viktig. Jeg antar at en stor andel av ordensforstyrrelsene blir løst på lavest mulig nivå, altså uten at de resulterer i noen anmeldelse eller offisiell rapport. Dette er også i samsvar med Bayley, som sier at det patruljerende

politiet i stor grad løser sine oppdrag ved å tålmodig lytte til publikums mange problemer (Bayley, 2005 s. 143). Disse oppdragene løses på stedet ved at polititjenestepersonene ”forhandler” frem en løsning (Ericson, 1982 s. 220). Et uttrekk av anmeldte ordensforstyrrelser vil derfor på langt nær gi noe riktig bilde av det faktiske antallet ordensforstyrrelser som finner sted innenfor et bestemt område. Dette er grunnen til at jeg i denne oppgaven bruker politiets vaktjournal (PO) som kilde for data omkring politiets behandling av ordensforstyrrelser.

3.1.1. Ordensforstyrrelsers innvirkning på opplevd trygghet i en by

Trygghet er et sentralt begrep for politiets virksomhet (Politidirektoratet, 2009b). Trygghet kan omtales på to forskjellige nivåer; reell, altså objektiv trygghet, eller publikums opplevelse av tryggheten, subjektive trygghet (St.meld. nr 42, 2005 s. 57). Selv om begrepet “trygghet” nå er sentralt i mange av politiets styringsdokumenter, og utgjør en viktig del av politiets hverdag, finnes det ingen mål eller definisjon på “tilstrekkelig” trygghet. Det er ikke angitt noe mål på hvor trygt samfunnet skal være, annet at man hele tiden skal jobbe for et “tryggere” samfunn.

Allerede i 1967 ble det påvist at frykt for kriminalitet hadde en nær sammenheng med opplevd uorden i lokalsamfunnet. Til tross for dette ble ikke denne sammenhengen vektlagt i utformingen av kriminalpolitikken, som langt på vei bestod i å bli stadig bli ”tøffere” mot kriminalitet (Kelling & Coles, 1996 s. 11). Summen av ordensforstyrrelser i et byområde, kan altså bidra til å påvirke publikums opplevelse av generell trygghet og orden i samfunnet. På den måten vil ordensforstyrrelsene fungere som et alarmerende *signal* ovenfor befolkningen om at det ikke er tilstrekkelig kontroll og orden i samfunnet som helhet (Bottoms, 2007 s. 551).

Karl Johansgate er et spesielt område av Oslo by, med en sannsynlig større frekvens av kriminalitet og uorden enn i øvrige deler av byen. Siden dette området i byen har en så fremtredende kulturell, sosial og politisk funksjon, er det å anta at opplevd kriminalitet og ordensforstyrrelser i dette området vil ha en større innvirkning på publikums trygghetsopplevelse enn dersom de samme typer hendelser skulle finne sted i andre områder i Oslo. Det sentrale spørsmål her er om forholdet mellom frykt for kriminalitet og opplevd uorden oppleves forskjellig i forskjellige geografiske områder i et bymiljø. Andromachi Tseloni (2007) påviser at opplevde ordensforstyrrelser fører til frykt for kriminalitet (Tseloni,

2007 s. 164). Videre påviser han at disse forholdene varierer i forhold til forskjellige geografiske områder. Det kan være regionale og lokale forskjeller i forholdet mellom kriminalitet, frykt for kriminalitet og ordensforstyrrelser. I områder med en større kriminalitetsrate kan publikum ha mindre frykt for kriminalitet og mindre opplevd uorden enn i områder med en lavere kriminalitetsrate (Tseloni, 2007 s. 179). På denne bakgrunnen kan man si at trygghetsskapende og beroligende politiinnsats bør utføres forskjellig i forskjellige geografiske områder.

Ledelsen i Oslo politidistrikt setter antallet anmeldte ordensforstyrrelser i direkte sammenheng med publikums trygghetsopplevelse. I "Politimesterens styringsverktøy" (PSV)⁶ er antallet anmeldte ordensforstyrrelser en måleindikator på publikums trygghetsfølelse. Politidistriktet setter et konkret antall anmeldte ordensforstyrrelser som mål på om innsatsen mot publikums trygghetsfølelse er tilfredsstillende. Et stort antall anmeldelser mot ordensforstyrrelser blir tolket som at publikums trygghetsfølelse blir ivaretatt.

3.1.2. Presentasjon av Karl Johansgate

Karl Johans gate betegnes ofte som Norges "paradegate" og har gjennom generasjoner vært en arena for store nasjonale og lokale politiske, kulturelle og sosiale hendelser. Uansett når på året og til hvilken tid på døgnet en passerer her, vil en oppleve å se en mengde mennesker langs denne gaten.

Karl Johans gate var i utgangspunktet to forskjellige gater; den østlige delen fra Egertorvet og ned til Jernbanetorget ble anlagt ved byggingen av Oslo domkirke på 1700-tallet. Denne delen av gata var delt opp i forskjellige strekninger med egne navn. Fra ca. 1840 fikk den østlige delen av gata navnet "Østre Gade", og i 1852 fikk denne delen av gata navnet Karl Johans gate, etter kong Karl Johan 3. Den vestlige delen av gata ble opparbeidet som en del av byggingen av Slottet, for å få en forbindelse mellom slottet og resten av byen (Kvadraturen) på 1840-tallet. Denne veien fikk navnet "Slottsveien". I forbindelse med byggingen av Stortinget, ble de to gatene slått sammen på Egertorvet i 1860. Gata slik den er i dag er 1020 meter lang. I tillegg kommer forlengelsen av gata opp til Slottet som er på ca. 300 meter (Tvedt, 2000 s. 228).

⁶ Politimesterens styringsverktøy (PSV) er et datasystem som fungerer som ledelsens verktøy for å måle om innsatsen til politidistriktet er tilfredsstillende. Dataene som danner grunnlaget i PSV blir hentet fra STRASAK. I utgangspunktet er alle dataene kvantitative, men det er mulig å knytte kvalitative merknader til de forskjellige dataene for å forklare utviklingen av dem. PSV har overtatt funksjonen til de tidligere årlige virksomhetsplanene.

Gaten utgjør den mest sentrale akse mellom øst og vest i Oslo sentrum, og rammes inn av Jernbanetorget i øst, det Kongelige Slott i vest, regjeringskvartalet i nord og Kvadraturen i sør. Går vi vestover fra Jernbanetorget passerer Oslo Domkirke med Domkirkeparken og Kirkeristen, videre passerer Egertorvet, Stortingsplass, Eidsvoll's plass, Spikersuppa, Johanne Dybwads plass og til sist Slottsparken. Fra Jernbanetorget til Akersgata er Karl Johansgate Oslos mest sentrale gå-gate. Fra Akersgata og opp til Fredriksgate nedenfor det Kongelige Slott er gata tilgjengelig for biltrafikk. Bygningene langs hele gaten preges av at det fra gateplan er en mengde kjøpesentre og butikker. Øst-vest-aksen gjenspeiles i butikkens innhold og profil. Den østlige del av gaten preges av selvstendige "billig-butikker" og "ungdomskjøpesenteret "Arkaden", hvorpå kjedebutikker som Hennes og Mauritz, Dressmann og KaphAhl dominerer i det geografiske midtre. Jo lenger vest en beveger seg, ser en at butikkene får et mer eksklusivt preg, gjennom flere gullsmeder, eksklusive konfeksjonsbutikker og butikksentrene "Eger" og "Paleet".

Foruten detaljhandel, preges gaten i en stor grad av restauranter og skjenkesteder. Videre er det 3 hoteller som ligger i direkte tilknytning til Karl Johan, mens en rekke andre hoteller ligger i tilknytning til de kryssende gatene.

Lokalene i etasjene ovenfor butikkene inneholder i stor grad kontorlokaler og huser en rekke virksomheter, som advokatkontorer, legekontorer, lobbyistfirmaer, politiske hovedkvarterer og annet.

Karl Johansgate omkranses av de fleste sentrale maktinstitusjoner. Stortinget med sine mange tilhørende bygninger ligger sentralt plassert på sørsiden langs selve gaten. Både Høyesterett og Regjeringskvartalene starter to kvartaler nord for gatene. Universitetet (juridisk fakultet) og Nasjonalteatret omkranser gaten i den vestligste delen, før den ender ved Slottsparken og Det Kongelige Slott. Like sør for Slottet finner vi 7. juni-plassen med utenriksdepartementet. Et kvartal sør for Spikersuppa ligger Oslo Rådhus.

Gaten starter ved Norges største trafikkknutepunkt; Oslo Sentralstasjon og Jernbanetorget, som er det sentrale bindeleddet mellom tog, T-bane, buss, trikk, drosje samt privatbiler. Omtrent midt i Karl Johansgate, under Egertorget, finner vi Stortinget T-banestasjon med flere inn og utganger direkte til Karl Johansgate eller området like i nærheten. Videre går Karl Johans gate forbi Johanne Dybwads plass med sine inn- og utganger til Nasjonalteatret tog- og T-banestasjon. Denne stasjonen er etter Oslo Sentralstasjon Norges nest største trafikkknutepunkt. Selv om store deler av Karl Johansgate er gå-gate, avstengt for biltrafikk, er det hele 9 gater

som krysser Karl Johansgate og hvor det er lovlig å kjøre igjennom med privatbiler. Videre er det en rekke buss-, trikk- og drosjeholdeplasser fordelt i området langs hele Karl Johansgate. Alle disse trafikknutepunktene gjør det meget lett for fotgjengere å komme seg til og fra gaten via andre transportmidler.

3.1.3. Karl Johansgate og menneskene

Dersom en over tid oppholder seg på Karl Johangate, vil en se at sentrale karaktertrekk ved de passerende menneskene forandrer seg i løpet av døgnet og i løpet av ukedagene. Tidlig om morgenen på hverdagene preges gata av lav-status arbeidstakere, som er på vei til sine jobber på bygningsplasser, som renholdere og som kantinemedarbeidere. Deretter kommer de pent kledde juristene og byråkratene fra Regjeringskvartalet og Stortingskvartalene, ansatte i organisasjoner og lobbyister. Like før butikkene åpner ser en de unge butikkansatte på vei til butikkene. Ut på formiddagen ankommer pensjonister, hjemmевærende og småbarnsmødre for å oppsøke kontorer eller handle i butikker. I de nedre deler av Karl Johan vil en se et større innslag av rusmiddelbrukere som er i området for å kjøpe eller selge dagens dose rusmidler. Fra lunsj-tid er gaten som regel full av mennesker. Dette er kontoransatte som skal spise lunsj ute eller foreta diverse innkjøp i sin lunsj-pause.

Tidlig på ettermiddagen begynner ettermiddagsrushet. Da skal alle de ansatte hjemover, etter at de har foretatt diverse innkjøp. Da begynner også gaten å fylles opp av tiggere, gatemusikanter og gateselgere av ymse slag.

Fra ettermiddagen preges gaten av pent kledde mennesker som skal spise middag på restaurant, ofte i tilknytning til besøk i teater, på revy, på kino, konserter eller andre kulturarrangement. Disse publikummerne drar ofte tidlig hjem, og blir avløst av et noe yngre publikum som skal oppsøke byens diskoteker og utesteder.

Fra sent på kvelden preges gata og berusede unge mennesker på vei til og fra utestedene. Disse menneskenes påvirkningsgrad blir høyere og mer og mer støyende utover kvelden og natta. Jeg har mange ganger opplevd at deler av byens egen befolkning omtaler dette området som et område for “straightinger”, “bråkmakere” eller folk som er “harry”. Selv om jeg beskriver at dette området frekventeres av mange forskjellige mennesker, er det åpenbart at de som er til stede på nattetid tilhører visse segmenter i befolkningen. Andre typer publikummere som er mer “laidback”, “hipstere” eller “sosser” vanker på andre arenaer i andre deler av byen, som Grunerløkka, Solli plass eller rundt Youngstorvet.

Samtidig med at beruselsen og feststemningen tiltar, vil en oppdage at særlig de nedre deler av Karl Johan preges av flere mennesker fra rusmiljøene, av prostituerte og av asylsøkere.

Livet på Karl Johansgate har foruten sin egen døgnrytme, også en egen rytme i forhold til årstidene. Ved å oppholde seg i gaten på forskjellige årstider, vil en se at gatens karakter også endres i forhold til årstidene. I sommerhalvåret består publikum i større grad av tilreisende turister fra inn og utland. Videre vil en i sommerhalvåret se et større innslag av gatemusikanter og gateselgere. I vinterhalvåret roes gatelivet noe ned, og preges av julehøytiden med julehandel og julebord (Lied, 2005 s. 11-15).

Vi ser altså at Karl Johansgate er et geografisk møtepunkt for svært forskjellige mennesker som er på vei til en mengde forskjellige aktiviteter. Dette kan medvirke til at det i dette området vil være en større sannsynlighet for at det oppstår sosial "friksjon" mellom de forskjellige menneskene (Wikström, 1995 s. 450). Denne friksjonen kan igjen utvikle seg til konflikter eller opplevde ordensforstyrrelser.

3.1.4. Karl Johangate som symbolsk arena

Som tidligere nevnt er Karl Johansgate omgitt av de fleste sentrale politiske maktinstitusjoner. Dette medfører at denne gaten har fått en symbolsk funksjon som arena for å påvirke politiske vedtak. Daglig er det en rekke politiske partier, fagorganisasjoner, religiøse bevegelser, private og offentlige organisasjoner som vil markere sin støtte eller motstand til politiske prosesser ved å søke om tillatelse til markeringer i området rundt stortinget. Dette foregår gjennom en mengde politiske markeringer, demonstrasjoner, stands, fakkeltog, punktmarkeringer, konserter og annet. De aller fleste organisasjoner som ønsker å avholde markeringer, søker grunneier⁷ og politiet⁸ tillatelse til dette. I enkelte tilfeller blir det ikke søkt om tillatelse til slike arrangementer. I alle tilfeller skjer disse arrangementene under påsyn av politipatruljer. Flere av disse markeringene bærer preg av å være innøvde rituelle handlinger som følger et fast "mønster". Selv om disse arrangementene ikke vekker særlig oppsikt, tilslutning eller får noen reell betydning er de fleste arrangører tilsynelatende tilfreds bare ved å ha demonstrert "på Karl Johan" eller "foran Stortinget".

⁷ Grunneier i dette området er Stortinget (Eidsvoll's plass), Oslo kommune (Egertorvet, gågatene, fortauene), Statsbygg (Johanne Dybwads plass, Spikersuppa)

⁸ Sentrum politistasjon mottar årlig over 2000 henvendelser om slike markeringer. Stasjonen har et eget kontor for dette, og divisjonsleder får skriftlig varsel om alle arrangementer. Til nesten hvert eneste tjenestesett på dagtid og kveldstid året rundt foreligger det tillatelser til slike arrangementer.

I både radio, fjernsyn og i aviser brukes Karl Johansgate som arena for å høre ”folkets” mening om forskjellige aktuelle temaer. Vi er vant med at slike opptak gjøres i folkemylderet på Karl Johansgate. På denne måten fremstår dette som en arena der man finner den gjennomsnittlige ”folkemeningen”.

3.2. Arbeidet ute på gata; hva er innholdet i ordensforstyrrelsene?

I dette kapittelet vil jeg først gi en beskrivelse av hvilke oppgaver som er tillagt politiet. Deretter presenterer jeg funnene fra mine undersøkelser omkring ordensforstyrrelser i Karl Johansgate. Disse funnene diskuteres på bakgrunn av intervjuene fra operatørene ved operasjonssentralen, tidligere politisosiologisk forskning, samt til dels mine egne erfaringer fra arbeid ute i Karl Johansgate.

3.2.1. Innholdet i politihverdagen; myter og realiteter

Sentralt i denne oppgaven er hvordan politiet håndterer og løser ordensforstyrrelser, som er en kategori blant mange andre hverdagslige utfordringer. For å få et innblikk i politiets hverdag og hvordan slike forhold løses, ønsker jeg først å si noe om hvilke oppgaver som er tillagt politiet og hva de faktisk gjør i sin hverdag.

Politiet er gjennom lover og instruksjoner pålagt et bredt spekter av oppgaver.

Politi-loven § 2 gir direkte føringer på hva politiets oppgaver er:

Politiet skal beskytte person, eiendom og fellesgoder og verne om all lovlig virksomhet, opprettholde den offentlige orden og sikkerhet og enten alene eller sammen med andre myndigheter verne mot alt som truer den alminnelige tryggheten i samfunnet.

Alminnelig tjenesteinstruks for politiet (politiinstruksjonen) fungerer som en arbeidsinstruks og gir retningslinjer for hvordan politiet skal utføre sine oppgaver. Opprettholdelse av orden blir angitt å være det sentrale mål for politiet; “Målet med politiets virksomhet er å opprettholde den offentlige orden og sikkerhet...” § 2-1. Videre sier § 2-2 nr. 1 at politiet skal “Forebygge og motvirke kriminalitet og andre forstyrrelser av den alminnelige orden og sikkerhet”.

Politiinstruksjonen angir også hva politiet skal gjøre dersom det oppstår ordensforstyrrelser; “Politiet skal forebygge forstyrrelser av den alminnelige orden og fred, og om nødvendig sørge for at denne blir gjenopprettet” § 8-1. § 8-2 omhandler hva politiet skal gjøre dersom

det oppstår ordensforstyrrelser på offentlig sted og sier at politiet *skal gripe inn* for å gjenopprette orden med *de midler og på den måten som er nødvendig* og forsvarlig etter omstendighetene. Politiet er altså forpliktet til å gripe inn for å forebygge og stanse ordensforstyrrelser, og de råder over omfattende virkemidler for å oppnå dette (politidepartementet, 1990).

Stortingsmelding nr. 42 deler politiets oppgaver inn i trygghetsskapende oppgaver, oppgaver i kriminalitetsbekjempelse- forebyggende tiltak og straffesaksbehandling, sivile rettspleie oppgaver, forvaltningsoppgaver, fangetransporter, grensekontroll og bistandsrelaterte oppgaver (St.meld. nr 42, 2005 s. 35). Kjerneoppgavene til politiet skal være de trygghetsskapende oppgavene og oppgaver i forhold til kriminalitetsbekjempelsen. Dette er de oppgavene som rendyrker politirollen, hvor det er påkrevd med spesiell utdannelse og som kan medføre at politiet må utøve makt for å løse oppgaven (St.meld. nr 42, 2005 s. 79).

Videre gjentar stortingsmeldingen de 10 hovedprinsippene for norsk politi som først ble presentert i NOU 1981. Disse prinsippene er at

- Politiet skal ha et sivilt preg
- Vi skal ha et enhetspoliti
- Politiet skal være sentralisert
- Politimannen skal være generalist
- Politiet skal virke i samspill med publikum
- Politiet skal være integrert i lokalsamfunnet
- Politiet skal ha bred rekruttering
- Politiet skal prioritere mellom sine oppgaver
- Politiet skal være underlagt effektiv kontroll fra samfunnet

Særlig vil jeg vektlegge punkt 9 ”*Politiet skal prioritere mellom sine oppgaver og legge hovedvekten på forebyggende virksomhet.*” Det er politiet selv som foretar en begrunnet prioritering av sine oppgaver. ”*Politiet bør etter vår mening legge sin hovedvekt på forebyggende ordenstjeneste, med sikte på å forebygge straffbare anslag mot den alminnelige fred orden og sikkerhet*”. (NOU, 1981 s. 81).

Utredningen fra 1981 legger i stor grad vekt på objektive forhold, det vil si publikums opplevelse av at kriminalitet, fare og uorden. *Man må regne med at det alltid vil være de synlige og følbare lovbrudd som bekymrer publikum mest (NOU, 1981 s. 83)*. Dette står i motsetning til Stortingsmeldingen ”Politireform 2000, Et tryggere samfunn” fra 2001 som til tross for en rasjonell tilnærming til kriminalitetsbildet, vektlegger publikums *følelser* for trygghet (Regjeringen, 2001). *Security meant objective safety, not the feeling of safety as is stressed in the later documents* (Larsson, 2010a s. 237).

Det finnes mange myter om innholdet i politiets hverdag. Gjennom mediene dannes et inntrykk av at politiets arbeid består i å bekjempe kriminalitet, og da i stor grad alvorlig kriminalitet (Reiner, 2002). Lokalt i Oslo kan man få et inntrykk av at politiet vektlegger bekjempelse og håndtering av alvorlig kriminalitet som gjeng kriminalitet knyttet til etniske bander og MC-bander, voldtekter, ran og vold⁹. Virkeligheten tilsier imidlertid at ordenspolitiets hverdag i liten grad preges av kriminalitet, alvorlige hendelser eller action.

Patruljetjeneste er den største arbeidsoppgaven i politiet (Bayley, 2005 s. 141). Bayley hevder videre at patruljetjenesten er avhengig av hva publikum ber dem om å gjøre (Bayley, 2005 s. 141), dette står i noe motsetning til Finstad som mener det patruljerende politiet i stor grad selv initierer sine oppgaver (Finstad, 2000 s. 49). Svært mye av det politiet gjør havner aldri i kriminalstatistikker, i virksomhets- eller strategiplaner eller i annet planverk. Det største antall hendelser foregår på ”grasrotnivå” og blir avgjort på samme lave nivå. Politiet forsøker gjennom formaninger, advarsler, trøst, hjelp eller innbringelse å skape en faktisk orden i det landskapet de navigerer i. ”*Politiet blir en viktig deltaker i å gå opp grenser mellom orden og uorden, trygghet og utrygghet, lovlighet og kriminalitet (Finstad, 2000 s. 23)*.”

Det meste av tiden brukes på å vente på at noe skal skje (Bayley, 2005 s. 144). Ventetiden brukes til å sjekke personer og kjøretøyer. De fleste oppdrag politiet tilkalles til er av beskjedne alvorlighet; for det meste dreier det seg om bistandsoppdrag og service ovenfor

⁹ I mediene presenteres Oslo politiet som oftest i sammenheng med alvorlig kriminalitet. Fra den siste tiden kan jeg nevne den såkalte ”voldtektbølgen”, ”drapsbølgen” og ikke minst ”terroraksjonen” 22.7.11. Ellers så settes vi ofte i forbindelse med alvorlig kriminalitet i forhold til etniske gjenger, omreisende vinningskriminelle og MC-bander. Når slike saker får et fokus i mediene, er min erfaring at de samme sakene umiddelbart får et økt fokus også *innad* i politiet. Dette er imidlertid ikke denne oppgavens hovedfokus. Jeg nøyter meg her med å konstatere, med begge ben solid plantet i politiets hverdag, at slike alvorlige saker IKKE er en del av politiets hverdag.

publikum, betegnet av Bayley (2005) som ”*Cats in a tree, frogs in the drain*” (Bayley, 2005 s. 143).

I denne sammenheng kan man også stille seg et mer filosofisk spørsmål omkring hvilken rolle politiet har i samfunnet, eller hva politiet *er*. Det kan synes som om politiet har påtatt seg en symbolsk rolle i samfunnet, hvor de fyller en udefinerbar funksjon med å være ”noen som må gjøre noe med noe som ikke skulle skje, nå!” (Egon Bittner). Politiet blir tillagt, og påtar seg, oppgaver med å intervensere og mekle i forhold som ligger på siden av de rent strafferettslige forholdene. Selv om disse forholdene ligger på siden av politiets formelle mandat, er det en forventning blant publikum om at politiet skal håndtere krangler og uorden, samtidig som politiet selv bruker mye av sin tid på nettopp slike gjøremål (Bittner, 1967 s. 387).

Mye av politiarbeidet handler om å navigere seg mellom forskjellige ”soner” i en by. Politiet ser hva og hvem som passer inn i de forskjellige sonene, og svært ofte handler politiets arbeid om å flytte mennesker som ikke passer inn i et område til et annet område (Herbert, 1997 s. 13). Selv om alle mennesker har rett til å oppholde seg hvor de ønsker, er det en kjensgjerning at politiet ofte blir satt til å flytte mennesker fra et område til et annet.

Politiet er til stede i Oslo Sentrum døgnet rundt. Sentrumskjernen tilhører geografisk kretsene til Sentrum politistasjon og Grønland politistasjon¹⁰, og det er de uniformerte politipatruljene fra disse politistasjonene som primært avpatruljerer disse områdene. I tillegg blir områdene også avpatruljert av patruljer fra Trafikk-og sjøtjenesten, Hundetjenesten, Beredskapstroppen og etter behov av de øvrige politistasjonene.

Når en politipatrulje oppdager en ordensforstyrrelse, vil de dersom forholdet blir vurdert til å være alvorlig nok, melde dette tilbake til operasjonssentralen som loggfører oppdraget i Politioperativt system (PO). For å iverksette en ny ”logg” et oppdrag, krever PO at tid, sted, adresse, melder og hva forholdet dreier seg om blir loggført. Politipatruljen blir da tilknyttet oppdraget og blir normalt ikke gitt nye oppdrag før dette oppdraget blir avsluttet.

Operatørene på Operasjonssentralen er lede-stasjon for hele politidistriktet og holder fortløpende oversikt over oppdragsavviklingen i politidistriktet. De betjener både politiets nødtelefon, ordinære telefonsamtaler inn til politidistriktet samt politiets samband.

¹⁰ Oslo politidistrikt er delt inn i 5 forskjellige politistasjonskretser, Grønland, Sentrum, Majorstua, Stovner og Manglerud. Patruljer fra hver stasjon har ”arealansvar” innenfor sin stasjonskrets, men etter behov er det svært vanlig å bistå i hverandres stasjonskretser.

Operatørene ved operasjonssentralen mottar et meget stort antall henvendelser fra publikum. Operatørene vurderer disse henvendelsene, klassifiserer dem og foretar prioriteringer over hvilke henvendelser som må avvises eller prioriteres (Hellesø-Knutsen, 2003).

3.2.2. Innholdet i ordensforstyrrelsene

Innledningsvis hadde jeg en beskrivelse av hva en ordensforstyrrelse er eller kan være. Grunnleggende for disse hendelsene er at de er meget subjektive og har forskjellig betydning fra person til person og i forhold til forskjellige steder på forskjellige tidspunkt.

Som nevnt innledningsvis, så er det operatørene ved operasjonssentralen som definerer hva hvert enkelt oppdrag skal loggføres som i PO. Når det gjelder defineringen av hva hvert oppdrag skal kalles, så nevnes det at ordensforstyrrelser er en sekkebestemmelse for mange typer avvikende handlinger; *”Ordensforstyrrelse er jo en sekkebestemmelse for mye som går ut over det vanlige”* (Operatør nr. 2, s 1). Operatørene gir eksempler på hvilken adferd som skiller seg ut. Dette kan være *”skrik, skrål, drikking på offentlig sted, mildeste form for slagsmål, fulle mennesker som raver rundt, psykiatri, butikknasker som setter seg opp”*. Dette er oppdrag som de oppfatter er en naturlig del av hverdagen i politiet; *”det er jo tradisjonelle ting som politiet tar tak i”* (Operatør nr. 1, s. 1). Operatørene nevner videre at tidsperspektivet spiller inn på hva de kaller hver hendelse. Oppdrag defineres på særskilte måter etter når på døgnet de inntreffer. *”...veldig ofte så blir jo disse henvendelsene , i hvert fall på nattestid i helgene, de blir ordensforstyrrelser, men hadde det vært samme type oppdrag som hadde skjedd på dagtid eller på en annen tid av døgnet da, så hadde det kanskje fått en annen kategori...”* (Operatør nr. 3, s. 1). Operatørene ser derfor (ubevisst ?) at like hendelser bør håndteres på forskjellig måte ettersom når på døgnet de inntreffer. Det nevnes også at hvem som er melder av et oppdrag blir en medvirkende faktor til hva man skal kalle hendelsen. *”Men i en ordensforstyrrelse så er det ofte hvis det er 3. person som er melder, mens legemsfornærmelse blir det når det er en av partene som er melder”* (Operatør nr. 3, s. 2.). Her treffer man altså definisjonen av ordensforstyrrelser, hendelsen må forstyrre noen andre enn dem som selv er involvert i dem.

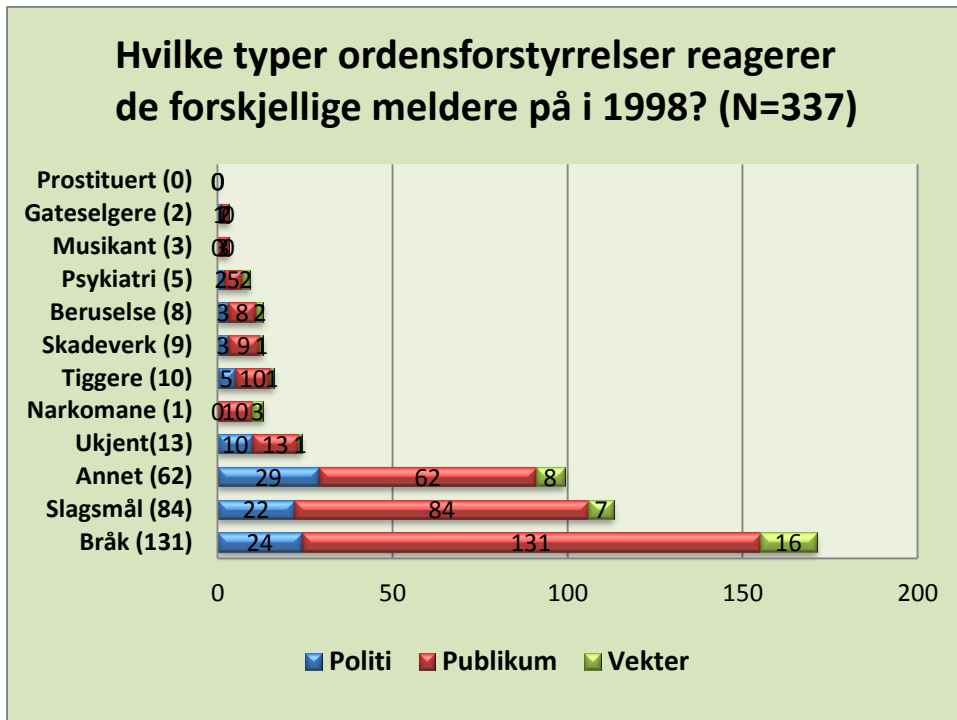
Det kan synes som om loggføringsrutiner ved operasjonssentralen er individuelle. Når en operatør mottar meldinger fra publikum eller fra politipatruljer, så er det opp til operatørens skjønnsmessig vurdering å tolke hvordan en vil definere oppdraget. *”...det er jo klart det blir subjektivt også for det kommer an på hvem som er på jobb”* (Operatør nr. 1, s.3). Hverdagen

på Operasjonssentralen handler mest om å holde oppdragsavviklingen i gang, om å få håndtert oppdragene fortløpende og ikke om innholdet i behandlingen av dem. ”Men jeg ser at mange av de unge, de er mest opptatt av å ta mange telefoner... det er kvantitet og ikke kvalitet noen ganger, det merker jeg (Operatør nr. 2, s.4).

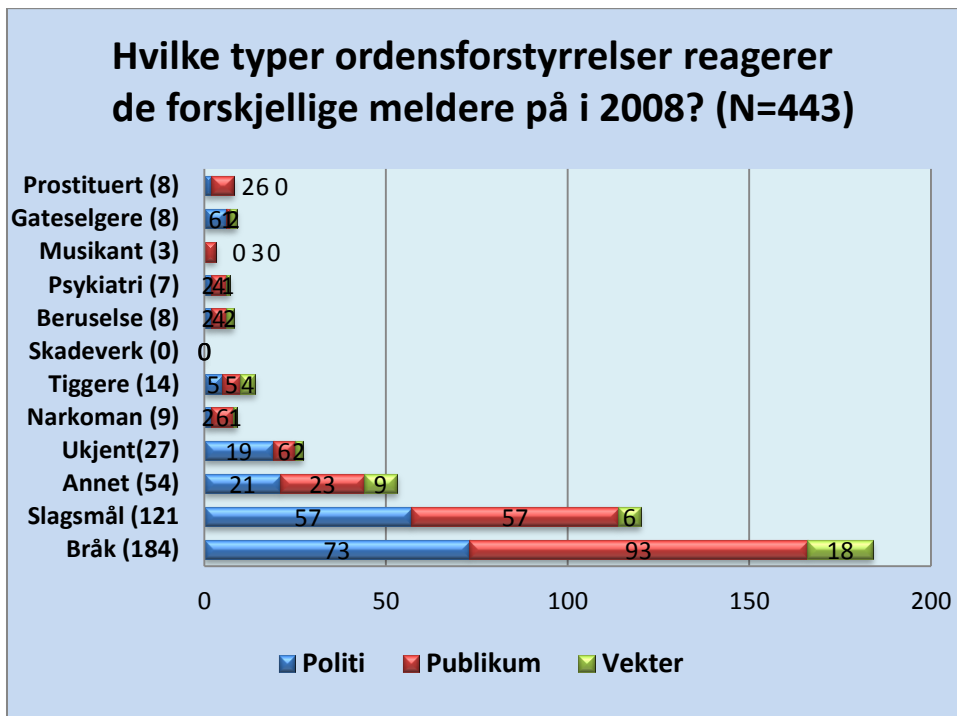
Mine gjennomlesninger av de utvalgte PO loggene, samt alle de andre loggene som er loggført i Karl Johansgate, viser likevel at det til tross for noen individuelle loggføringsrutiner blant operatørene, finnes en stor grad av likhet mellom de typer adferd som de forskjellige operatørene definerer som ordensforstyrrelser. Likevel har jeg funnet relativt markante forskjeller mellom loggene fra 1998 og 2008. Loggene i 1998 er generelt mye kortere og stikkordsmessige enn loggene fra 2008 som er mer utfyllende i innholdet. I mitt materiale fra 1998 er det 10 logger som operatørene ikke har definert som ordensforstyrrelse. Dette er forhold som hovedsakelig er loggført som “kontroll person” og “beruset person”. I materialet fra 2008 er dette steget til 77 forhold. Denne endringen kan sannsynligvis skyldes den nye forholdets art-koden “politiloven” som ikke fantes i 1998. Mange oppdrag som åpenbart er ordensforstyrrelser, er blitt loggført som “politiloven”. Ofte blir politiloven hjemmelen patruljen viser til når de innbringer personer som har bråket i gata og som ikke etterkommer de muntlige påleggene som patruljen ilegger disse personene. Dette skyldes at det er enklere bevismessig for politipatruljene å anmelde en person for ikke å ha etterkommet patruljens pålegg fremfor å gi utfyllende redegjørelser om hendelsen via vitneforklaringer. Jeg har trukket ut disse loggene fordi de åpenbart omhandler ordensforstyrrelser. Eksempler på dette er “3 aggressive fulle svensker som ikke vil gå fra stedet. Loggført som “kontroll sted” 20.3.08. “Mann som må holdes fast av dørvaktene. Anmeldes for §350 (ordensforstyrrelse, min anmerkning) 27.4.08 Loggført som “politiloven. “Kvinne som stripper i Karl Johan og som er i uballanse. 20.6.08 Loggført som “kontroll person”.

Figurene 1 og 2 viser innholdet i ordensforstyrrelsene som de forskjellige melderne reagerer på i mitt materiale i henholdsvis 1998 og 2008.

Figur 1

Figur 2

Som tidligere nevnt, så er operasjonaliseringen inn i kategorier vanskelig. Mange av disse hendelsene inneholder mange sammenfallende adferdsmønstre og glir ofte over i hverandre. Mange hendelser kunne ved en annen fortolkning enn min, blitt klassifisert inn i en annen

kategori. Jeg understreker at dette svekker reliabiliteten til disse funnene. Likevel gir funnene kunnskap om hva som ligger i begrepet ”ordensforstyrrelse”.

For Karl Johans gate ser vi at den største ”kategorien” av disse hendelsene i 1998 er dem som kan kalles noe upresist kan kalles ”bråk”. Dette året utgjorde disse hendelsene 131 stk., eller 39 % av alle slike hendelser. Eksempler fra PO-loggene i 1998 på hendelser som jeg har definert som ”bråk” er *”kranglet samboerpar som kjøres Jernbanetorget”, ”kaos på stedet ifb Spice Girls”, ”mye folk og mye bråk, trenger bistand”, ”drosjebråk”, ”mann med atal oppførsel”*.

Den nest største gruppen er ”slagsmål” med 84 hendelser som utgjør 25 % av hendelsene i 1998. Disse slagsmålene er for det meste slagsmål av ”mindre alvorlig” karakter, der det angivelig ikke oppstår (store) personskader. I slike voldelige ordensforstyrrelser kan grensen til mer alvorlige hendelser være svært liten og ofte tilfeldig. Det er likevel først når disse hendelsene resulterer i alvorlige personskader eller har dødelig utgang at de får et større fokus fra mediene og fra politiet selv (Graham & Homel, 2008 s. 8). Eksempler på slike slagsmål i mitt materiale er *”slagsmål mellom taxisjåfør og kunde”, ”gjengfolk som slåss inne på stedet”, ”melding om slagsmål, intet sett av patruljen”, ”en person har fått seg en på leppa, fornærmede kjøres legevakta, gjerningsmannen kjøres arresten”, ”slåsskamp mellom 4-5 gutter, i tumultene ble en vindusrute knust i et bakeri. Vekter sikrer vindusruten, ingen pågripes.”*

Gruppen ”annet” er den tredje største gruppen med 62 hendelser som utgjør 18 % av hendelsene i 1998. Eksempler fra PO-logger som er kategorisert som ”annet” er *”en person som kaster et glass i gata”, ”mann som nektet å fjerne seg fra offentlig toalett”, ”støy fra et utested”, ”uteligger som ble bortvist”, ”plagsom mann kjøres bort”, ”terningspill på fortauet” og ”demonstrasjon med lastebil lastet med kalkuner”*.

I disse hovedgruppene av ordensforstyrrelser (slagsmål, bråk og annet) er det påfallende hvor stor andel av dem som kan knyttes til fest og moro gjennom forstyrrende og utagerende adferd på og ved utesteder i Karl Johansgate.

Dersom kun en begrenset andel av Oslo befolkning (i tillegg til de mange tilreisende) er deltakende i utelivet i Oslo sentrum, vil ikke denne forstyrrende adferden få stort potensiale til å påvirke det generelle publikums inntrykk av ro og orden i dette området. Imidlertid vises det i boka “Oslo den delte byen” (1994) at nesten 70% av Oslos befolkning i løpet av siste år har

deltatt i byens uteliv. Blant de unge under 35 år har nesten alle i løpet av året vært deltakende i byens uteliv, mens det ikke overraskende er de eldste innbyggerne som i minst grad er deltakende i denne sosiale scenen (Hagen, Djuve, & Vogt, 1994 s. 94). Etter 20 år er denne andelen fremdeles stor. I en undersøkelse foretatt i januar 2012 av "Synovate" for Oslo kommune, svarer kun 15% av byens innbyggere at de i løpet av siste år ikke har gått ut i Oslo sentrum en fredags- eller lørdagskveld. Hele 39% av innbyggerne i Oslo svarer at de har vært ute på helgenettene mer enn 11 ganger siste år (Lillebø, 2012 s. 8). Dette vil igjen tilsi at den forstyrende adferden, selv om den skjer på et meget begrenset område og innenfor et begrenset tidsrom, har et potensiale i å kunne påvirke en stor andel av det generelle publikums oppfattelse av lov og orden i samfunnet.

Videre ser vi at ordensforstyrrelser som er forårsaket av narkomanes tilstedeværelse, prostituerte, psykiatriske pasienter, gateselgere, gatemusikanter og tiggere jevnt over kun utgjør 2-3%, noe jeg finner overraskende lavt. Jeg hadde forventet at disse gruppene i større grad hadde forårsaket ordensforstyrrelser som hadde påkalt publikums, vekteres eller politiets oppmerksomhet. Årsaken til dette er at vi både gjennom mediefokus og påfølgende debatt blant politikere, samt fokus internt i politiet, i løpet av flere år har hatt et sterkt fokus på disse gruppene av personer og den betydning deres opphold har hatt for dette bymiljøet. Både næringslivet, reiselivet, medier og politikere har gjennom flere år reagert høyløst på disse menneskenes tilstedeværelse i Oslo sentrum. Jeg hadde forventet at også loggene over ordensforstyrrelser skulle vise at disse menneskene forårsaker mange av ordensforstyrrelsene i dette området.

Rusmiljøet er fremtredende og synlig i dette området. Politiet har i en årrekke brukt store ressurser på å håndtere dette. I 1998 oppholdt dette miljøet seg i stor grad på "Vikingtorget" (Europarådets plass) som ligger ca. 100 meter øst for Karl Johans gate ved Jernbanetorget. Miljøet flyttet seg omkring år 2000 til Chr. Fredriks plass, som fikk navnet "Plata". Miljøet på "Plata" ble flyttet på/flyttet seg i 2004 og reetablerte seg i Skippergata ved Karl Johansgate. Selv om rusmiljøet er blitt "flyttet på" en rekke ganger de siste 10-15 år, har det i hele denne tiden oppholdt seg i tilknytning til nedre del av Karl Johans gate¹¹. På denne bakgrunn er det overraskende at kun 3% (10 stk.) av ordensforstyrrelsene i Karl Johans gate i 1998 kan knyttes til rusmiljøet. I 2008 utgjorde disse oppdragene 2% (9 stk.) av ordensforstyrrelsene. Disse tallene er for meg overraskende. Jeg hadde forventet både at de skulle utgjøre en større

¹¹ For en videre beskrivelse av "historien" omkring forflytningene av det åpne rusmiljøet, se Heidi Mork Lomell, "Selektive overblikk" (2007) sidene 92-102 mfl.

andel av oppdragene og at omfanget etter 10 års politi (og samfunns) innsats hadde endret denne andelen. Mitt materiale viser imidlertid at hendelser der personer fra rusmiljøene utfører ordensforstyrrelser som *publikum, vektere eller politi reagerer på* er relativt stabilt. Jeg vil her understreke at mitt materiale ikke sier noe om politiets aktivitet ovenfor disse miljøene (en aktivitet som kan ”leses” gjennom antallet beslag, pågripelser for narkotika besittelse mv), men i hvor stor grad rusmiljøets adferd vekker reaksjoner blant publikum og blant politiet. Dette lave tallet samsvarer også med flere trygghetsundersøkelser blant publikum, som viser at narkomane personer i svært liten grad medvirker til at folk føler seg utrygge (TNS-Gallup, 2010 s. 51).

Dette funnet står noe i motsetning til Liv Finstads (2000) beskrivelser av “politiblikket”, som er politifolks evne til å rette oppmerksomheten mot “gatefolket”. Hun peker på at særlig de synlige narkoman blir utsatt for vilkårlige kontroller av patruljene (Finstad, 2000 s. 113). Dersom disse gruppene i større grad enn andre utsettes for politiet oppmerksomhet, kunne man forvente at disse menneskenes tilstedeværelse i større grad ville bli definert som ordensforstyrrelser. I amerikansk forskning finnes det flere eksempler som støtter Finstads syn omkring dette. Det er særlig den synlige tilstedeværelse av “gatefolket” som vekker irritasjon og harme i urbane storbyer, og som politiet blir satt til å håndtere som ordensforstyrrelser (Beckett & Herbert, 2010 s. 24). Mitt funn fra Karl Johansgate kan forklares ved at de narkomanes tilstedeværelse i dette området faktisk ikke (hverken av politiet, vektere eller publikum) blir definert som noe forstyrrende element. De oppfattes som en naturlig og integrert del av det urbane bymiljøet, og utøver ikke noen utagerende og forstyrrende adferd ovenfor andre mennesker som ferdes i området.

Mennesker med adferd som kan skyldes (psykiatrisk) sykdom har i perioder fått mye fokus i mediene og internt i politiet. Særlig etter alvorlige hendelser ¹² har mennesker med psykiatriske diagnoser og avvik fått mye oppmerksomhet. De blir ansett som å være både truende og farlige for publikum. Som tidligere nevnt så kan reliabiliteten i denne kategorien være svak. Dette da det ikke alltid vil fremkomme om en person som utfører en ordensforstyrrelse har en psykiatrisk diagnose. Jeg har kun fanget opp de oppdragene der det tydelig fremkommer i teksten at det en ”psykiatrisk pasient” som utfører adferden. Jeg hadde

¹² I løpet av mine 15 år i ordenspolitiet har jeg opplevd at det har funnet sted en rekke drap og voldsepisoder som er blitt relatert til psykisk syke personer. Etter slike episoder har det ofte vært et stort fokus på psykiatrien. Eksempler på noen av disse hendelsene er, “trikkedrapet” i 2004 der en person ble drept og flere skadd, knivstikkingen i Brugata i 2008 der en person knivstakk 6 personer og en episode 25. august 2006 der jeg selv ble forsøkt drept av en psykisk syk mann med brødkniv i Karl Johansgate.

likevel på forhånd antatt at en relativt stor andel av dem som er involvert i ordensforstyrrelser skulle være psykiatriske pasienter, og hvor oppdragene blir løst ved å overføre dem til helsevesen. Mitt materiale viser imidlertid at kun 1 % av disse hendelsene i 1998 ble forårsaket av psykiatriske pasienter, mens de utgjorde 1,5% i 2008. Dette er også i samsvar med Kaasa og Repåls (2010) undersøkelse av PO oppdrag med psykiatriske pasienter, som viste at disse pasientene er langt mindre utagerende og farlige enn man kanskje før har antatt (Kaasa & Repål, 2010).

Prostitusjon var frem til 2009 lovlig aktivitet¹³. Vi ser at i 1998 var det ikke noen ordensforstyrrelser i Karl Johansgate som kunne knyttes til denne aktiviteten. I 2008 var det 8 ordensforstyrrelser som kunne knyttes til denne aktiviteten. I forhold til all medieoppmerksomheten omkring disse menneskene er dette også et overraskende lavt tall. Synlige og pågående prostituerte som selv tok kontakt med publikum vakte stor oppmerksomhet, og man kan mistenke at denne oppmerksomheten bidro til å kriminalisere sex kjøp i 2009. Innad i politiet ble det også et stort fokus på denne nye og synlige adferden i Karl Johansgate. Ofte har vi blitt kontaktet av mannlige publikummere som føler seg sjikanert og forstyrret av pågående prostituerte kvinner i Karl Johansgate. Selv om prostitusjon er lovlig aktivitet, blir utagerende adferd fra de prostituertes side internt i politiet behandlet som ordensforstyrrelser.

Tigging og tiggere har de senere år også hatt mye fokus i medier og internt i politiet. Frem til opphevelsen av løsgjengerloven i år 2000 var tigging ulovlig. Etter år 2000 er tigging blitt lovlig aktivitet¹⁴. Jeg ville på den bakgrunn forventet et høyt antall oppdrag med ”ulovlig” tigging i 1998, og kanskje et lavere tall for 2008 når tigging var blitt en lovlig aktivitet. De siste årene har tigging, og da særlig tigging utført av utenlandske personer, fått mye fokus i medier og også internt i politiet. Disse tiggerne blir ofte beskrevet som aggressive utøvere av en aktivitet som styres av ukjente ”bakmenn”. Selv om tigging er lovlig aktivitet, så skal utagerende og aggressiv tigging av politiet behandles som ordensforstyrrelser. Mitt materiale viser imidlertid at oppdragene med tigging utgjør en svært liten andel av ordensforstyrrelsene. I 1998 utgjorde disse oppdragene 2,9% (10 stk.), mens de i 2008 hadde steget til 3,1% (14 stk.). Gjennom mine lesninger av de øvrige loggene fra 1998 og 2008 har jeg ikke sett at

¹³ Prostitusjon i seg selv er fremdeles lovlig aktivitet. Det er imidlertid *kjøp* av sex som i 2009 kriminalisert.

¹⁴ Tigging ble legalisert ved avviklingen av Løsgjengerloven i 2000. Likevel har det vært stort mediefokus mot denne lovlige aktiviteten som både før og etter legaliseringen har vært svært synlig i gatene i Oslo sentrum. Dette mediefokus har igjen medført at organisasjoner, politikere (som selv har bidratt til å gjøre tigging lovlig) og privatpersoner har krevd at politiet skal ”gjøre noe” med tiggingen. Fra politiets side er det poengtert at tigging i seg selv er lovlig, men at aggressiv og utagerende tigging skal vurderes om ordensforstyrrelser.

tiggere i andre typer hendelser er blitt særlig vektlagt hverken av politiet, vektere eller publikum. Her er det også et stort misforhold mellom fokus i medier, av politikere og av politiet i forhold til hva som blir gjort i hverdagen.

Selv om både tiggning og prostitusjon i seg selv er lovlig aktivitet, er det nettopp disse to formene for adferd som medier, næringsliv, organisasjoner og ikke minst politikere vektlegger mest i den daglige kontakten med politiet. Dette er adferd som politikerne har bestemt skal være lovlig, men som de samme politikerne til stadighet ber politiet håndtere. Dette er i seg selv et stort (og noe underlig) tema, som jeg ikke skal bruke så mye tid på her. Jeg har selv erfart at politikere, dels helt på statsrådsnivå, som har vedtatt at tiggning skal være lovlig aktivitet, har bevilget øremerkede midler til politiet for å håndtere denne aktiviteten. Det kan synes som om det i forhold til slike emner er et misforhold mellom politiske idealer om åpenhet og frihet, og den hverdagen som disse beslutningene får innvirkning på.

Gateselgere og gatemusikanter er også to grupper personer som har en synlig og aktiv tilstedeværelse i Karl Johansgate. Gatesalg er ikke tillatt i Karl Johansgate, og Oslo kommune har egne vektere som forsøker å holde gaten fri for slik aktivitet. Likevel ser man nesten en konstant tilstedeværelse av gateselgere i en eller annen form i denne gaten. Gatemusikantene påkaller stor oppmerksomhet og gjennom mange år har handelsstanden og næringsdrivende i sentrum klaget på deres aktivitet. Politiet har også mottatt mange klager (støymeldinger) på deres aktivitet. Selv om disse oppdragene i utgangspunktet blir loggført som ”støy” (egen loggføringskode) ville jeg forventet at både gateselgere og gatemusikanter ville utgjøre en relativt stor andel av ordensforstyrrelsene i Karl Johansgate. Gateselgere utgjør kun ca. 1% (3 stk.) i 1998 og stiger noe til 1,8% (8 stk.) i 2008. Gatemusikanter utgjør i 1998 kun 1%, (2 stk.) av forholdene, i 2008 er dette nesten likt med 3 loggførte forhold.

Når det gjelder ordensforstyrrelser så kan det altså se ut som om narkomane, psykiatriske pasienter, prostituerte, tiggere, gatemusikanter og gateselgere *ikke* forårsaker disse. Dette er samfunnets utstøtte som ofte er i kontakt med politiet både som gjerningspersoner og som ofre (Bayley, 2005 s. 144). På bakgrunn av all oppmerksomhet som både mediene og politiet selv vier disse gruppene, er dette funnet meget uventet. En forklaring på dette kan imidlertid være at politiet kun reagerer på *adferden*, og ikke bryr seg om hvilke grupper utøverne kommer fra. På den måten kan en større andel av oppdragene ha blitt utført av mennesker som tilhører f eks rusmiljøet, men dette blir ikke vektlagt i politipatruljens kommunikasjon med operasjonssentralen og derfor fremkommer ikke dette i loggene.

Jeg hadde en forventning om at innholdet i ordensforstyrrelser hadde endret seg i løpet av perioden fra 1998 til 2008. Mine funn viser imidlertid at ordensforstyrrelsene etter 10 år i all vesentlighet har det samme innholdet. Gjennom denne perioden har det skjedd lovendringer når det gjelder tigging og prostitusjon¹⁵, men vi ser at dette kun i liten grad har bidratt til å endre på innholdet i ordensforstyrrelsene. Ordensforstyrrelser som omhandler tigging har i perioden kun hatt en økning fra 10 til 14 oppdrag, noe som utgjør en meget liten andel av det totale antallet ordensforstyrrelser. Som jeg nevnte tidligere, så har heller ikke omfanget av ordensforstyrrelser knyttet til prostitusjon hatt en så stor økning som jeg hadde forventet.

Gjennom mine analyser av PO-loggene har jeg sett at det i perioden mellom 1998 og 2008 har funnet sted situasjonelle endringer i bybildet som har virket inn på ordensforstyrrelsens karakter. I 1998 fantes det mange telefonautomater plassert i Karl Johansgate både ved Oslo domkirke og i Spikersuppa. Dette året ble det registrert en del forhold der noen forsøkte å dirke ut penger fra automatene, og forhold der folk slo og sparket i disse automatene. Alle telefonautomater var i 2008 fjernet og figurerte derfor heller ikke i materialet. En annen situasjonell endring er at søppeldunkene i 1998 var lette sylindriske plastsøppeldunker som lett lot seg velte. Mange ordensforstyrrelser innebar at folk veltet disse søppeldunkene, ofte ved å sparke dem ned. Jeg husker selv godt hvordan vi tidlig om morgenen observerte at Karl Johansgate så ut som en "slagmark" ved at alle søppeldunkene var veltet og trillet utover gata, med mye søppel rundt. I 2008 er plastsøppeldunkene byttet ut til tunge dunker i støpejern med betongsøyle, som vært vanskelig lar seg velte. Slik ser vi at enkle situasjonelle endringer kan påvirke publikums adferd i bybildet.

Oppsummert ser vi at den største andelen av ordensforstyrrelser i både 1998 og 2008 kan knyttes "forstyrrende adferd" som "slagsmål", "bråk" og annen synlig utagerende adferd. Dette er langt på vei i tråd både med min innledende definisjon av ordensforstyrrelser, samt med operatørene ved operasjonssentralens beskrivelser av hva ordensforstyrrelser inneholder.

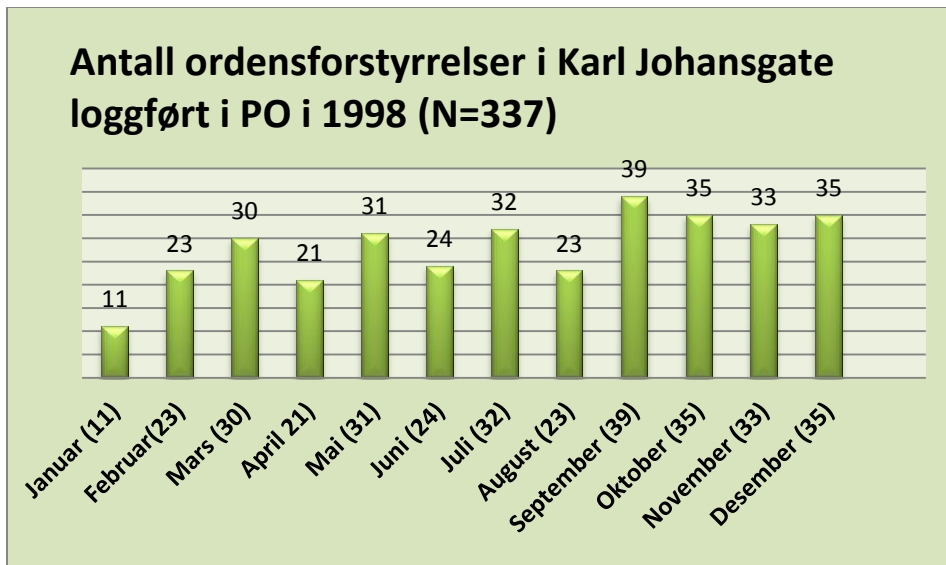
3.2.3. Omfanget av ordensforstyrrelser

Mitt datamateriale fra loggførte oppdrag i PO fra 1998 viser som nevnt over at det ble loggført 337 ordensforstyrrelser. I 2008 hadde dette tallet steget til 443 forhold, noe som

¹⁵ Arbeiderpartiets vedtak om kriminalisering av sex kjøp ble vedtatt i 2007, vedtatt i Odelstinget i 2008, men trådte ikke i kraft før 1.1. 2009.

utgjør en økning på 31 %. Figur 3 og 4 viser spredningen av ordensforstyrrelsene gjennom årene.

Figur 3.

Figur 4

Det er viktig å være bevisst på at antall loggførte oppdrag ikke er det samme som antallet oppdrag som politiet har håndtert eller det antallet slike oppdrag som faktisk har funnet sted i dette området. For det første så er det sannsynlig at det finnes politipatruljer som har håndtert slike hendelser uten å varsle Operasjonssentralen om det. Operatørene ved Operasjonssentralen forteller at det i hektiske stunder kan skje at patruljene ikke varsler dem om at de er blitt engasjert i et oppdrag. ”Det kan jo skje ting, jeg har jobbet ute i mange år på

orden også, og vet jo at det blir gitt noen "gule kort" her og der og de blir sendt i hver sin retning uten at det nødvendigvis blir loggført" (Operatør nr. 1, s 14). Likevel er det stor samstemmighet blant operatørene at de aller fleste oppdragene blir meldt tilbake til dem.

"Jeg tror patruljene er flinke til å melde ifra dersom de er kommet over noe bråk" (Operatør nr. 3, s 7). Dette forklares ut fra to hensyn, for det første fordi det er praktisk, "...så vet vi det, da har vi satt dem bort slik at vi ikke kan bruke dem som en aktiv ressurs før de er ledig" (Operatør nr. 1, s 13) dernest av sikkerhetshensyn ovenfor dem selv "...det er pri 1 for dem(patruljene ute) å vite at vi vet hva de holder på med, og det handler om egensikkerhet at vi skal vite hvor de er" (Operatør nr. 1, s 13). Videre sier ikke resultatene noe om publikums tilbøyelighet til å varsle politiet om slike hendelser. Det kan ha funnet sted mange andre hendelser som politiet aldri er blitt varslet om. Dette er også noe som operatørene er fullt klar over; "...det er mange som tror at det er noen andre som ringer (Operatør nr. 1, s 14).

Disse uttrekkene er foretatt innenfor et meget begrenset geografisk område, Karl Johans gate. I samme område finnes det mange andre gater som til alle døgnets tider beferdes av et stort antall mennesker. Dette gjelder samtlige av de 12 kryssende gater til Karl Johans gate samt andre gater i området rundt, som Torggata, Grensen, Lille Grensen, Stortingsgata, Tordenskioldsgate og Olav V gate. Dersom vi slår alle disse gatene sammen, ser vi at ordenspolitiet har et betydelig antall ordensforstyrrelser å håndtere innenfor Oslo sentrums indre kjerne.

Når det gjelder forholdet mellom PO-registrerte ordensforstyrrelser og straffesaks- (STRASAK-) registrerte¹⁶ anmeldelser er det på grunn av soneinndelingene i straffesakssystemet ikke mulig finne et valid sammenligningsgrunnlag mellom anmeldte forhold som har funnet sted i Karl Johansgate og mitt materiale. Innenfor STRASAK-sonene "Karl Johansgate Midtre" og "Karl Johansgate Nedre, Oslo S sjøside"¹⁷ ble det i 2008 anmeldt 300 ordensforstyrrelser. I hele Oslo politidistrikt ble det i samme periode anmeldt 2154 ordensforstyrrelser. Prosentvis utgjør dermed de anmeldte ordensforstyrrelsene i Karl Johansgate-området i 2008 13,9% av alle slike forhold i hele Oslo politidistrikt. Det er ikke mulig å finne tilsvarende data for 1998, eldste årstall det er mulig å hente ordinær anmeldelsesstatistikk fra er 2006. Registreringer fra 2006 viser likevel at det da ble registrert 1648 slike anmeldelser i hele Oslo og 290 stk. i Karl Johansgate-området, dette utgjør 17,5%

¹⁶ Jeg har hentet disse tallene fra PAL for STRASAK som er et dataprogram for analyse av anmeldte forhold.

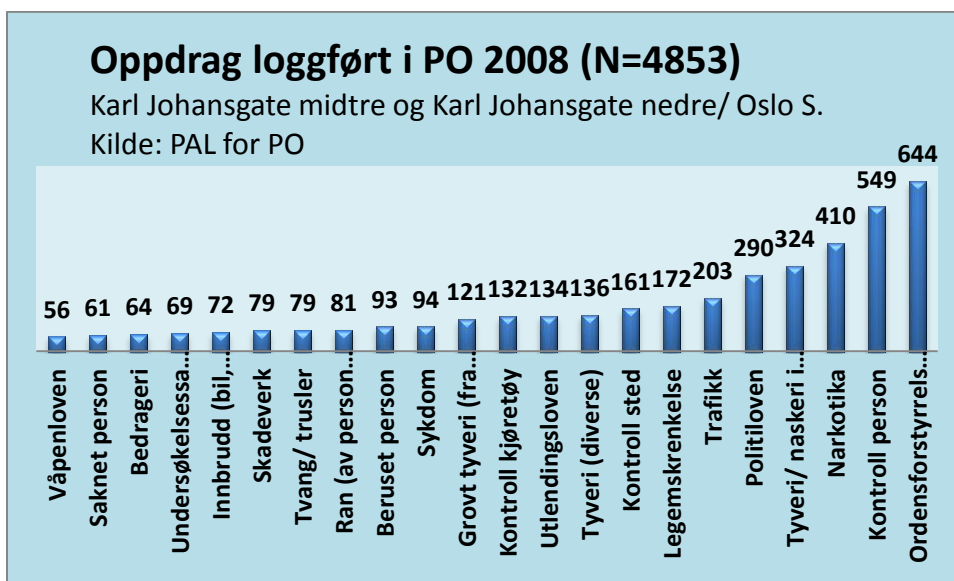
¹⁷ STRASAK-sonene 13518.5, Karl Johansgate midtre og 13519.1, Karl Johansgate nedre, Oslo S, sjøside

av ordensforstyrrelsene i Oslo. I 2009 ble det anmeldt 2419 slike forhold i hele Oslo og 355 av dem fant sted i Karl Johansgate-området. Dette året ble 14,6% av disse forholdene i Oslo registrert i Karl Johansgate-området. Jeg kan i denne oppgaven ikke si noe om mønstrene omkring ordensforstyrrelsene som fant sted i andre områder av Oslo enn i Karl Johansgate. Dersom forholdsmessigheten mellom anmeldte forhold og forhold loggført i PO følger tilsvarende mønster som i Karl Johansgate, er det å anta at politiet i hele Oslo håndterer over 5000 ordensforstyrrelser i året.

Dersom man skal forsøke å se for seg arbeidsmengden til politiet i Oslo Sentrum, så må man også huske på at mine uttrekk kun omhandler ordensforstyrrelser. Det finnes en mengde andre oppdrag i samme område til samme tid, som butikknaskerier, trafikkuhell, statsbesøk, branner, kontroller av personer, steder og biler. Den mangfoldige politihverdagen må derfor alltid settes i et bredere perspektiv.

For å gi et inntrykk av den store mengden oppdrag som politiet faktisk håndterer, har jeg foretatt et uttrekk av fra PAL for PO for sonene Karl Johansgate midtre og Karl Johansgate nedre/ Oslo S i 2008¹⁸. Dette området innbefatter hele Oslo sentralbanestasjon i tillegg til Karl Johansgate med (noen) sidegater. I dette området ble det gjennom hele året loggført 4853 oppdrag innenfor 88 forskjellige kategorier..

Figur nr. 5 er en oversikt over de 22 hyppigst loggført kategorier oppdrag i 2008 i dette området:

¹⁸ Det har ikke vært mulig å ta ut data gjennom PAL for PO fra året 1998.

Dette området er et meget spesielt område i Oslo og kan ikke sammenlignes med noe annet område når det gjelder omfang av hendelser som finner sted. Jeg har likevel laget oversikten for å vise ordensforstyrrelsens omfang i forhold til andre typer politioppdrag. Vi ser at ordensforstyrrelser på offentlig sted er den oppdragstypen som oftest blir loggført i dette området. I forhold til den totale mengden forhold, utgjør ordensforstyrrelsene dermed 13,26% av den totale mengden oppdrag . Som jeg har nevnt tidligere, så er det en del åpenbare ordensforstyrrelser som blir loggført som “politiloven” og “kontroll person”. Disse kategoriene er også blant de typer forhold som hyppigst blir loggført. Dette betyr at den reelle andelen loggførte ordensforstyrrelser i denne sonen faktisk er mye større enn oversikten viser.

På denne bakgrunn ser vi at selv om ordenspolitiet håndterer relativt mange ordensforstyrrelser i dette området, så er den totale mengden politioppdrag i samme område mye større. Dette er altså et byområde som, i tråd med Brantingham's teorier, generer svært mye arbeid for politiet.

Liv Finstad (2000) deler i sine observasjonsstudier av ordenspolitiet oppdragene inn i to hovedkategorier, publikumsinitiativer og politiinitiativer. Hennes feltarbeider viste at ordensforstyrrelser utgjorde 15% av den totale mengden publikumsinitiativer (Finstad, 2000 s. 44), mens disse hendelsene utgjorde 8% av politiinitiativene (Finstad, 2000 s. 50). Dette innebærer at forholdsmessigheten mellom ordensforstyrrelser og andre oppdrag i mitt materiale samsvarer bra med Finstads observasjoner.

Heidi Mork Lomells (2007) studie av overvåkningspraksisen ved FOV¹⁹ viste at 9% av det som ble overvåket var ordensforstyrrelser (Lomell, 2007 s. 113). Lomell viser også til to engelske undersøkelser om videoovervåkningspraksis som viser at ordensforstyrrelser utgjorde henholdsvis 22% og 19% av de hendelser som politiet reagerte på.

Johannes Knutsson (1999) har undersøkt vaktjournalen til Stockholmspolitiet. Han har en noe annerledes oppdeling i hendelsestyper enn Liv Finstad. I hans undersøkelse utgjør gruppen ”ordensforstyrrelser og ”brott mot person” 25% av den totale mengden politioppdrag som ble loggført (Knutsson, 1999 s. 7).

¹⁹ FOV (Fjernsynsovervåkingen) er politiets egne overvåkningskameraer. Dette var en egen avdeling lokalisert på Oslo Sentralstasjon deretter lokalisert i tilknytning til Operasjonssentralen på Politihuset. Kameraene ved FOV dekket områdene rundt Oslo Sentralstasjon, herunder Karl Johans gate fra Jernbanetorget opp til Egertorget. Siste rest av FOV ble nedlagt våren 2011.

Rolf Granèr (2004) er også interessert i hva politiet gjør. Han viser til en eldre undersøkelse av Johannes Knutsson og Pirjo Partanen som viste at ordenspolitiet brukte 18% av tiden på “ordningsrelaterade” hendelser (Granèr, 2004 s. 113).

I 2008 ser vi i figur 4 at antallet PO loggførte i mitt materiale har steget til 443, noe som er en oppgang på hele 31 %. Jeg kan ikke si noe om hva denne økningen skyldes. Oppgangen betyr nødvendigvis ikke at det nå finner sted flere slike hendelser. Tallet kan forklares på flere måter; publikum, vektere eller politiet reagerer på andre og flere forhold enn tidligere, det kan reelt sett ha funnet sted flere slike hendelser, eller så har politiet blitt flinkere til å oppdage og loggføre disse hendelsene. Denne siste forklaringen er to-delt; for det første kan det være at operatørene ved operasjonssentralen er blitt flinkere til å loggføre slike hendelser. På den annen side kan det være at det er patruljene ute som i større grad har meldt om disse hendelsene til operasjonssentralen. Dersom denne økningen skyldes politiets innsats, vil dette funnet være et måleparameter på politiinnsatsen i området. Jeg vil senere kommentere dette nærmere når vi ser på forskjellene mellom publikums- politi- og vekterinitierte oppdrag.

Den månedlige fordelingen av oppdragene fordeler seg jevnt utover hele året. Man skulle kanskje tro at disse oppdragene hadde en topp i forbindelse med den årlige ”julebordsesongen” eller i forbindelse med sommeren, men i mitt materiale kan jeg ikke påvise noen slik tendens. Dette er noe i motstrid til Johannes Knutsson (1999) som i sitt datamateriale påviste en sammenheng mellom høy temperatur og en økt mengde politioppdrag (Knutsson, 1999 s. 10-11), altså en større andel slike oppdrag om sommeren. Jeg har ikke noen data over temperaturer eller meteorologiske forhold, men det er kjent blant patruljerende politi at været ofte har en innvirkning på antallet oppdrag for politiet.

Det finner sted et stort antall ordensforstyrrelser i Karl Johansgate. Ordensforstyrrelsene finner sted året rundt og det er ikke noen spesielle årstider eller måneder som utpeker seg med flere eller færre slike hendelser.

3.2.4. Hvem melder om ordensforstyrrelser?

Et av mine hovedspørsmål med denne oppgaven, har vært å undersøke om det finnes et skille i hvordan politiet behandler de ordensforstyrrelser som de selv oppdager og initierer handling ovenfor, og de oppdrag som er initierte av publikum. Jeg hadde som utgangspunkt å følge Liv Finstads skille mellom politiinitierte og publikumsinitierte oppdrag (Finstad, 2000 s. 43). Gjennom lesing av PO-loggene oppdaget jeg imidlertid at relativt mange av hendelsene var

blitt loggført etter kontakt med vektere. Vaktmannsbransjen har de siste årene opplevd en stor vekst og er nå tallmessig større enn politiet (H. I. Gundhus, Larsson, & Myhrer, 2007 s. 24-25). Ved å legge til en egen kategori meldere som ”vekker” vil jeg kunne se om oppdrag som blir meldt inn av vektere også blir behandlet annerledes enn de politiinitierte og/eller de publikumsinitierte oppdragene. De oppdragene hvor det er anført spesifikt at melder er ”vekker” eller et av vekterselskapene ²⁰, har jeg betegnet melder som ”vekker”. I Karl Johansgate finnes det imidlertid også andre grupperinger som også har funksjon som ”vekker”, og som jeg har definert som ”vekker. Dette er Trafikksentralen ved Oslo sporveier som har egne vektere som foretar billettkontroll og som patruljerer T-banen. Videre har Stortinget en egen døgnkontinuerlig vaktstyrke som også har en egen sentral med direktenummer til Operasjonssentralen. Fellesnevneren for disse er at de styres av en døgnkontinuerlig vaktentral, at de har definerte geografiske områder som de har ”ansvar” for og at i det minste deler av disse områdene er å definere som ”offentlige” områder som beferdes av ordinært publikum. (Se videre vedlegg nr. 2 om operasjonalisering av PO-loggene).

Det finnes også andre aktører som er ansatte med forskjellige former for politisære oppgaver i Karl Johansgate. Dette er ordensvakter ved utestedene ²¹, taxi-inspektører, betjenter fra Trafikketaten, samt andre personer med kontrolloppgaver på vegne av private eller offentlige etater. Da det på bakgrunn av loggføringspraksisen ikke er mulig å skille slike meldere ut fra de øvrige melderne, har jeg måttet definere disse blant det øvrige publikum.

I en del av oppdragene er melder definert som ”anonym”. For å starte en logg i PO, er man imidlertid nødt ²² til å loggføre oppdragets melder. Dersom operatøren ikke har tid til å legge inn melder, skal det loggføres ”ikke notert” under registreringen. Det forekommer relativt ofte at meldere til politiet ikke ønsker å oppgi navnet sitt når de tipser politiet om noe som skjer. Det er svært lite trolig at politi eller vektere vil bli loggført som ”anonym”. Når melder står som ”anonym” i PO-loggen, har jeg på den bakgrunn karakterisert dem som ”publikum”.

Melderne er dem som reagerer på at en type adferd bryter skrevne eller uskrevne regler for adferd i dette bymiljøet, og som dermed initierer politiets arbeid med disse oppdragene.

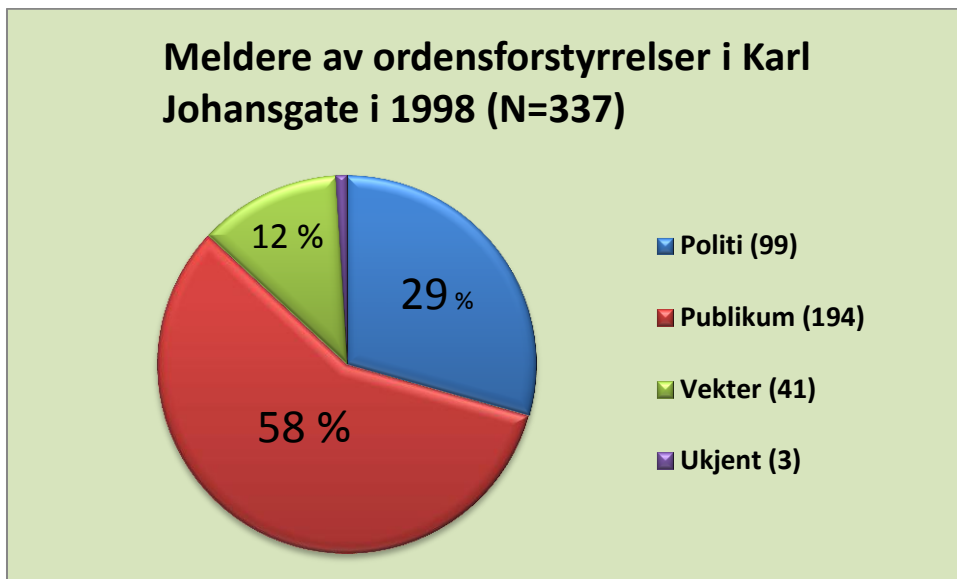
²⁰ De fleste vekterselskapene har direktelinje til Operasjonssentralen. Det vil si at dersom operasjonssentralen ringes av sentralene til vaktelskapene, vil dette fremkomme spesifikt på operatørens telefonskjerm.

²¹ Tradisjonelt sett er ordensvaktene (tidligere betegnet som ”dørvakter”) ansatt direkte på de forskjellige utesteder og restauranter. Det er imidlertid en trend at ordensvaktene leies inn eksternt via et vaktelskap som ”leverer” ordensvakter til mange forskjellige utesteder og restauranter.

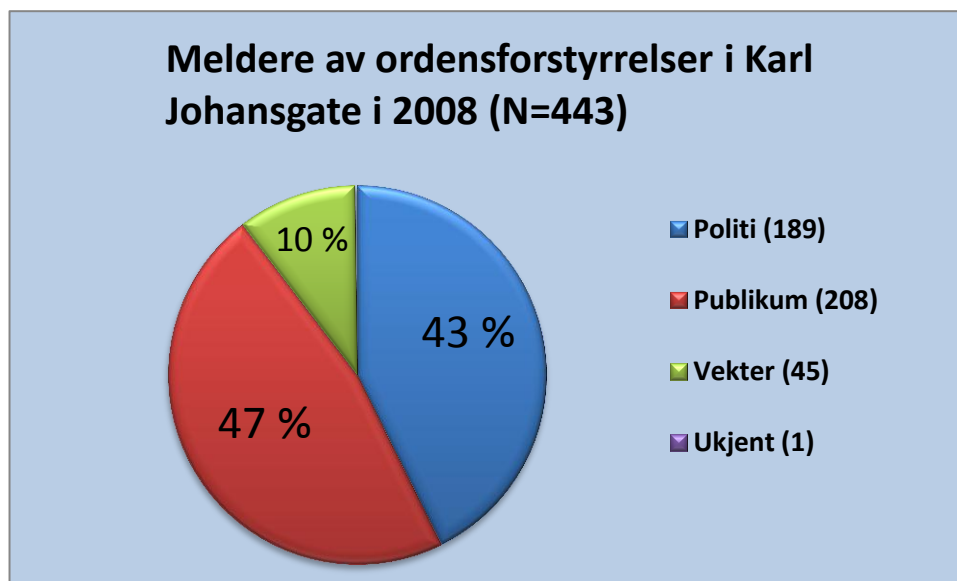
²² Man får ikke loggført oppdraget ferdig før melder er fylt ut, noe som betyr at operatøren fysisk må skrive hvem som er melder på forholdet.

Figur nr. 6. og 7. er oversikter over hvem som melder om ordensforstyrrelser i 1998 og 2008.

Figur 6.

Figur 7.

Vi ser at den største gruppen som initierer slike oppdrag i 1998 er det generelle publikummet, som står bak 58 % (194 stk.) av de oppdragene som er blitt loggført i PO. Politiet selv står bak 29 % (99 stk.) av meldingene, mens vektere er meldere i 12 % (41 stk.) av forholdene.

I 2008 er dette prosentvis endret ved at publikumsinitiativene er sunket til 47 % (208 stk.) mens politiinitiativene er steget til 43 % (189 stk.) og vekterinitiativene utgjør 10% (45 stk) av ordensforstyrrelsene.

Dette er altså de hendelser og normbrudd som er så ”alvorlige” for publikum eller vektere at de velger å kontakte politiet for at politiet skal gjøre noe med dem. Denne nyanseringen er viktig; det kan være en rekke andre hendelser som publikum reagerer på (hendelser som de ikke liker, hendelser som fremkaller følelser som engstelse, frykt, sinne, indignasjon og annet men som ikke er av en så alvorlig karakter at de velger å be om politiets bistand til å gjøre noe med det). Det er å anta at den uformelle sosiale kontroll i et slikt byområde er mer virksomt enn politiets arbeid med å holde oppsyn med ”livet på gata”. Dette poenget ble vektlagt av Jane Jacobs (1961) som skrev:

“The first thing to understand is that the public peace- the sidewalk and street peace- of cities is not kept primarily by the police, necessary as police are. It is kept primarily by an intricate, almost unconscious, network of voluntary control and standards among the people themselves, and enforced by the people themselves. ... No amount of police can enforce civilization where the normal, casual enforcement of it has broken down”(Jane Jacobs (1961) gjengitt i Kelling & Coles, 1996 s. 105).

Selve det å omgås fremmede, er et av de sentrale trekk ved et bysamfunn. Jeg har tidligere forklart hvordan Karl Johansgate er et urbant byområde hvor mange forskjellige mennesker må omgås hverandre. Den påtvungne omgangen med fremmede, kan i seg selv frembringe frykt; ”*The image of the stranger is one of fear avoidance*” (Johansen 2008, s 280 som viser til Riedel 1993, s 111). Surveimålingen ”Trygghet i det offentlige rom” (2010) viser imidlertid at steder med mange mennesker i liten grad frembringer frykt hos publikum. Rapporten viser til at det er gater med dårlig belysning, parker, folketomme gater og drosjeholdeplasser som i størst grad frembringer frykt hos publikum (Aas, Strype, Runhovde, & Bjørge, 2010 s. 13).

Nicolay Borchgrevink Johansen (2008) viser til Goffmans (1969) begrep ”Civil inattention” Med dette menes å begrense hvem og hva man ser på og la andre være i fred med sin tilstedeværelse og adferd (Johansen, 2008 s. 368). Selv om man ser eller opplever noe man ikke liker, skal man, innenfor visse grenser, la folk være i ”fred” på offentlige steder. Graden av ”civil inattention” tilkjennegir på en måte hvor tolerante hver enkelt er ovenfor andre på offentlige steder. Individualismen og enkeltindividenes ukrenkelighet er trekk ved det moderne bysamfunn, og dette i seg selv skaper former for handlingsregler og orden (Johansen, 2008 s. 372).

Sannsynligvis finner det sted et meget større antall hendelser som publikum reagerer på, men som publikum gjennom den sosiale kontroll selv er med på å regulere. Dersom man skulle tilkalle politiet til alle normovertredelser i et slikt bymiljø, ville vi hatt behov for en betydelig politistyrke: *"If police alone had to be relied on to prevent this sort of crime, a good portion of the population would have to be employed in the constabulary"* (Johansen 2008 s. 337 som viser til Goffman 1971b, s 330).

Johansen viser altså til at det ikke er mulig å ha et samfunn der det kun er politiet som slår ned på uønskede hendelser. Spørsmålet da blir ovenfor hvilke hendelser, og i hvor stor grad det er politiet som er den instans som på vegne av samfunnet skal reagere på avvikende hendelser? Kan det være slik at det er i de situasjoner der det er en mistanke om eller mulighet for at hendelsen kan eskalere slik at det er nødvendig å bruke fysisk makt for å stanse hendelsen at publikum ringer politiet? Egon Bittner ((1970) sier at kjernen i politiets rolle i samfunnet er *"nothing else than a mechanism for the distribution of situationally justified force in the society"* (Bittner, 1970 s. 39). Han mener dette er et kjennetegn ved de situasjoner der publikum ringer politiet; det finnes en forventning til at det er nødvendig med maktanvendelse for å gjenopprette orden. På den bakgrunn kan vi tenke oss at det finnes et skille mellom de mindre alvorlige hendelser der det ikke finnes noen frykt for bruk av makt og som publikum selv håndterer, mens man kontakter politiet i de hendelser der man tolker situasjonen slik at maktanvendelse er eller *kan bli* nødvendig.

Vi har sett at omfanget loggførte ordensforstyrrelser steg med 31% fra 1998 til 2008. Når vi skiller mellom de publikums-, politi- og vekterinitierte oppdragene ser vi at det er stor forskjell på utviklingen blant de forskjellige melderne.

Publikumsinitierte oppdrag utgjorde i 1998 58% (194 stk.) av disse oppdragene. Dette tallet holder seg relativt stabilt til 2008, hvor det utgjør 47% (208 stk.) av alle loggførte oppdrag. De publikumsinitierte oppdragene er altså relativt stabile etter 10 år. Selv om vi kan høre i medier og blant publikum at det blir "verre og verre" ute i gatene, ser det altså ikke ut som avvikende adferd i Karl Johansgate i publikums øyne har endret seg nevneverdig. En innvending om et slikt "positivt" syn kan være at det blant publikum finnes en oppfatning om at det ikke "nytter" å ringe politiet om denne type adferd. Dette vil jeg likevel tilbakevise med at disse hendelsene er dagligdagse og har funnet sted uten noen form for oppmerksomhet eller analyse.

Jeg påpekte innledningsvis at synlige ordensforstyrrelser, kan ha en innvirkning på publikums opplevelse av trygghet. Det er ikke blitt foretatt noen undersøkelser av publikums trygghetsfølelse i Karl Johansgate, men andre undersøkelser fra urbane områder i Norge viser at den opplevde utrygghet er liten.

Politiets nasjonale innbyggerundersøkelse for 2010 viser at hele 94 % av befolkningen i Norge føler seg trygge der de bor og ferdes (TNS-Gallup, 2010 s. 48). I Oslo er andelen som føler seg trygge på 90% (TNS-Gallup, 2010 s. 18). En surveymåling av publikums opplevde trygghet i det offentlige rom viser noen av de samme tallene (Aas et al., 2010). De som føler seg utrygge i en rekke forskjellige kommuner i Norge er i et klart mindretall. Det er videre slik at kvinner i større grad enn menn føler seg utrygge og eldre føler seg mer utrygge enn unge (Aas et al., 2010 s. 10). I mitt materiale har det ikke vært mulig å differensiere melderne inn i kjønn eller alder.

Den vanligste kilde til utrygghet er oppslag i lokalaviser (Aas et al., 2010 s. 12), og ikke f eks opplevde ordensforstyrrelser eller andre forhold. Det er “andres fyll og uro” sammen med tyverier som vekker størst bekymring ovenfor publikum (Aas et al., 2010 s. 21). “Andres fyll og uro” er likevel en type utagerende adferd som inngår i mitt materiale som “ordensforstyrrelser”.

Å frekventere Karl Johansgate kan for mange publikummere være en aktivitet i seg selv. Man går opp og ned gata for å “se og bli sett”; noe som kan føre til en forventning om at i dette området kan “ting skje”. Over tid kan det ha bygget seg opp en aksept om en annen type adferd i dette området i forhold til andre områder i Oslo. Her vil sannsynligvis både publikum, vektere og politiet godta andre typer adferd enn på kjøpesentre eller i andre deler av byen. Jeg er ikke i tvil om at mye av den lystige og dels utagerende adferden som aksepteres i Karl Johansgate på nattestid overhodet ikke ville blitt akseptert på dagtid. Den samme type adferd ville heller ikke blitt akseptert andre steder i Oslo. Det kan finnes en forventning om at man i dette området kan oppføre seg annerledes, noe som er et kjennetegn ved områder som preges av utelivsscenen (Graham & Homel, 2008 s. 7).

De politiinitierte oppdragene utgjorde i 1998 29% (99 stk.) av oppdragene dette året. Frem til 2008 fant det sted nesten en fordobling av de politiinitierte oppdrag. Antallet steg til 189 oppdrag og utgjorde i 2008 43% av oppdragene. Dette funnet står i noe motsetning til tidligere undersøkelser som har vist at de politiinitierte oppdragene i liten grad blir loggført (H. I. Gundhus, 2009 s. 134 som viser til Finstad (2000) s. 126). Dersom Finstad og Gundhus

funn fra tidligere undersøkelser er riktige, kan det ha funnet sted et stort antall ordensforstyrrelser i dette området som politiet ikke har loggført. Sett i sammenheng med at de publikumsinitierte oppdragene ikke hadde en tilsvarende økning, så er dette er indikasjon på at det er politiet selv som i større grad tar tak i ordensforstyrrelser, både i forhold til at flere forhold blir loggført og at patruljene selv i større grad har tatt tak i disse hendelsene, uten at det nødvendigvis har funnet sted en like stor reell økning i disse hendelsene. For meg er ikke dette uventet. Internt i politiet har det nå gjennom flere år blitt vektlagt at politipatruljene i større grad må rapportere om sin aktivitet ute i patrulje. Mitt inntrykk er at nyutdannede politifolk fra PHS i dag har en større innsikt i viktigheten av at den daglige aktiviteten blir loggført og gjort rede for.

I dette kapittelet har jeg vist at det i hovedsak er de politiinitierte oppdragene som har økt i perioden 1998-2008, mens både de publikumsinitierte og vekterinitierte oppdragene holdt seg relativt stabile. Selv om det i et urbant byområde i hovedsak er det generelle publikum som foretar den sosiale kontroll av hverandre, blir regulering av menneskers adferd også en politioppgave.

3.2.5 Forskjellig toleransenivå mellom politi, vektere og publikum?

Det neste spørsmålet jeg ønsket å undersøke, var om politiet har et annet syn på hvilken adferd det skal reageres mot enn det publikum og vektere har. Figur 8 er en oversikt over hvilke typer ordensforstyrrelser de forskjellige melderne har reagert på.

Figur 8.

Hvilke forhold de forskjellige melderne reagerer på (antall loggførte oppdrag) 1998 vs 2008						
	Politi		Publikum		Vekter	
	1998	2008	1998	2008	1998	2008
Bråk	24	73	89	93	16	18
Slagsmål	22	57	55	57	7	6
Annet	29	21	24	23	8	9
Ukjent	10	19	2	6	1	2
Narkoman	0	2	7	6	3	1
Tiggere	5	5	4	5	1	4
Skadeverk	3	0	5	0	1	0
Beruselse	3	2	3	4	2	2
Psykatri	2	2	1	4	2	1
Musikant	0	0	3	3	0	0
Gateselgere	1	6	1	1	0	2

Prostituert	0	2	0	6	0	0
-------------	---	---	---	---	---	---

Når vi ser på *hva* publikum reagerer på, ser vi at publikum i 1998, i likhet med politiet, i størst grad reagerte på ”bråk”. Dette utgjorde 89 forhold som utgjorde 46% av de publikumsinitierte forholdene. Videre var det ”slagsmål”, med 55 forhold (28%) som utgjorde de største typene normbrudd som publikum reagerte på. I 2008 utgjorde kategorien ”bråk” 93 forhold som da utgjorde 45% av de publikumsinitierte oppdragene. Kategorien ”slagsmål” utgjorde 57 forhold, som utgjør 27%. Disse to største gruppene har altså holdt seg relativt stabile.

Gruppene som innbefatter ”narkomane”, ”tiggere”, ”prostituerte”, ”gateselgere” og ”gatemusikanter” (samfunnets utstøtte, “police property”) utgjorde samlet kun 12% av de forholdene som publikum reagerte på i 1998. Frem til 2008 steg disse gruppene til 17% av de loggførte ordensforstyrrelsene. Her er det forholdene som innbefatter prostituertes adferd som har steget, fra ingen forhold i 1998 til 6 forhold i 2008. Stigningen her skyldes mest sannsynlig kriminaliseringen av sex-kjøps kunder, som ble innført med sex-kjøps loven i 2009 etter at det etter hvert hadde dukket opp flere og flere utenlandske prostituerte i gatebildet i Oslo. Som tidligere nevnt i kapittelet ovenfor er dette overraskende små tall. Det kan synes som det ordinære publikum ikke blir så skremt av disse gruppene at de ber om politiets bistand til å håndtere dem.

Politiet initierte i svært liten oppdrag som skyldtes samfunnet ”utstøtte”. Dette er det nærmeste vi kommer “fattige” mennesker på gatene i Oslo. Ericsson (1982) påpeker at det nettopp er slike fattige klasser i samfunnet som politiet har påtatt seg en oppgave om å kontrollere (Ericson, 1982 s. 218). Mette Volquartzen (2009) påpeker at kontroll og håndtering av disse menneskene er, og alltid har vært, overlatt til politiet “*De fattige, de psykisk syge, narkomanerne osv. er modernitetens affald, som vi uden videre eftertanke efterlader til samfunnets skraldemænd, politiet.*” (Volquartzen, 2009 s. 96). Disse oppdragene utgjorde imidlertid kun ca. 14% i 1998 og sank til ca. 7% i 2008. Jeg gjentar at det i denne perioden er blitt foretatt to sentrale lovendringer i forhold til både tiggning (opphevelsen av løsgjengerloven (betleriparagrafen) i 2000), og kriminaliseringen av sex-kjøp i 2009. Disse to lovendringene har ikke medført at disse gruppenes aktivitet har resultert i flere politiinitierte ordensforstyrrelser. Eksempler på politiinitierte oppdrag som innbefattet disse menneskene er “*stanser forbi passerende menn og drar i dem*”, “*uteligger som ble bortvist*” og “*gikk med tiggekoppen og viftet den foran publikum. Ble bortvist.*”. I mitt materiale kan jeg ikke se at politiet har bortvist mennesker fra disse gruppene utelukkende på bakgrunn av deres

gruppetilhørighet. Det foreligger en konkret grunn for at politiet involverer seg med dem. Dette betyr likevel ikke at urettmessige bortvisninger ikke finner sted, men slike forhold er i så fall ikke blitt loggført i PO.

Den største gruppen hendelser som politiet reagerte på i 1998 var gruppen ”*annet*” som utgjorde 24%. Denne store gruppen inneholder forhold av svært forskjellig karakter; som en ”*nakenbader foran Stortinget*”, ”*en mann som følte seg så truet at han ikke torde gå ut fra et utested*”, ”*en mann som nektet å fjerne seg fra et offentlig toalett*”, ”*en mann som vifter med en kniv*” og ”*en vokter som løper etter en butikktyv*”. Gruppene ”*bråk*” og ”*slagsmål*” (som jeg tidligere har forklart innholdet i) utgjorde henholdsvis 24% og 22%. I 2008 hadde gruppen ”*annet*” sunket til 11% (11 forhold). Videre hadde gruppene ”*bråk*” og ”*slagsmål*” steget til 39% (73 forhold) og 30% (57 forhold).

De vekterinitierte oppdragene utgjorde i 1998 12% (41 stk.) av de loggførte ordensforstyrrelsene. Dette tallet holdt seg relativt stabilt til 2008 da vekterne initierte 10% (45 stk.) av hendelsene. Dette er overraskende lave tall. Jeg hadde forventet at vektere, med sitt synlige og til dels dominerende tilstedeværelse i sentrumsområdet, hadde initierte flere slike oppdrag. (Se figur 6 og figur 7) Vekterne reagerte i 1998 på ”*bråk*” (39% / 16 forhold), ”*slagsmål*”(17% / 7 forhold) og ”*annet*”(20% / 8 forhold). I 2008 utgjorde ”*bråk*” 40% / 18 forhold av hva vekterne reagerte på. Dette har også holdt seg stabilt.

Som vi ser så er det både blant publikum, politiet og vektere først og fremst synlig og utagerende adferd som anses som uakseptabel adferd i Karl Johansgate. De politiinitierte oppdragene står for den største økningen i loggførte ordensforstyrrelser i perioden 1998 til 2008.

3.3. Når finner ordensforstyrrelsene sted?

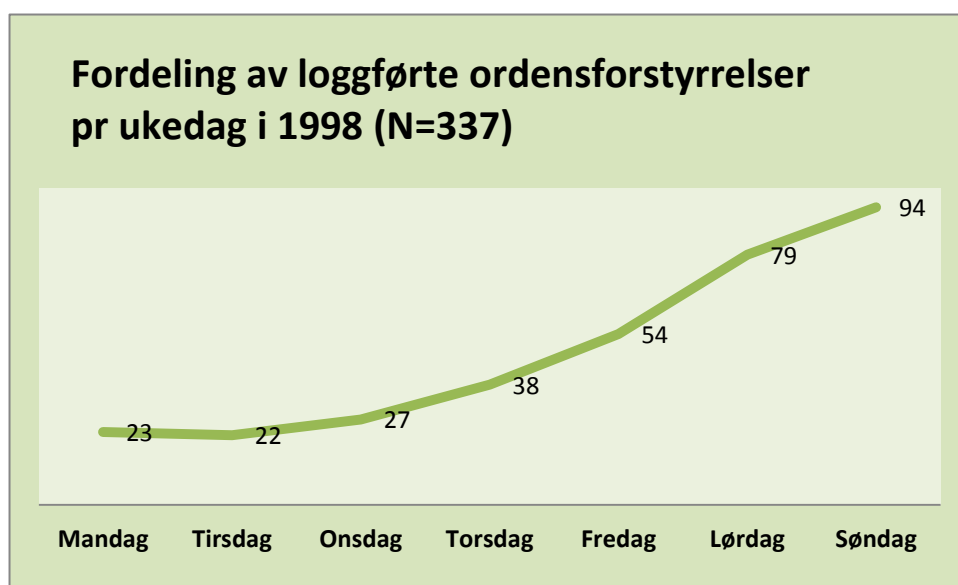
Selv om jeg ikke påviser at ordensforstyrrelsen har noen synlige mønstre i forhold til årstider, har jeg også lett etter mønstre i forhold til hvilke ukedager og tidspunkt på døgnet de inntreffer. Å kunne påvise eventuelle mønstre i forhold til når ting skjer, kan bidra til å gi oss innsikt i og forståelse av det kompliserte urbane samfunnet. Selv om livet i Karl Johansgate tilsynelatende er dynamisk, impulsivt og tilfeldig, vil man over tid oppdage at det finnes lovmessigheter omkring det som finner sted:

”Hver enkelt ting og hvert individ er tilordnet en plass, som også er regulert i tid. På det og det tidspunktet skal ting og mennesker være på bestemte steder, og mønsteret av lys forteller om forflytningen mellom disse stedene. De forteller om dynamisk orden. Med dynamisk orden sikter jeg til at skjemaet for tilordning av steder for de enkelte individuelle tingene (individene), ikke er fiksert en gang for alle, men også er avhengig av tidsvariabelen. Dynamisk orden er sånn sett mange ganger så sammensatt som statisk orden” (Johansen, 2008 s. 214).

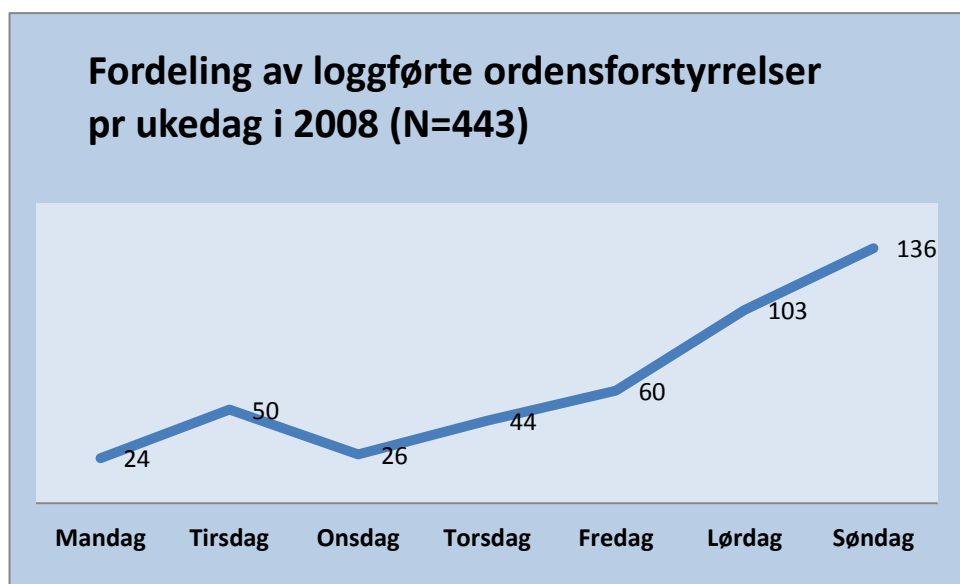
Kunnskap om når og hvor uønskede hendelser finner sted er avgjørende for at politiet kan iverksette tiltak på de riktige stedene og til de riktige tidene.

Figur 9. og 10. viser fordelingen av loggførte ordensforstyrrelser i løpet av de forskjellige ukedagene.

Figur 9.

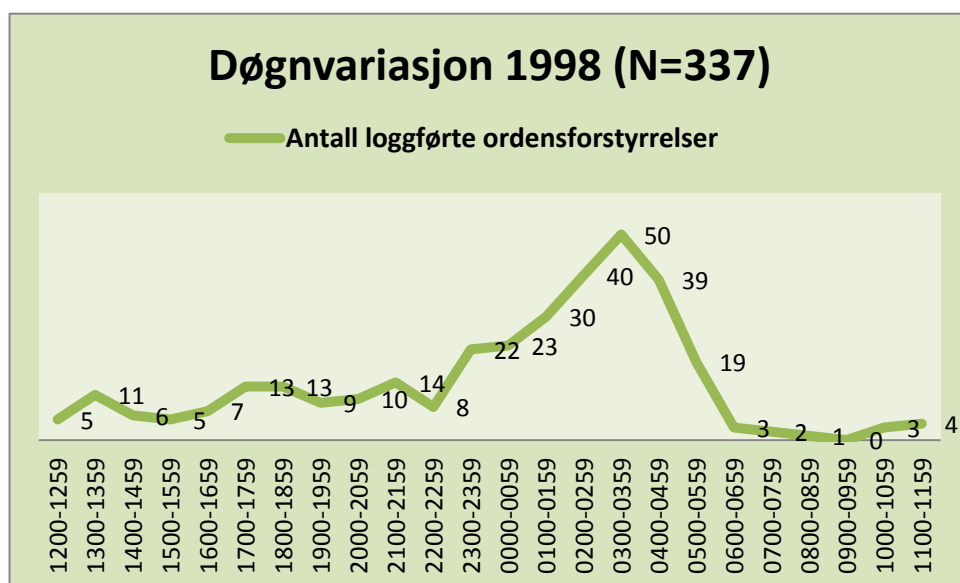
Figur 10.

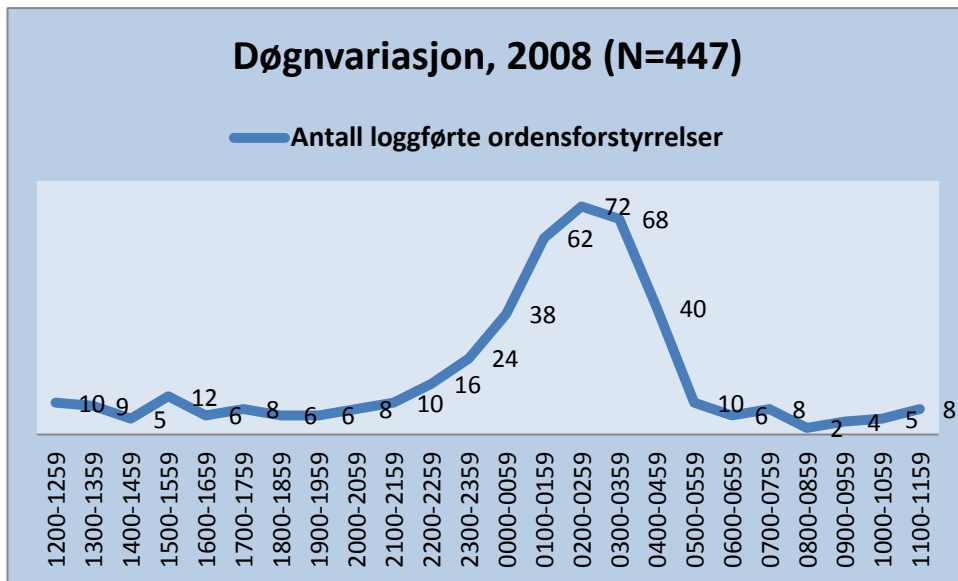
Som vi ser så viser mitt materiale at ordensforstyrrelsene har en stigende tendens gjennom hele uka fra mandag til søndag, hvor disse hendelsene har sin topp. Vi ser videre at det er tilnærmet samme fordeling på ukedager i 2008 som i 1998.

Figur 11 og 12 er oversikter over døgnfordelingen av ordensforstyrrelser gjennom de to utvalgte årene.

Figur 11.

Figur 12.

I forhold til døgnvariasjonen for disse hendelsene, så ser vi at de har en stigende tendens fra 2200-tiden på kvelden og frem til en ”topp” mellom kl. 03-0400. Her ser vi også det samme mønsteret i 2008 som i 1998.

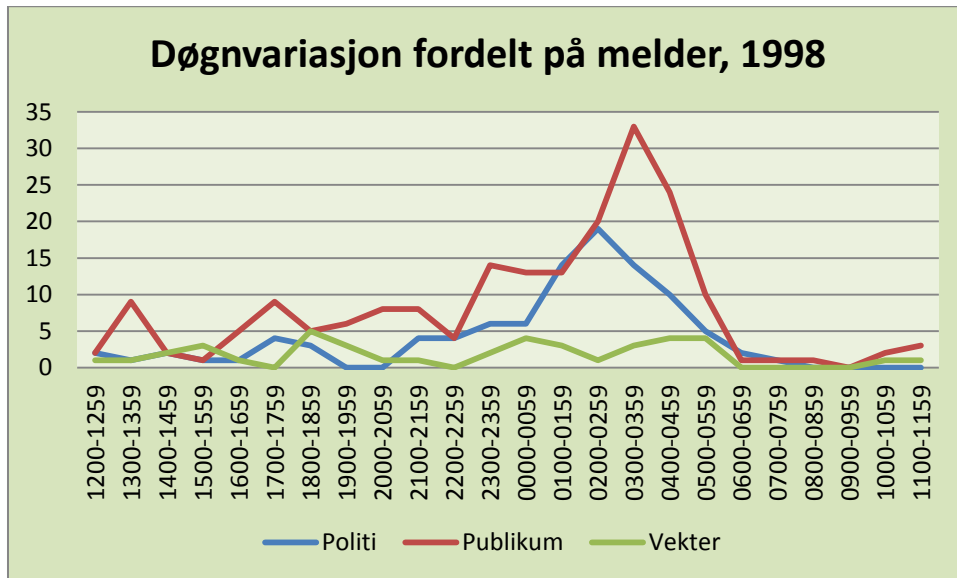
Som jeg nevnte innledningsvis, så har jeg i denne oppgaven lett etter mønstre i forhold til ordensforstyrrelser. Med *mønstre* mener jeg gjentakelser av særskilte karakteristika omkring ordensforstyrrelser, både i forhold til hvor og når de inntreffer og hva de inneholder. Å avdekke slike mønstre kan gi muligheter til å bryte inn i dem for å forebygge at slike hendelser finner sted. Dette er sentralt i både problemorientert politiarbeid og i situasjonell forebygging.

Ideelt sett ville jeg studert omfanget av ordensforstyrrelser også i andre byområder.

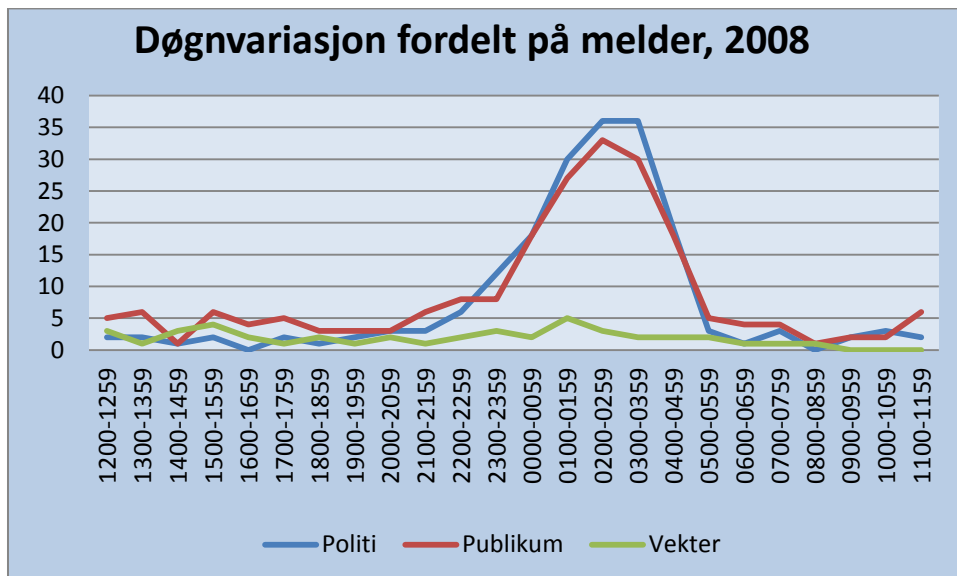
Sannsynligvis ville jeg da kunne påvist at omfanget av disse hendelsene ville vært forskjellig i de forskjellige bydelene. Denne oppgavens omfang gjør at jeg har avgrenset meg til kun å studere Karl Johansgate. Som jeg påpekte i innledningen og i kapittel 3.1, så besitter dette særskilte byområdet så karakteristiske trekk at man med stor sannsynlighet vil se en meget stor andel slike hendelser i nettopp dette området. Selv om jeg ikke har fremskaffet data som tilsier at dette spesielle byområdet skille seg ut fra andre byområder, har jeg funnet støtte i litteraturen som tilsier at det i Karl Johansgate vil oppstå et stort antall ordensforstyrrelser sammenlignet med andre områder.

Dersom vi bryter opp hovedmønsteret, og ser på når de forskjellige melderne reagerer på disse hendelsene, så ser vi at de i hovedsak reagerer på ordensforstyrrelser innenfor de samme tidsrommene.

Figur 13.

Figur 14.

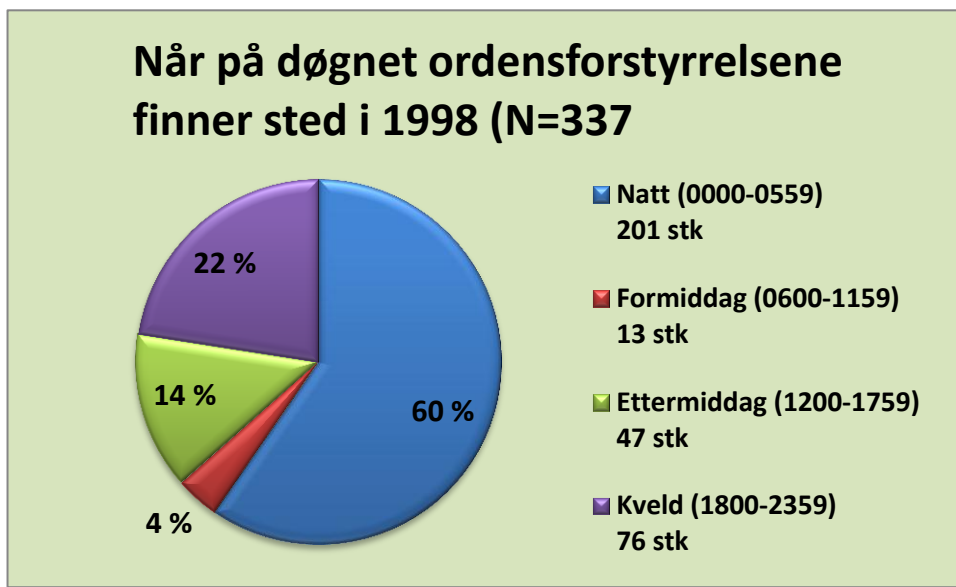

I 1998 ser vi at det var tegn på et misforhold mellom når publikum meldte ifra om disse hendelsene og når politiet selv initierte disse oppdragene. En mulig feilkilde her er at forhold som politipatruljene selv kom over, ikke i like stor grad ble loggført av patruljene som de forhold som ble ringt inn til operasjonssentralen av det generelle publikum. Dette er i så fall i samsvar med Liv Finstads funn om at politiinitierte oppdrag i liten grad blir loggført (Finstad,

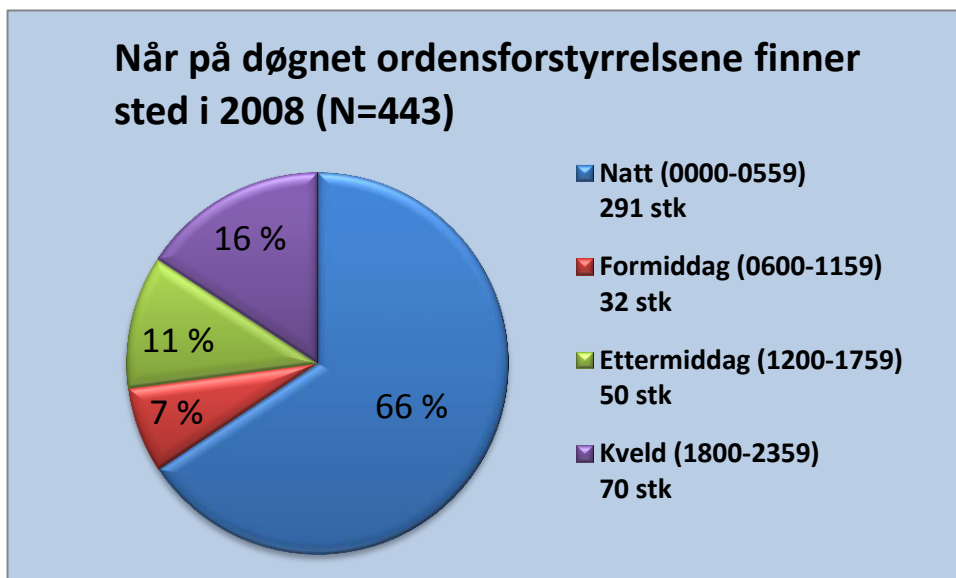
2000 s. 126). Vi ser uansett at mønstrene særlig i forhold til publikums og politiinitierte oppdrag er tilnærmet like; det er i tidsrommet fra kl. 2300 til 0500, med en absolutt topp mellom kl. 0300-0400, hvor disse hendelsene finner sted.

I figur 15 og 16 har jeg delt døgnet inn i 4 tidssoner; formiddag, ettermiddag, kveld og natt.

Figur 15.

Figur 16.

Vist i figur 15 og 16 ser vi at i 1998 skjer 60 % av forholdene på den tiden av døgnet som jeg definerer som "natt" (dvs 0000-0559). I 2008 har denne andelen steget til 66 %.

Forhold som skjer på "kvelden" (dvs 1800-2359) utgjør i 1998 22 %, og synker til 16 % i 2008.

Jeg viste i kapittel 3.2.3. at ordensforstyrrelsene er jevnt fordelt gjennom disse to årene. I 1998 fant det sted i snitt 28 hendelser hver måned, mens det i 2008 i snitt er loggført 37 hendelser hver måned. Det er ingen årstider eller måneder som skiller seg ut med å ha mange eller få av disse hendelsene. Det kan synes som om det er andre omstendigheter enn årstiden/måneden som medvirker til at ordensforstyrrelsene inntreffer. Slike omstendigheter kan være temperatur eller spesielle ting som skjer i sentrumsområdet som konserter, festivaler, opptog eller markeringer. Videre kan syklusene til skoleelever og studenter knyttet til semesterstart, begynnelse på høst-, vinter-, påske- og sommerferie virke inn på den generelle aktiviteten i Sentrumsområdet og dermed også på antallet ordensforstyrrelser. Jeg kan som tidligere nevnt ikke se at det finner sted flere ordensforstyrrelser i julebordstiden (november/desember) eller færre hendelser i sommerferien (juni-juli) (*Se figur 1 og figur 2*).

Når det gjelder ordensforstyrrelsens fordeling mellom ukedagene, fremtrer det imidlertid et klart mønster; fra mandag og utover uka stiger antallet ordensforstyrrelser til en absolutt topp på søndagen. Dette mønsteret er tilnærmet helt likt i 1998 som i 2008 (*Se figur 9 og figur 10*).

Min undersøkelse av døgnvariasjonen viser at ordensforstyrrelsene stiger utover ettermiddagen og kvelden, og når en topp i timen mellom kl. 03-0400 på natta. Her ser vi også en likhet mellom datamaterialet fra 1998 og 2008 (*Se figur 11 og figur 12*).

Disse klare mønstrene omkring variasjoner mellom ukedager og døgnvariasjon, sammenholdt med det utagerende og aggressive innholdet i disse hendelsene, gjør at de korrelerer sterkt med utelivet og alkoholserveringen i Oslo sentrum. I Oslo kommune er det tillatt for skjenkestedene å servere alkohol frem til kl. 0300. I tidsrommet mellom kl. 0300-0330 stenges alle serveringsstedene i Oslo sentrum, og gjestene strømmer da ut i gatene. I politisjargongen kalles dette tidsrommet for "slippet"²³. Dette er også som forventet da Karl Johansgate på kvelds- og nattestid i stor grad preges av "utelivsscenen" med mange barer og diskoteker i området. Tidligere forskning har vist at slike områder har en høy konsentrasjon av vold og aggressivitet. Dette knyttes til sammenfallet mellom mange unge mennesker, som

²³ "Slippet": Etter at skjenkestedene stanser sin alkoholservering kl. 0300, stenger de dørene innen kl. 0330. I tidsrommet fra ca. kl. 0315-0345 strømmer store mengder feststemte og berusede mennesker ut i sentrumsgatene. Dette tidsrommet betegnes av mannskapene i ordenstjenesten som "slippet", og er erfaringsmessig et meget travelt tidspunkt for politiet.

er alkoholpåvirket, som er engasjert i sosial og seksuell konkurranse, og som møtes i områder med høyere toleranse for utagerende adferd (Graham & Homel, 2008 s. 7).

Påvisningen av disse mønstrene kan fortelle oss relativt presist på forhånd når og hvor ordensforstyrrelser vil finne sted. Dette er sentralt for rutineaktivitetsteori, som er teorier for at det må være et sammentreff mellom de tre faktorene lovbrøyer, mål og sted for at en kriminell handling skal finne sted (Felson & Boba, 2010 s. 151). Disse tre faktorene må ha et sammentreff i tid og sted for at en straffbar handling skal finne sted (Felson & Clarke, 1998 s. 4). Slike skifter i rutinemessige forhold fra dag til dag og time til time hjelper oss å forklare hvorfor slike ordensforstyrrelser oppstår, noe som igjen kan gi oss muligheter til å påvirke situasjonen der den uønskede adferden finner sted.

Ordensforstyrrelsene finner altså sted hele året, særlig i tilknytning til helgene og i størst omfang mellom midnatt og 0400. I tid påviser jeg en åpenbar sammenheng mellom skjenketid og omfanget av ordensforstyrrelser. En forebyggende innsats mot ordensforstyrrelser må på den bakgrunn i stor grad rettes mot disse tidspunktene og da særlig i forhold til utelivsnæringen.

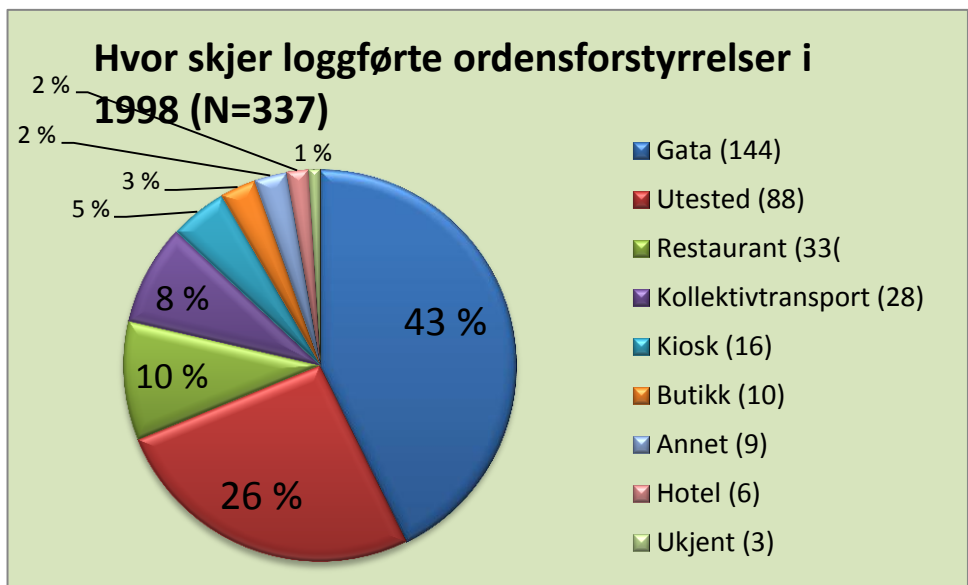
3.4. Ordensforstyrrelser på ulike arenaer

Selv om jeg har foretatt en geografisk avgrensning av det området som jeg har undersøkt, så har det vært nødvendig å dele dette området inn i mindre geografiske “arenaer”. Dette har jeg gjort for eventuelt å avdekke mønstre også i forhold til på hvilke arenaer disse hendelsene finner sted.

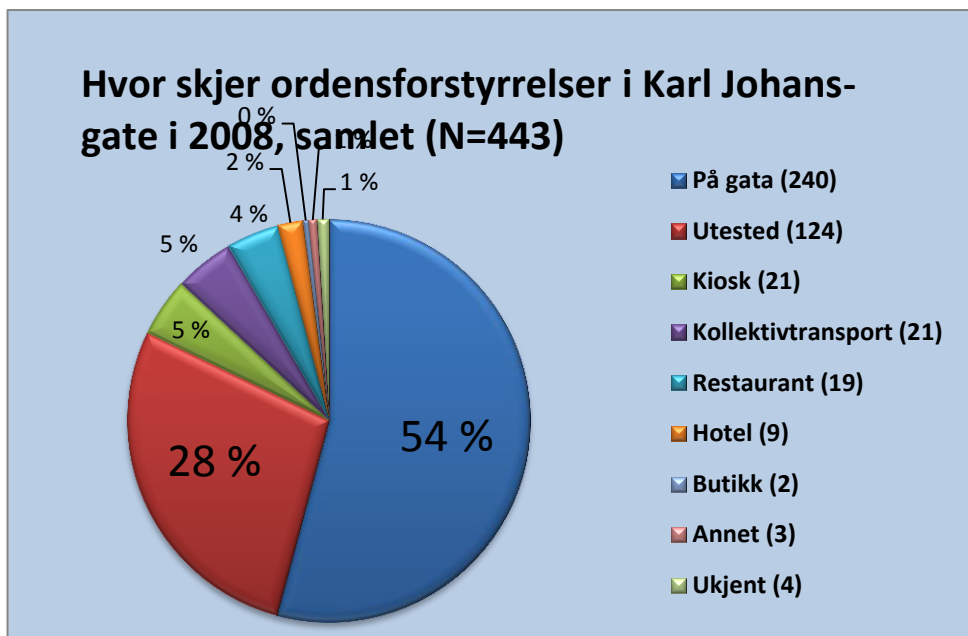
De arenaene som jeg har operasjonalisert loggene inn i er selve gata, på og ved utesteder, restauranter, kiosker, hoteller, butikker og kollektivtrafikk (se vedlegg 2 om operasjonalisering av loggene).

Figurene 17 og 18 er oversikter over de arenaene der ordensforstyrrelsene har funnet sted.

Figur 17.

Figur 18.

Her ser vi at i 1998 finner 43 % av hendelsen sted på det som defineres som "gata". Frem til 2008 stiger dette til 54 %. Det er altså i den alminnelige beferdete delen av gata hvor disse hendelsene vekker oppsikt. Som tidligere nevnt, så er store deler av Karl Johansgate gågate som frekventeres av et stort antall mennesker døgnet rundt. Når disse ukjente menneskene

presses sammen i et geografisk område, oppstår det stor “friksjon” mellom dem. Denne friksjonen kan føre til konflikter.

26 % av hendelsene finner sted på/ved et utested i 1998. Dette holder seg relativt stabilt frem til 2008 da 28 % av hendelsene finner sted på denne arenaen. Dette sammenfaller også med mine funn om at ordensforstyrrelsene har et sammenfall i tid i forhold til aktiviteter knyttet til utestedene og “utelivsscenen”. Grensdragningen mellom disse to arenaene “gata” og “utested” vil være vanskelig å definere; en krangel mellom to personer kan oppstå i køen på et utested og forflytte seg noen få meter ut i gågata og blir da betegnet som å skje der. Likevel sier dette oss at ordensforstyrrelsene i all vesentlighet finner sted i nærhet til strømmen av mennesker som beveger seg langs gågaten.

Forhold som skjer inne på restauranter i Karl Johansgate har i perioden fra 1998 til 2008 sunket fra 33 til 19 forhold. Forhold inne på kiosker har steget fra 16 til 21 forhold. Forhold på hotel har steget fra 6 til 9, mens forhold i butikker har sunket fra 10 til 2 forhold. I tilknytning til kollektivtrafikk har forholdene sunket fra 28 til 21 hendelser. Felles for alle disse arenaene er at de kan defineres som private områder, selv om de er tilgjengelige og åpne for alle som passerer området. Dette gjør at det på alle disse arenaene finnes andre voktere enn politiet. Vanligvis blir disse områdene overvåket og patruljert av vektere, i større grad enn gata og områdene på og ved utestedene (som ofte er fysisk i tilknytning mot selve gata).

Flere av kioskene og restaurantene er døgnåpne eller holder åpent til langt på natt, og frekventeres dermed i stor grad av unge mennesker i tilknytning til utelivsscenen på nettene. Videre er det kjent at mange som kommer inn til sentrumsområdet for å ta del i forlystelseslivet på nettene, ankommer sentrum med T-bane, busser og i drosjer. Tatt i betraktning dette, er omfanget av ordensforstyrrelser beskjedent på disse arenaene.

Andelen slike hendelser som finner sted inne i butikker er også svært lavt. I forhold til butikkinnehaveres og næringsinteressers uttrykte bekymring i forhold til marginaliserte grupper som frekventerer sentrumsområdet, er andelen hendelser lavt. Handelsstanden og næringslivet i Oslo sentrum har gjennom flere år gjentatte ganger krevd mer uniformert politi i det sentrale sentrumsområdet, ofte ved å peke på tilstedeværelsen av mennesker fra de “åpne rusmiljøer”. Det kan likevel synes som om ansatte ved butikkene i området i liten grad eksponeres for forstyrrelser av ro og orden inne på arbeidsstedene sine. Jeg har tidligere vist at det i butikkens åpningstider ikke finner sted så mange ordensforstyrrelser. Dette kan være en forklaring på antallet, det er ikke så mange ordensforstyrrelser som skjer i butikkens

åpningstider. En videre forklaring kan likevel være at de som har sin daglige arbeidsdag i dette området, er blitt vant til forskjellige former for ordensforstyrrelser i Karl Johansgate, og at toleransegrensen for å melde ifra til politiet er blitt høy i dette området. Fra representanter for næringslivet har jeg også fått høre at mange har “gitt opp” å kontakte politiet når det gjelder å få hjelp til å håndtere mennesker som “*jager vekk kundene*” eller “*skaper utrygghet for de ansatte*”.

Årsakene til den relativt lave andelen loggførte ordensforstyrrelser som finner sted på disse arenaene, kan være både vekternes tilstedeværelse og innsats, samt at det kan eksistere holdninger blant besøkende til Oslo sentrum om at det i tilknytning til butikker, kjøpesentre og kollektivtrafikk ikke aksepteres den samme grad av løssluppenhet og utagerende adferd som vi ser finner sted ute på gatene.

I min innledende definisjon på hva ordensforstyrrelser er, har jeg tillagt den geografiske og tidsmessige dimensjon en betydning for om den avvikende adferden skal kunne defineres som en ordensforstyrrelse. Operatørene viser i overraskende liten grad bevissthet omkring dette. I deres hverdag gjelder det i større grad å få avvikle hendelsene og holde tritt med den kontinuerlige strømmen av nye henvendelser og oppdrag. *”Nei, det er ikke det, men det går på ressurser. Når du har en arbeidslogg i PO hvor du har fått skrollepil og du vet nesten ikke hvor du skal begynne, og du har kanskje 7 eller 8 oppdrag på toppen av loggen med pri. 1”* (Operatør nr. 1 s. 5). De rekker i stor grad ikke å ha fokus på den geografiske og tidsmessige dimensjon, selv om dette kan ha innvirkning på publikums opplevelse av trygghet i særskilte byområder til særskilte tider. *”Tror ikke man tenker så mye på det for å si det rett ut. Det er såpass hektisk som regel, og du kan jo si disse POP-patruljene, du får jo ikke vite hva som skjer omtrent før det er avsluttet”* (Operatør nr. 2, s 8).

Fremfor å vurdere alvorlighetsgrad av oppdragene basert på hvor og når de finner sted, må operatørene kontinuerlig prioritere oppdragsavviklingen etter hvilke ressurser de har til rådighet, både i forhold til bemanningen inne på operasjonssentralen og i forhold til antallet patruljer til disposisjon ute. *”Såne typer oppdrag kunne kanskje blitt løst på en annen måte på dagtid enn om kveldstid når vi har mer ressurser, kunne blitt fulgt opp bedre og flere kunne nok helt sikkert endt opp med bot eller en tur i arresten”* (Operatør nr. 1, s. 5).

Jeg ønsket også å undersøke om det finnes noen arenaer eller steder i Karl Johan som vekker ekstra oppmerksomhet hos de forskjellige gruppene av meldere. Figur 19 og 20 og viser til hvilke stedet de forskjellige melderne har startet disse oppdragene:

Fig. 19.

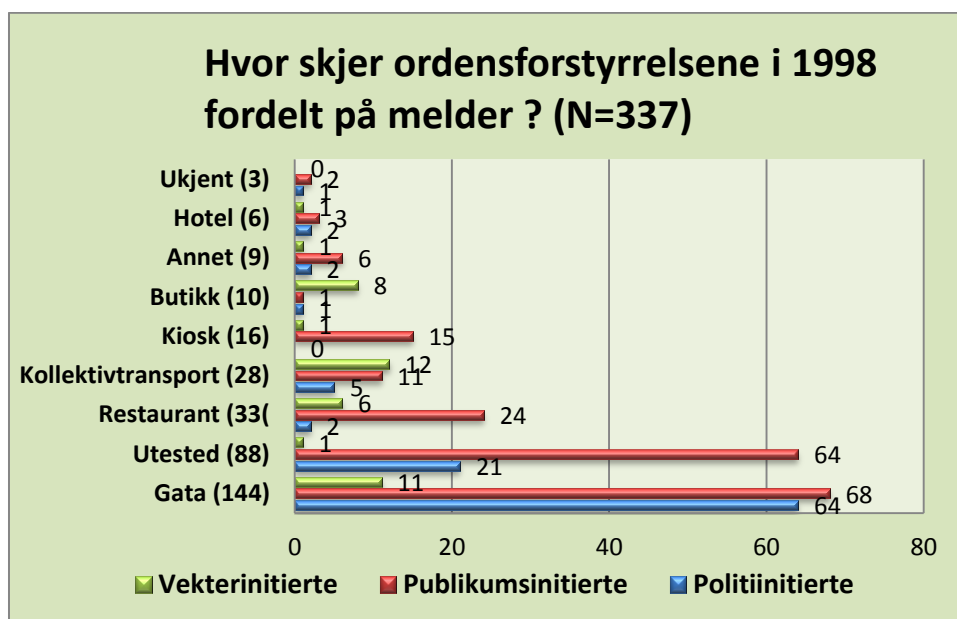
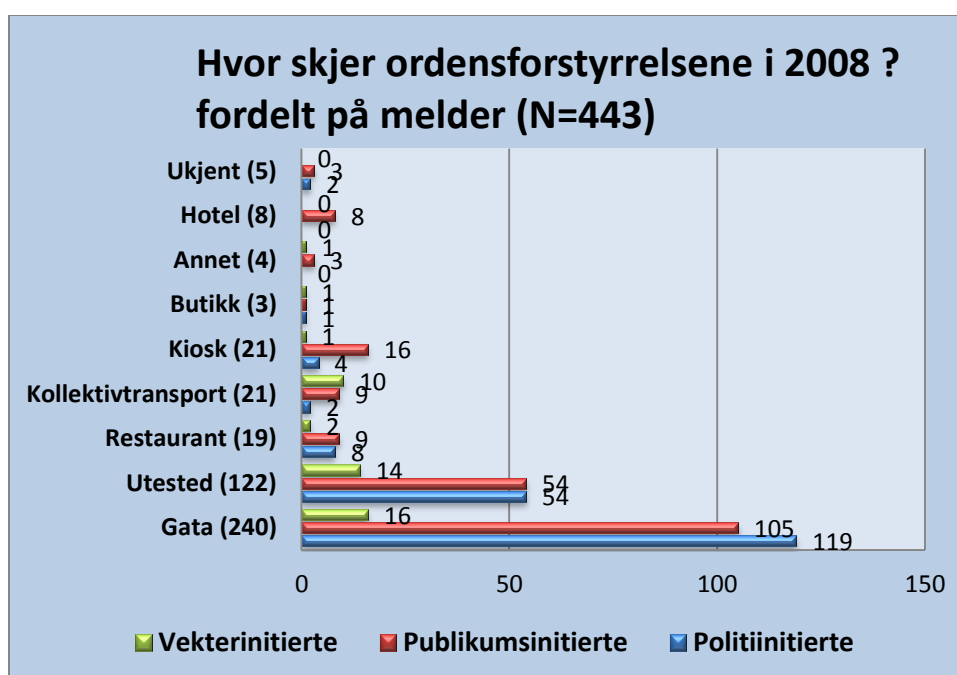

Fig. 20.

Her ser vi at det ikke uventet finnes forskjeller blant gruppene av meldere i forhold til på hvilke arenaer de reagerer på ordensforstyrrelser. Vi ser særlig at politiet i 1998 i relativt liten grad initierte ordensforstyrrelser som hadde sitt utspring på og ved utesteder og restauranter. Frem til 2008 har politiet i større grad vært dem som initierer disse oppdragene i

“utelivsscenen” som er på utesteder og restauranter. Dette ser jeg som et tegn på at politiet i løpet av disse 10 årene i større grad har rettet sin oppmerksomhet mot utelivsscenen, og dermed er tilstede på og ved disse stedene.

De politiinitierte oppdragene har hatt en relativt stor økning fra 1998 til 2008. Figur 19 og 20 viser at størstedelen av økningen i de politiinitierte oppdragene har funnet sted på selve gata. Som jeg tidligere har nevnt kan dette skyldes at det faktisk har funnet sted flere slike hendelser ute i Karl Johansgate. Siden vi ikke har sett en tilsvarende økning av de publikums- eller vekterinitierte oppdragene, er det ikke sannsynlig at den reelle økningen i ordensforstyrrelser ute i gata har økt så mye. Sannsynligvis skyldes denne økningen heller at det er politiet som i større grad har vært til stede i gata til de tider da ordensforstyrrelser finner sted. Videre kan denne relativt store økningen skyldes at både patruljene og operatørene ved operasjonssentralen i større grad loggfører de hendelser som patruljene er involvert i.

Jeg har påvist at ordensforstyrrelsene i Karl Johansgate finner sted innenfor begrensede tidspunkt og på begrensede arenaer. Fremfor å forklare uønskede hendelser ved å studere kjennetegn ved gjerningspersonene (som jeg ikke har gjort i denne oppgaven) kan man forklare uønskede hendelser gjennom rutineaktivitetsteori. Rutineaktivitetsteorien ble lansert av Marcus Felson i 1979, og sier at kriminaliteten vil oppstå der det er et sammentreff i tid og sted med en motivert gjerningsmann og et fravær av voktere (Garland, 2000b s. 215). Dette er sentrale tanker i situasjonell forebygging. Dersom man kan påvirke noen av disse tre hovedfaktorene, kan man forebygge at hendelsene finner sted. Selv om jeg ikke har studert trekk ved gjerningspersonene bak ordensforstyrrelsene, har jeg identifisert tidspunkt og steder der de inntreffer. I Karl Johansgate kan situasjonen påvirkes ved å rette tiltak mot stedene og tidene der ordensforstyrrelsene inntreffer.

Jeg vil også tilføye at en gjerningsmanns “rasjonelle valg” er sentralt i situasjonell forebygging. Med rasjonelle valg menes at en gjerningsmann veier fordeler og ulemper mot hverandre, og kalkulerer risikoen ved å utføre en ulovlig handling mot gevinsten ved å utføre denne handlingen. Jeg har tidligere nevnt at tid og sted for ordensforstyrrelsene er sterkt knyttet til utelivsscenen. Selv om de fleste oppdragene ikke direkte nevner alkoholpåvirkning hos de involverte partene, vil jeg på bakgrunn av mine egne erfaringer i Karl Johansgate anta at en stor andel av de som er involvert i disse hendelsene er alkoholpåvirket. Dersom de som utfører ordensforstyrrelsene er alkoholpåvirket, vil deres evne til å foreta “rasjonelle valg” sannsynligvis være redusert. Det er kjent at alkoholpåvirkede mennesker i stor grad lever i

“nuet” og ikke vurderer konsekvensene av sine handlinger (Graham & Homel, 2008 s. 19). I et slikt perspektiv kan man si at ordinær situasjonell forebygging ikke vil være like effektivt som i andre forhold man forsøker å forebygge (Graham & Homel, 2008 s. 34)

Det er de mest vanlige arenaene for ordensforstyrrelser, ute i selve gata og i tilknytning til utestedene, som har hatt økningen av forhold fra 1998 frem til 2008. Det er ikke lett å gi noen entydig forklaring på hva som er årsaken til dette. På den ene siden kan dette være en indikasjon på at fraværet av voktere har vært størst i de områdene som normalt skal overvåkes av politiet, og politiet ikke har lyktes i å gripe inn i mønstrene i de ordensforstyrrelsene som skjer på gata og i tilknytning til utestedene i området. Dette kan på den andre siden være en indikasjon på det helt motsatte; nemlig at politipatruljene har vært tilstede i akkurat disse arenaene og tatt tak i tilløp til ordensforstyrrelser “på riktig sted og til riktig tid”. Ved Sentrum politistasjon har ordensavdelingen i 2008 i større grad enn i 1998 hatt et større fokus på og bevissthet omkring viktigheten av “hot spot policing” som en del av en problemorientert tilnærming til utfordringer knyttet til ordensforstyrrelser og utelivsscenen. Helen Gundhus (2009) beskriver hvordan “stasjonen” etter år 2000 har jobbet ut fra en helhetlig problemorientert tankegang, som skiller seg fra den tradisjonelle reaktive måten å jobbe på. Der man i tidligere ventet på at ting hadde skjedd, og rykket ut for å “rydde opp”, har denne politistasjonen brukt proaktive operative tiltak for å håndtere slike hendelser i forkant av at de oppstår (H. I. Gundhus, 2009 s.135).

Når vi samlet sett ser på hvilke arenaer i bymiljøet som utsettes for ordensforstyrrelsene, vil jeg si forebyggende innsats mot disse hendelsene i Karl Johansgate bør rettes mot selve gaten og utestedene, og ikke mot T-banestasjonen, i butikker, kiosker, hoteller eller annet.

4. Hvordan løser politiet ordensforstyrrelsene?

I dette kapittelet undersøker jeg hvordan ordensforstyrrelsene i Karl Johansgate er blitt løst. Jeg er særlig interessert i å avdekke eventuelle forskjeller i hvordan de politiinitierte oppdragene blir løst i forhold til de publikums- og vekterinitierte oppdragene.

Et av mine hovedspørsmål i denne oppgaven, har vært å studere hvordan oppdrag som involverer ordensforstyrrelser løses i hverdagen. Innledningsvis så har jeg pekt på at det både gjennom lovgivningen og i tidligere politiforskning er tilkjennegitt at det er den enkelte polititjenesteperson som gjennom sitt skjønn bestemmer hvordan disse hendelsene bør løses. I denne sammenheng har det vært interessant å se på om det ligger noen felles retningslinjer eller policy til grunn for løsningen av oppdragene. Intervjuene av operatørene tilsier at det ikke finnes noen overordnede retningslinjer for hvordan man skal eller bør løse disse oppdragene. *"Nei, det er ikke noe fasitsvar, du må ikke opprette anmeldelse. Og hvis du leser teksten (straffeloven §350), det innebærer så mye det som står der... litt sånn.. du må bruke skjønn"* (Operatør nr. 3, s. 8). *"...det er ikke noe rutineverk på dette ? jeg tror ikke det...nei..."* (Operatør nr. 1, s. 16). *"Nei, altså..du skal slå hardere ned på ditt og datt, det har vi jo fått oppigjennom årene, jeg kommer ikke på noe i farten... men det er jo aksjoner mot "Plata" og sånt... da er det jo prioritert og sånt, men så blir det bare borte igjen.."* (Operatør nr. 2, s. 8). Funnet sier ikke noe om ledelsen ved politidistriktet faktisk har gitt retningslinjer for hvordan ordensforstyrrelser skal/ bør løses, men hvordan dette løses i "førstelinje". Dersom det eventuelt er blitt gitt slike føringer, så blir de ikke benyttet som retningslinjer for oppdragsavviklingen.

Særlig i forhold til hvordan oppdragene avsluttes, er det individuelle forskjeller. I denne sammenheng må det tilføyes at det er lite fokus på gjenbruk av data hentet fra PO, noe som kan ha medvirket til at også operatørene har lite fokus på at oppdragene avsluttes med samme avslutningskode. *"Noen er nøye mens andre ikke er så nøye. ...Noen slår bare ut med kode "utført" på alt"* (Operatør nr. 1, s. 10).

Selv om lovverket og politiets instruksjoner både gir retningslinjer for hva en ordensforstyrrelse er, og hvordan disse forholdene kan håndteres, er det som nevnt opp til den enkelte polititjenesteperson gjennom en skjønnsmessig vurdering både å definere om en ordensforstyrrelse har funnet sted, og hvordan denne forstyrrelsen skal håndteres;

”..in dealing with any particular situation the patrol officer decides what, if anything, is out of order and then employs the various tools at his disposal to reconstruct order.”(Ericson, 1982 s. 220).

Dette er i tråd med norsk lovgivning omkring ordensforstyrrelser som også angir at det er polititjenestepersonen selv som både definerer om det har funnet sted en ordensforstyrrelse, og hvilke virkemidler han ønsker å bruke for eventuelt å gjøre noe med situasjonen.

Politi-loven § 7, nr. 1 sier at *”politiet kan gripe inn for å stanse forstyrrelser av den offentlige ro og orden eller når omstendighetene gir grunn til frykt for slike forstyrrelser.”*

Politiet kan altså gripe inn både når den offentlige ro og orden er forstyrret og for å forhindre at en ordensforstyrrelse vil kunne inntreffe. En inngripen vil altså både kunne være etterfølgende (reaktiv) og forebyggende (proaktiv).

Hvilke virkemidler politiet kan bruke i slike situasjoner er regulert i Politi-loven § 7, nr. 2 som sier at:

”Politiet kan i slike tilfeller blant annet regulere ferdselen, forby opphold i bestemte områder, visitere person eller kjøretøy, uskadeliggjøre eller ta farlige gjenstander i forvaring, avvise, bortvise, fjerne, eller anholde personer, påby virksomhet stanset eller endret, ta seg inn på privat område eller eiendom, eller påby områder evakuert.”

Politiet får altså et stort register av handlingsalternativer. Bestemmelsen er i tillegg ikke uttømmende. Politiet kan også ta andre virkemidler i bruk. (Så lenge de ikke bryter med andre lover og med grunnleggende prinsipper for rettshåndhevelsen, som legalitetsprinsippet eller proporsjonalitetsprinsippet,)²⁴.

En ordensforstyrrelse kan kun straffes med bøter eller fengsel i inntil 2 måneder. Dette betyr at en ordensforstyrrelse er en forseelse og ikke en forbrytelse. Det er politiet selv som avgjør disse forholdene (Politi-loven § 7) i motsetning til forhold som betegnes som ”kriminalitet”, hvor påtalemyndigheten avgjør det videre utfall av saken. Hvilke måter den enkelte polititjenestemann kan løse slike forhold på, er i tillegg til Politi-loven § 7,2 også omhandlet i

²⁴ Sentralt i utøvelse av operativt politiarbeid står den såkalte “maktpyramiden” hjemlet i politi-loven §8 og politiinstruksen §§3-1 og 3-2, som kort fortalt innebærer at politiet alltid skal løse oppdrag på den mest lempelige måte og ikke bruke mer makt enn situasjonen skulle tilsi og da først etter at lempeligere midler forges har vært forsøkt utført.

Politinstruksen § 8-2 som sier at politiet ved ordensforstyrrelser skal gripe inn for å beskytte den eller de som lider overlast og ellers gjenopprette orden med “*de midler som er nødvendig og forsvarlig*”. Håndhevelsene av ordensforstyrrelser er altså formelt sett en polisiær løsning. I utgangspunktet er det altså den enkelte tjenesteperson (patrulje) som avgjør både om en handling skal vurderes som en ordensforstyrrelse, samt *hvilke tiltak* som skal iverksettes for å forhindre eller stanse ordensforstyrrelsen.

Richard Ericson (1982) sier at politiet selv har en oppfatning av den orden de skal reprodusere:

”This is reflected in the activities they are taught to pursue, in the techniques they are taught to use in pursuit, and in their own identification with the values of middle-class respectability”(Ericson, 1982 s. 220).

Kun i tilfeller der politiet ser seg nødt til å anmelde ordensforstyrrelsene, vil handlingen og virkemidlene bli undergitt en form for kontroll av påtalemyndigheten. Dette skjer ved at politijuristene henlegger saken, ilegger forelegg for forholdet, eller utferdiger tiltale for dem. Dersom et forelegg nektes vedtatt, vil forelegget gjelde som en tiltalebeslutning og den videre behandlingen og vurdering av forholdet vil bli undergitt behandling av lokal Tingrett.

Som jeg nevnte i innledningen, var et av de sentrale siktemål med denne avhandlingen å undersøke ikke bare landskapet som politiet navigerer i, men også hvordan politipatruljene navigerer i dette landskapet. Med dette mener jeg hvordan den enkelte politipatrulje løser ordensforstyrrelsene som de skal håndtere i Karl Johans gate. Sentralt her er om patruljene velger “harde” repressive løsninger som innbringelser og bøtelegging av dem som forårsaker ordensforstyrrelsene, eller om disse oppdragene løses på andre kreative måter gjennom forhandlinger med disse menneskene. Jeg har tidligere forklart hvordan politiet formelt sett er gitt et stort spillerom til selv å vurdere hvordan disse oppdragene bør løses. Er det slik at politiet i Oslo forhandler seg frem til løsninger, slik Bayley og Finstad påpeker?

Nils Christie (1982) sier, (etter mitt skjønn noe pessimistisk), at vi i byene ikke har noen effektive kontrollmekanismer; *”Vi står igjen med de profesjonelle kontrollørene, som er maktesløse ovenfor det mangeslugne bylivs konflikter og feider, med andre ord uten effektive kontrollmekanismer”*(Christie, 1982 s. 128). I denne sammenheng er det nettopp politipatruljene som blir samfunnets profesjonelle kontrollører og som må gripe inn for å håndtere de “konflikter og feider” som finner sted i bymiljøet.

Undersøkelsesopplegget mitt er utformet for å avdekke mønstre i forhold til hvordan ordensforstyrrelsene løses. Jeg ønsket svar på om det finnes fellesnevnerer for hvordan disse oppdragene løses. Dersom det er mulig å påvise mønstre i forhold til dette, og eventuelt at disse mønstrene har endret seg på 10 år, kan dette tjene som indikasjon på at politipatruljene utfører sitt arbeide kunnskapsbasert.

Figur nr. 21 er en prosentvis oversikt over hvilke avslutningskoder som er brukt når oppdragene med de enkelte ordensforstyrrelsene er blitt avsluttet i PO. Dataene over de to årsintervallene er i seg selv ikke helt sammenlignbare.

Figur 21

Løsning av ordensforstyrrelser	% 1998	% 2008	Merknad
OPS	33	23	↓
Videre oppfølgingstiltak	36	18	↓
Muntlige pålegg	-	14	Koden fantes ikke i 1998
Uten resultat	10	13	
Utført	8	11	
Sak opprettet	0	5	
Ingen operative tiltak	1	4	
Ikke kapasitet	1	4	
Overtatt	3	3	
Ukjent	2	2	
Bortfalt	4	2	↓
Feil melding	1	1	
Ordnet internt	1	-	
Dimittering	-	1	
SUM	100	101	

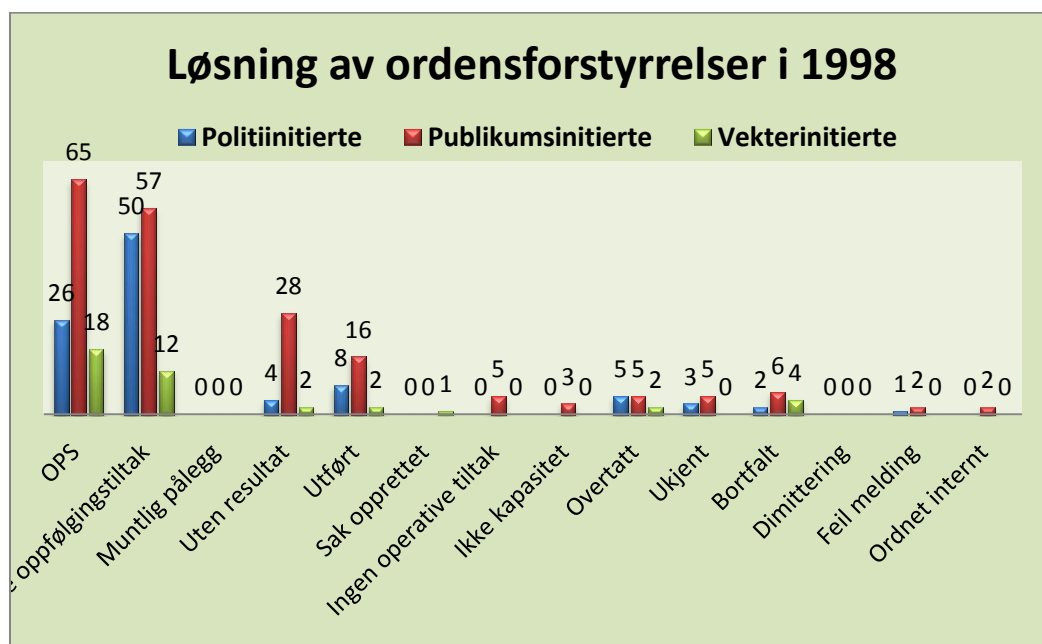
Figur 21 viser videre at 33% (110 stk.) av oppdragene i 1998 løses ved “OPS” (oppgjort på stedet), og “videre oppfølgingstiltak” 36% (121 stk.). Disse løsningskodene innebærer et stort handlingsregister over alternative løsninger av oppdragene. Dette kan tyde på at en stor del av disse oppdragene løses ved hjelp av skjønnsmessige vurderinger utført av hver enkelt

politipatrulje. Dette er i samsvar med de formelle hjemlene i både Straffeloven §350, Politiloven og Politiinstruksen for hvordan slike oppdrag skal løses. Videre er dette også i samsvar med en stor del av den tidligere politisosiologiske forskningen som har påvist at politiet i sin hverdag selv løser de fleste problemstillinger på et lavest mulig nivå og uten bruk av straffelov (Bayley, 2005 s. 142; Ericson, 1982 s. 220; Finstad, 2000).

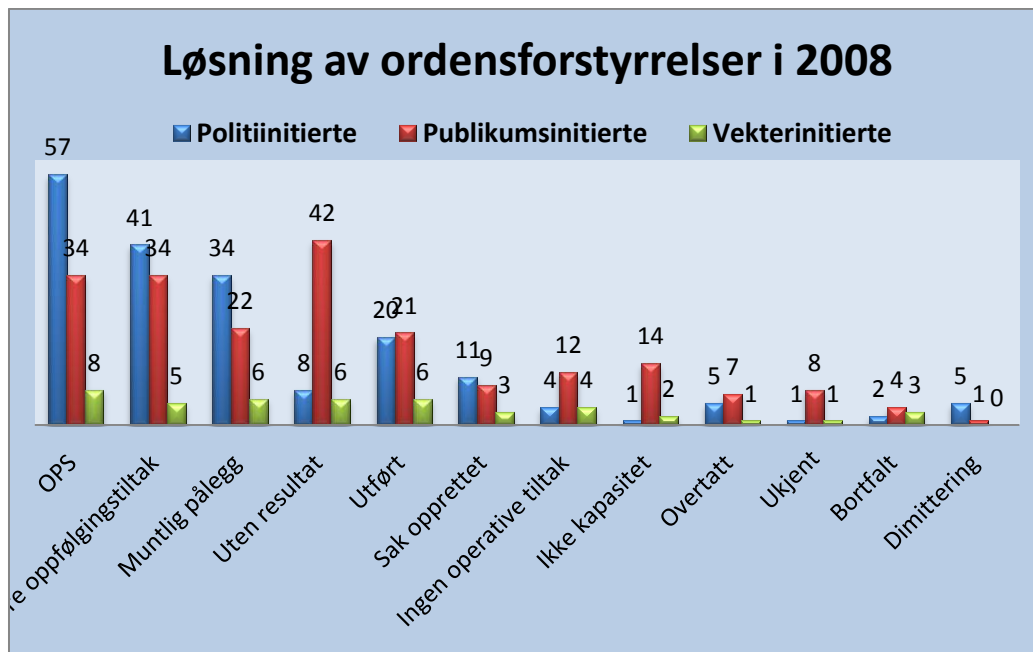
Både avslutningskoden “videre oppfølgingstiltak” og “OPS” innebærer noe uklare hendelsesmønster med flere alternative løsnings måter. Operatør nr. 2 sier at “videre oppfølgingstiltak” er *“At det skjer noe mer med saken. ...hvis bilpatruljen vil skrive, opprette en anmeldelse eller noe slikt på vegne av de ene parten”* (Operatør nr. 2, s. 6). Fra PO loggene ser jeg at “videre oppfølgingstiltak” kan være både når patruljene innbringer en person, når de skal skrive anmeldelse på vegne av den ene parten, den ene parten vil selv anmelde i ettertid eller når en person blir bortvist. Operatør nr. 1 sier at “OPS” er *“Det kan være alt som ordner seg selv.. mer eller mindre som kanskje ikke er noe stort.”* (Operatør nr. 1, s. 11). Fra loggene ser jeg at “OPS” kan være forhold der den ene parten har forsvunnet fra stedet, narkomane som er satt i marsj eller at den støyende musikken er slått av.

Når jeg skiller mellom de publikumsinitierte, de politiinitierte og de vekterinitierte oppdragene, så ser vi klare forskjeller mellom hvordan disse oppdragene løses.

Figur 22.

Figur 23.

De publikumsinitierte oppdrag i 1998 har også “OPS” og “videre oppfølgingstiltak” som løsningskoder med henholdsvis 34% (65 stk.) og 29% (57 stk.). En noe større andel på 14% (25 stk.) av oppdragene blir definert som ikke løst, dvs, “uten resultat”. Dette er ikke overraskende, da det er naturlig at mange situasjoner løser seg selv før politiet ankommer stedet.

Figur 22 viser at hele 51% (50 stk.) av de politiiinitierte oppdrag i 1998 løses ved hjelp av “videre oppfølgingstiltak”. Oppdragene som løses ved “OPS” er kun 26% (26stk). Dette kan være en indikasjon på at de oppdrag som politipatruljene selv initierer i 1998 i større grad ble løst ved hjelp av en eller annen form for reaksjoner, som for eksempel anmeldelser eller innbringelse.

Videre ser vi i figur 22 at en relativt stor andel av de publikumsinitierte oppdragene er blitt avsluttet med koden “uten resultat” (28 stk.) samt at kodene “ingen operative tiltak” (5 stk) og “ikke kapasitet” (3 stk.) er benyttet. Vi ser med dette at en relativt stor andel av disse oppdragene ikke har fått noen løsning. Dette kan forklares ut fra to ståsteder. For det første må vi huske på at ordensforstyrrelser i stor grad kan være “øyeblikkshendelser” som skjer der og da, og som raskt går over. Dersom en politipatrulje ikke er i umiddelbar nærhet, vil de ikke rekke frem til åstedet for å håndtere hendelsen før den er gått over av seg selv. Disse funnene reiser også spørsmål ved om politiet (både patruljene ute og operasjonssentralens operatører) ikke har tiltro til publikums meldinger i slike oppdrag, og at politiet i større grad agerer

repressivt når de selv ser den utagerende adferden. Egon Bittner (1967) diskuterer dette i sin artikkel om polititjeneste i spesielle bymiljøer (skid row), og sier at politiet selv har en oppfatning av den orden de skal gjenopprette i slike spesielle bymiljøer (Bittner, 1967). Det kan tenkes at politiets egne oppfattelser om hva man skal akseptere i et bymiljø som Karl Johansgate ikke er i samsvar med publikums oppfattelse. Frem til 2008 ser vi (i figur 23) at dette misforholdet er kommet klarere frem. I de loggførte oppdragene dette året ser vi at de publikumsinitierte oppdragene som er avsluttet “uten resultat” har steget til 42 stk. (14%), ingen operative tiltak (12 stk) og “ikke kapasitet” 14 stk. Til sammen er det dermed 68 publikumsinitierte oppdrag (33%) som politiet ikke har “løst”. Dette bryter noe med forestillingen om at politiet er på jobb for å imøtekomme publikums behov. Kan det være slik at politiet ikke har tiltro til publikums ønsker og forventinger om hva politiet skal gjøre noe med?

Intervjuene med operatørene ved operasjonssentralen viser at det i det minste finnes en viss skepsis i forhold til hva som ringes inn til politiet; “*Innringere kan jo si så mye rart..., vel vi får jo forholde oss til hva de sier og så se hva patruljen sier nå de kommer fram*” (Operatør nr. 1, s. 5), “*...når det er sagt så får vi mange meldinger som vi slår ut med “ikke noe operativt tiltak” eller “feil melding”*” (Operatør nr. 2, s. 9). Operatørene forteller at publikum kan ringe inn meldinger som er vanskelige å skjønne, som er overdrevne og som er ufullstendige med hensyn til hva som egentlig skjer på stedet. Det er mye enklere å forholde seg til politipatruljene som er “*mer troverdige for de er kolleger, de er på jobb, de er edru, de...*” (Operatør nr. 3, s. 6).

Selv om politiet er den profesjonelle part i slike hendelser, er det ikke åpenbart at det er politiet som selv vet best hvordan de enkelte oppdrag bør løses. Politiets arbeid er alltid avhengige av å være i samsvar med publikums rettsoppfatning. Innenfor strafferetten er det påtalemyndigheten som fremmer straffer ovenfor domstolene. Både påtalemyndigheten og domstolene foreslår og setter straffer etter nøye vurderinger av subjektiv og objektiv skyld hos gjerningspersonene, basert på forskjellige direktiver og etter nøye sammenligninger med andre tilsvarende saker. Når det gjelder disse hverdagslige overtredelsene som det patruljerende politiet er satt til å regulere og sanksjonere, så er det ekstra viktig at politipatruljens avgjørelse er i samsvar med “folkemeningen” i det aktuelle området. Publikumsrettet aktivitet, som håndtering av ordensforstyrrelser, er avhengig av tiltro og støtte hos befolkningen (Larsson, 2010b s. 15). Uten hjelp og støtte fra publikum vil denne typen polititjeneste bli vanskelig å utføre.

Dersom politiet sanksjonerer mot slike sosiale overtredelser på en måte som ikke gir aksept hos publikum, vil tillitsforholdet mellom politiet og publikum kunne synke. Stortingsmelding nr. 42 vektlegger dette og sier at:

“ Det er grunn til å anta at tillitsforholdet vil påvirkes i negativ retning, dersom det over lengre tid utvikles et gap mellom samfunnets og borgernes forventninger til politiet og politiets oppgaveløsning ” (St.meld. nr 42, 2005 s. 56).

Liv Finstad (2000) kaller dette “det store samarbeidsprosjektet”, hvor politiets tilstedeværelse og handlemåte blir utført på en slik måte at dette blir akseptert av befolkningen (Finstad, 2000 s. 178). Paul Larsson (2010) skriver “*man må spille på lag med publikum og sosiale antenner er påkrevd for dagens polititjenestepersoner*” (Larsson, 2010b s. 17).

Mange av disse politisjere avgjørelsene som politipatruljene beslutter ute i oslos gater, blir tatt i løpet av kort tid. Patruljen får liten anledning til å konsultere andre, samtidig som informasjonen de besitter er ofte mangelfull og feilaktig. Likevel er det forventet at disse forholdene blir løst på en rettferdig og fornuftig måte. Å løse slike mangfoldige forhold kan ikke læres gjennom manualer og pugging av lovverk. Kunnskaper og ferdigheter omkring dette må hver enkelt tjenesteperson tilegne seg gjennom praktiske erfaringer ute på gata. Dette vektlegger også Egon Bittner (1990) som påpeker at andre faggrupper som advokater, lærere, sosialarbeidere eller prester som alle håndterer kritiske problemstillinger, har spesifikke manualer og retningslinjer å forholde seg til hvordan de forskjellige sakene bør løses. I politiet er det imidlertid slik at det meste som en politimann trenger å vite for å utføre jobben, det må hver enkelt lære på egen hånd (Bittner, 1990 s. 169).

Uten formaliserte regler for hvordan man skal utføre polititjenesten, slik vi for eksempel har det innenfor politiets trafikkjeneste, vil store deler av politiets handlinger og beslutninger bestemmes ved skjønnsmessige vurderinger fra hver enkelt politiansatt. Politiskjønn vil ofte fungere som “*selve bindeleddet mellom loven og den praktiske politihandlingen*” (Aas, 2009 s. 149). De skjønnsmessige handlingene er som Finstad sier; “*tiltak på lavest mulig kontrollnivå*” (Finstad, 2000 s. 169). Selv om politiet kan løse situasjoner med pågripelser eller bøtelegging, så vil de i praksis løse hverdagens større og mindre problemer med advarsler, formaninger og råd “på stedet”. På denne måten kan vi si at politiet i hovedsak skaper orden gjennom sin bruk av ord.

Dess større handlingsrom den enkelte politimann har for å løse oppdrag gjennom skjønsmessige vurderinger, dess større vil den interne og uformelle kultur innad i de forskjellige politiavdelinger medvirke til hvordan disse politioppdrag blir løst. Rolf Graner (2004) har påpekt at det finnes en forskjell i holdninger og adferdsmønster hos politistudenter som har sin bakgrunn fra praksis på småsteder og dem med erfaring fra storbymiljøer. De som har erfaring fra “tøffe og harde” arbeidsmiljøer i storbyene, med et stort innslag av vold og kriminalitet, vil ha en annen innstilling til publikum enn dem med erfaring fra småsteder (Graner, 2004 s. 11). Jeg kjenner selv til at det er stor forskjell i arbeidskulturene mellom de forskjellige politistasjonene i Oslo. Mannskap fra Sentrum og Grønland politistasjoner, som jobber i en meget hektisk hverdag, har nok åpenbart en annen tilnærming til publikum og løsning av oppdrag enn mannskaper fra for eksempel Majorstua eller Manglerud politistasjoner. Sannsynligvis vil politimannskaper som jobber i sentrumsområdet, løse oppdragene ved å utvise mindre tålmodighet og en mer repressiv tilnærming enn politimannskaper fra andre stasjoner. Jeg kjenner ikke til noen spesifikk forskning omkring forskjellige arbeidskulturer mellom de forskjellige politistasjoner i Oslo politidistrikt. Dersom man likevel erkjenner at det finnes forskjellige politikulturer, som bidrar til forskjellig behandling av publikum, må man spørre seg om denne forskjellsbehandlingen kan bidra til uheldig, skadelig eller endog ulovlige avgjørelser. For at spesifikke arbeidskulturer skal utvikle seg i en særegen retning, kreves det høy grad av handlingsfrihet, et sterkt internt samhold med tydelige grenser i forhold til omverdenen samtidig som det finnes en mistro til politidistriktets ledelse (Graner, 2004 s. 272-273). I ordenspolitiet i Oslo sentrum, finner vi sannsynligvis disse kjennetegnene, noe som for det første kan medvirke til at det kan bli vanskelig for ledelsen til å få politimannskapene til å følge en eventuell overordnet policy. Videre kan dette gi grobunn for at det utvikles uheldige autonome arbeidskulturer.

Graner (2004) peker videre på at det ikke bare finnes flere ulike politikulturer, men at det innenfor hver politikultur finnes tre forskjellige tilnærminger til den faktiske arbeidsutførelsen; det trøtte kontra det sultne engasjement, den tøffe tilnærmingen kontra den myke og den intellektuelle kontra den mekaniske tilnærming når det gjelder kunnskap og menneskesyn (Graner, 2004 s. 17). For å “holde ut” i en hard og hektisk politihverdag i Oslo sentrum, kreves det både et sultent engasjement, en “tøff” tilnærming og en til dels mekanisk tilnærming til publikum og løsning av de mange oppdragene. Dette er nok noe av grunnen til at en svært stor andel av politifolkene som jobber i ordenstjenesten har lav alder, noe også Finstad (2000) har latt seg overraske av (Finstad, 2000 s. 190).

De vekterinitierte oppdragene utgjorde kun 41 oppdrag i 1998. Disse ble i 1998 i stor grad løst ved hjelp av "OPS" 44% (18 stk.), dvs. at politipatruljene løser disse oppdragene "på stedet" i større grad enn de oppdragene som det øvrige publikum initierer, og i enda større grad i forhold til de oppdragene de selv initierer. Dette kan bety at forholdene som vekterne ringte til politiet om, av politiet selv, ble oppfattet som "mindre alvorlige" forhold hvor det i mindre grad var grunnlag for å reagere med repressive virkemidler. Dette reiser videre spørsmål om vekterselskapenes prioriteringer, som jeg vil anta blir bestemt av disse selskapenes oppdragsgivere. Her kan det se ut som om politipatruljene ikke har hatt samme oppfatning av oppdragenes alvorlighet som vekterne har hatt. Dette funnet kan også tolkes til at vekternes troverdighet ovenfor politiet kan være lavere enn blant det øvrige publikum?

Jeg har tidligere påpekt at det i fra 1998 til 2008 fant sted en økning i loggførte ordens oppdrag på hele 31%. Oppdragene i 2008 løses ifølge fig. 23 også i stor grad ved hjelp av skjønnsmessige vurderinger igjennom kodene "OPS" 23% (100 stk.), "videre oppfølgingstiltak" 18% (80 stk.) og den "nye" avslutningskoden "muntlig pålegg" som ikke fantes i 1998, med 14% (62 stk.). "Muntlige pålegg" kan i utgangspunktet inneholde mange forskjellige reaksjonsformer. Det kan for eksempel være at noen blir bedt om å roe seg ned eller forlate området. Sannsynligvis er en stor andel av de muntlige påleggene bortvisningsvedtak, dvs. at patruljen ber en eller flere av de involverte om å fjerne seg fra stedet. Dette er en "arbeidsmetode" som de senere år har blitt mer og mer vanlig i Oslo sentrum for å løse "vanskelige" problemer knyttet til rusmisbrukere, uteliggere, prostituerte og andre "bråkmakere". I disse tilfellene ønsker man ofte å forebygge videre "bråk" ved å vise bort personer fra et spesifikt geografisk område innenfor et spesifikt tidsrom. Steve Herbert (1997) påpeker at bortvisninger (banning) i lang tid har vært en måte "bryssomme" mennesker har blitt håndtert. Tidligere var bortvisninger en straffeform, hvor man kunne bli bortvist fra bestemte byer eller endog landsforvist. Dagens bortvisninger skjer imidlertid ikke som "straff" men som et forebyggende tiltak. De siste årene har "metoden" bortvisninger blitt mer og mer vanlig i den vestlige verden, og er i dag blitt en av politiets hovedoppgaver i urbane miljøer (Herbert, 1997 s. 13). Samlet betyr dette at i 1998 løses hele 69% (231 stk.) av oppdragene med former for polisære skjønnsmessige vurderinger. Dette synker til 55% (242 stk.) forhold i 2008. Dette er dels i samsvar med Liv Finstads (2000) funn fra hennes deltakende observasjoner i ordenstjenesten i Oslo. I hennes materiale ble over 80% av oppdragene (altså alle typer oppdrag) løst ved "OPS" (oppgjort på stedet) (Finstad, 2000 s. 170).

Vi ser også at gruppen oppdrag som avsluttes med “uten resultat” er økt fra 10% (34 stk.) i 1998 til 13% (56 stk.) i 2008. Dette er oppdrag som av operatørene er blitt vurdert til å være så alvorlige at man skal prioritere oppdraget ved å sende en politipatrulje til stedet, men at patruljen som oftest ankommer stedet etter at situasjonen har løst seg selv og de involverte personene har forlatt stedet. Koden “bortfalt” er svært lik “uten resultat”, og betyr at melder ringer tilbake til politiet og melder at forholdet bortfaller før politiet er ankommet stedet. Denne koden utgjorde 4% (12 stk.) forhold i 1998 og sank til 2% (9 stk.) i 2008. Dette utgjør svært små forandringer, men er en indikasjon på at meldere i liten grad ringer tilbake og melder at politiet er for sene og behovet for bistand ikke lenger er til stede. Dette kan skyldes at publikum som melder som slike forhold fortsetter sin ferd videre i Oslo sentrum, og ikke blir på stedet og følger med på situasjonen. Som jeg har nevnt tidligere, så ligger det også i disse oppdragenes natur at de er “øyeblikkshendelser” som ofte er over i løpet av kort tid.

Andelen oppdrag som løses ved koden “utført” stiger i 1998 (8%/ 26 stk.) til 11%/ 47 stk.) i 2008. Denne koden er imidlertid en samlebetegnelse på mange former for løsningsalternativer. De forskjellige operatørene legger forskjellig mening i denne løsningskoden. Den egner seg derfor dårlig til å gi informasjon om hvordan politipatruljene egentlig løser oppdragene.

Også i 2008 ser vi at det er relativt store forskjeller i hvordan de publikumsinitierte, de politiinitierte og de vekterinitierte oppdragene løses.

De publikumsinitierte oppdragene løses i mindre grad ved hjelp av muntlige pålegg og andre polisiære løsninger. I 1998 ble hele 63% (122 stk.) av oppdragene løst ved hjelp av “OPS” og “videre oppfølgingstiltak”. Disse løsningsmåtene synker til 43% (90 stk.) i 2008. I figur 22 og 23 ser vi videre at andelen publikumsinitierte oppdrag “uten resultat” stiger fra 14% (25 stk.) i 1998 til 20% (42 stk.) i 2008. Andelen oppdrag som “bortfalt” utgjør for disse melderne kun 3%/5 stk. i 1998 og kun 2%/ 4 stk. i 2008. Dette forsterker inntrykket av at publikum forlater stedet og går videre etter at de har ringt til politiet.

De politiinitierte oppdragene ble i 1998 løst ved at hele 77% (76 stk.) ble løst ved “OPS” og “videre oppfølgingstiltak”. I figur 23 ser vi at denne andelen prosentvis synker til 70%, men utgjør likevel 132 oppdrag. Vi ser altså at de politiinitierte oppdragene også i enda større grad løses ved hjelp av polisiære virkemidler. Rolf Granèr (2004) har påpekt at det hersker en stor grad av autonomi i det patruljerende politiet, både i forhold til *om* politiet skal reagere på noe og *hvordan* de eventuelt skal reagere (Granèr, 2004 s. 38-41). Dette kan tyde på at

autonomien blant det patruljerende politiet er i ferd med å synke. Som jeg har nevnt tidligere, så stilles det i dag høyere krav til hver enkelte polititjenesteperson i forhold til å redegjøre for hva man har fått utrettet i løpet av tjenestesettet. En mye mindre andel av disse oppdragene avsluttes med “uten resultat” (4% i 1998 og 4% i 2008) eller “bortfalt” (2% i 1998 og 1% i 2008). Dette er naturlig da det er politipatruljen som selv er på stedet som intervensjoner i hendelsen og løser den der og da.

De vekterinitierte oppdrag utgjør i en relativt liten andel av de loggførte oppdragene i både 1998 og 2008. Vi ser i 1998 at politipatruljene i svært stor grad løste disse ved “OPS” og “videre oppfølgingstiltak” (73%/ 30 stk.). I 2008 ser vi i figur 23 at dette bildet er blitt endret ved at disse oppdragene avsluttes på mange andre måter. Andelen “bortfalt” og “uten resultat” er relativt store. “Ingen operative tiltak” har steget fra 0 i 1998 til 13% (4 stk.) i 2008. Det fremstår som vanskelig å se noe mønster i hvordan de vekterinitierte oppdragene løses i 2008 i forhold til 1998. Det kan synes som om politipatruljene også i 2008 vurderer de vekterinitierte oppdragene til ikke å være alvorlige nok til at de bør løses ved repressive metoder. Dette er et tema som burde undersøkes nærmere. Dersom dette også gjelder for andre vekterinitierte oppdrag som politiet tilkalles til, så kan det være at vekterbransjen bør iverksette tiltak som bedre opplæring av sine vektere for at politiet i større grad vil behandle disse oppdragene på andre måter.

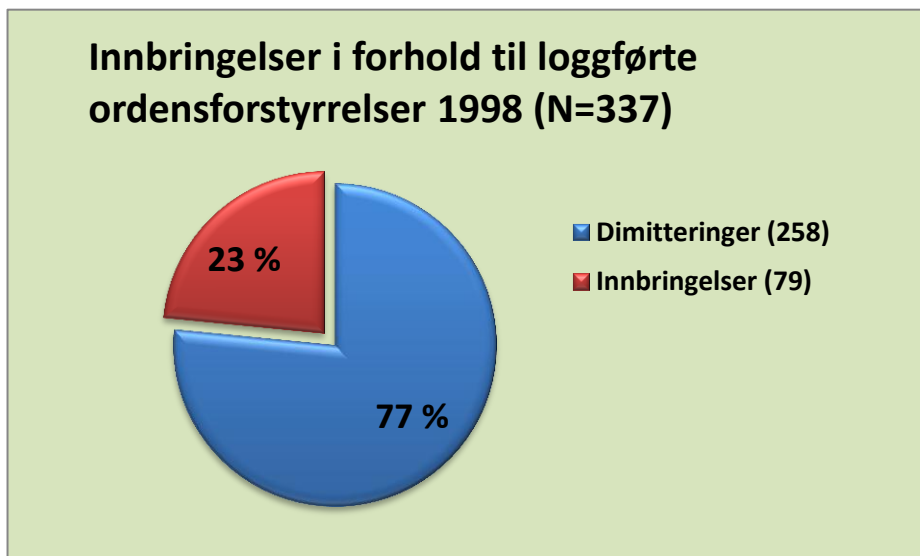
Mine funn viser altså at det er stor forskjell i hvordan oppdrag som er initiert av politiet selv, av publikum eller av vektere løses. Dette funnet står i motsetning til Finstads (2000) funn. I hennes materiale var det større likhet mellom hvordan de publikumsinitierte og de politiinitierte oppdragene ble løst (Finstad, 2000 s. 173).

Siden ordensforstyrrelser i både 1998 og i 2008 i stor grad løses ved hjelp av “videre oppfølgingstiltak” “OPS” og “utført” ønsket jeg å undersøke videre hva dette innebærer. Disse avslutningskodene innebærer som tidligere nevnt et stort handlingsregister, som for eksempel at en person blir innbragt, fraktet bort, blir bortvist, blir anmeldt (men ikke innbragt), må rydde opp på stedet og andre løsninger. Disse uklare og vage avslutningskodene i PO utgjør en svakhet ved å benytte dette datasystemet til å få kunnskap om hvordan politipatruljene faktisk løser slike oppdrag. For å gi mer presis informasjon om hvordan politipatruljene løser ordensforstyrrelsene fikk jeg derfor et behov for å finne andre data over hvordan disse oppdragene er blitt løst.

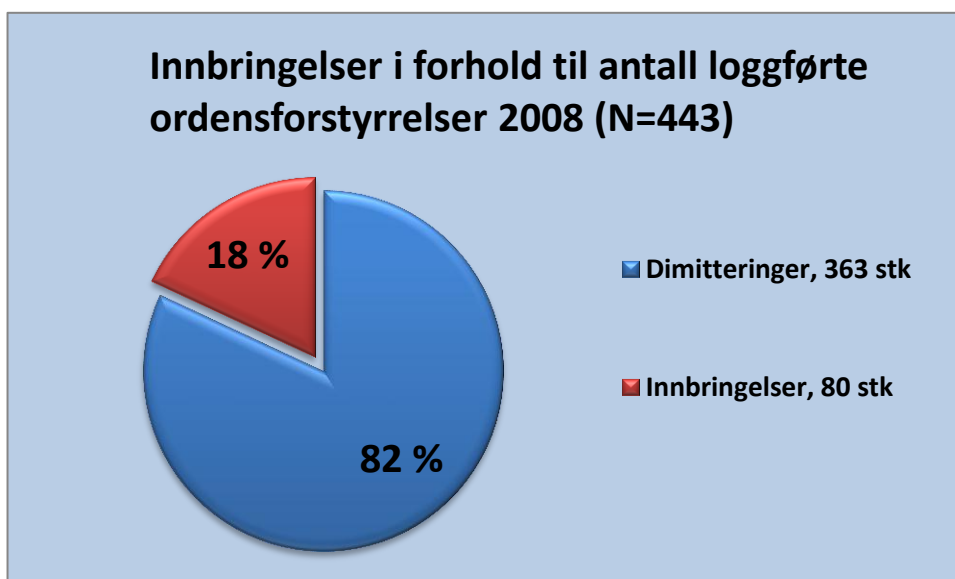
4.1. I hvor stor grad foretar politiet innbringelser etter ordensforstyrrelser?

I hver enkelt PO-logg fremgår det i teksten og/eller i forhold til personer som er loggført i det aktuelle oppdraget, om politipatruljen har løst oppdraget ved å innbringe en eller flere personer. Figur 24 og 25 er oversikter over innbringelser i hver enkelt PO-logg fra de to årene.

Figur 24.

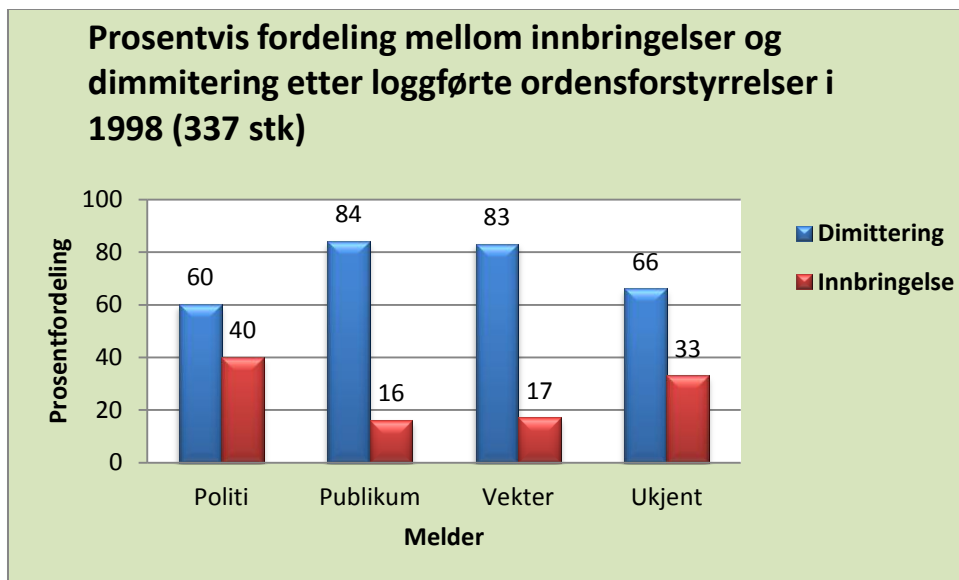
Figur 25.

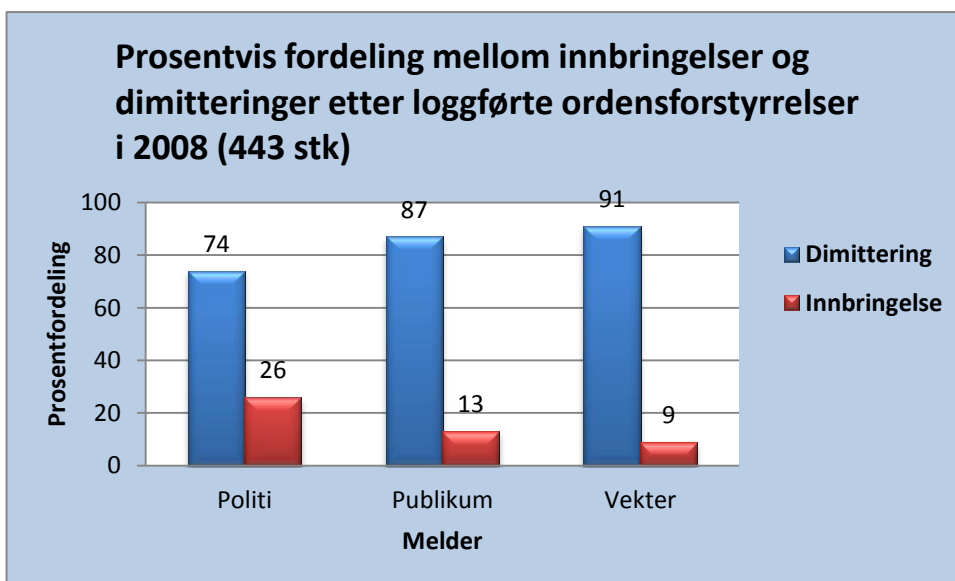
Oversiktene over den totale mengde innbringelser viser at det i 1998 ble innbrakt personer i 23 % (79 stk.) av forholdene, mens dette var sunket til 18 % (80 stk.) i 2008. Sett på en annen

måte så viser de samme tallene at 77% av forholdene i 1998 endte med dimitteringer, mens 82% av forholdene endte med dimitteringer i 2008.

Figur 26.

Figur 27.

Vi ser at i 1998 foretok patruljene innbringelser i 40 % av forholdene de selv hadde initiert. I forhold til publikumsinitiativene ble det i 1998 foretatt innbringelser i 16% av forholdene, mens det ble foretatt innbringelser i 17 % av de forholdene som ble initiert av vektere. I 2008 hadde dette for de politiinitierte hendelsene sunket til 26 %, de publikumsinitierte hadde sunket til 13 %, mens de vekterinitierte hadde sunket til 9 %.

I figurene 26 og 27 viser jeg at politiet i 1998 foretok innbringelse i 16% (31 stk.) av de publikumsinitierte forholdene som ble loggført. Dette sank noe til 13% (27 stk.) av de loggførte oppdragene i 2008.

I 1998 ble det foretatt innbringelser i 40% (40 stk.) av de politiinitierte oppdragene. I 2008 utgjorde innbringelsene etter de politiiniterte oppdragene i 26% (40 stk.) av de loggførte oppdragene.

Det ble foretatt innbringelser i 17% (7 stk.) av de vekterinitierte oppdragene i 1998. I 2008 sank innbringelsene til 9% (4 stk.) av forholdene.

Det er vanskelig å si noe om andelen innbringelser i disse forholdene er stort eller lite. Jeg nevnte innledningsvis i denne oppgaven at den del er en eksplorerende studie. Særlig dette funnet er nytt for meg. Selv om jeg personlig har jobbet med disse forholdene i mange år, hadde jeg i utgangspunktet ingen formening om hvor stor andel av disse oppdragene som resulterer i innbringelser. Jeg kan tolke funnene mine i to forskjellige retninger:

For det første kan materialet vise at politiet i relativt stor grad løste disse oppdragene ved å foreta innbringelser av de involverte personene. Tidligere har både Bittner (1990) og Bayley (2005) påpekt at politiet i svært liten grad foretar pågripelser. Bayley viser til at politiet i USA foretar innbringelser/pågripelser i 14 % av forholdene de rykker ut til når det gjelder "bråk i hjemmene", mens det tilsvarende tallet for England er 23 % av forholdene (Bayley, 2005 s. 143; Bittner, 1990 s. 156-157). Liv Finstad (2000) fant at politiet i 11% av publikumsinitiativene og 6,7% av politiinitiativene løste oppdragene ved å foreta en innbringelse (Finstad, 2000 s. 173). Heidi Mork Lomell (2007) fant i sine studier av overvåkingspraksisen ved Oslo Sentralstasjon at politiet foretok innbringelser i kun 1 av 10 tilfeller der de håndterte ordensforstyrrelser (Lomell, 2007 s. 165). Finstad og Lomells studier av politipraksisen i Oslo er sammenfallende. Mine data viser imidlertid at politiet i større grad opptrer repressivt, og samsvarer dermed mer med Bayley og Bittners tall fra USA.

Mine funn viser likevel at politiet i stor grad løser disse oppdragene ved skjønnsmessige vurderinger, noe som er i samsvar med tidligere forskning. Det kan synes som om politiet i Oslo sentrum håndterer slike oppgaver på samme måte som Bayley beskriver, nemlig at de fleste oppdrag løses ved at politiet ikke gjør annet enn å lytte til de impliserte parter før de drar fra stedet, de gir god råd eller advarer de impliserte om at de *kan bli pågrepet* dersom de ikke roer seg ned (Bayley, 2005 s. 143). Selv om politipatruljen har de formelle fullmakter til

å løse disse oppdragene ved å innbringe personer til arresten, ligger *“politiets virkelige makt...heller i muligheten til å advare, megle, veilede og overse. Orden skapes først og fremst gjennom ord”* (Finstad, 2000 s. 175).

Politiets håndtering av ordensforstyrrelser kan gi oss et innblikk i politiets funksjon og rolle i bysamfunnet. Er det slik at politiet ikke er annet enn sivile borgere som håndterer problemer slik de andre sivile borgerne ønsker de skal håndteres og at politiet opptrer uniformert kun for at publikum skal se hvem de skal kontakte når de trenger hjelp? Eller er politiet myndighetenes middel for å sørge for at lover og regler følges? Michael Banton (1964) deler politiets funksjon mellom disse to hovedrollene; “law officers” som sørger opptrer på siden av samfunnet for å opprettholde lov og orden, eller “peace officers” som opptrer i samfunnet som en del av samfunnet og som følger samfunnets moral (Banton, 1964 s. 136). I denne sammenheng kan det se ut som om politiet i Oslo Sentrum har påtatt seg en rolle som “peace officers” heller enn “law officers”.

For å forstå mekanismene som ligger til grunn for politiets utøvende arbeid, mener jeg det er avgjørende å kjenne til de kulturelle understrømmer og holdninger som finnes blant polititjenestemenn som i praksis skal utøve praktisk politiarbeid ute på gatene, -som ordensforstyrrelser. Sentralt i forskningen om politikultur(er) ligger at selv om politiet i stadig større grad får formelle regler for hvordan de skal handle, så vil hver enkelt polititjenestemann i stor grad ha anledning til selv å bestemme over sin egen hverdag og hvordan de skal prioritere de forskjellige utfordringer som de stilles ovenfor. *”Uansett hvor finmasket og formalisert politiet blir, vil det alltid være en stor grad av frihet og skjønn blant polititjenestemenn”* (Bittner 1970, s. 4).

Selv om man forsøker å effektivisere politiet gjennom effektive og rasjonelle tiltak, vil endringene møte motstand blant dem som jobber ute på gata og som er vant med en stor grad av autonomi og selvbestemmelse. Dette medfører at nye strategier, arbeidsmetoder og prioriterte områder vil møte stor grad av motstand blant gateplanet i politiet, noe som også er påvist i amerikansk forskning på politiet²⁵ (Reuss-Ianni & Ianni, 2005 s. 297-298). Dette synet støttes også av Graner som har en lignende inndeling i et legalistisk og et autonomt

²⁵ Graner diskuterer om det er mulig å sammenligne amerikansk forskning på politikultur(er) med skandinavisk forskning. Ved å lese f. eks. Reuss-Ianni og Ianni gjenkjenner jeg deler av arbeidskulturene i Oslo politidistrikt, og jeg er ikke i tvil om at også amerikansk forskning er relevant for norske/skandinaviske forhold.

perspektiv, hvor de ”autonome” selv vil definere hva som er ”riktig” politiarbeid selv om det går på tvers av regelverk og policydokumenter (Granèr, 2004 s. 272- 273).

For tjenestemenn og arbeidskulturer med et autonomt perspektiv på politiets arbeidsoppgaver, kan målstyring og rasjonelle tiltak fremstå som forutsigbart og kjedelig. Dette kan for mange polititjenestemenn være et brudd på det iboende ønske om fart og spenning i hverdagen.

Helene Gundhus (2006) fant i sine studier av ”stasjonen” (som er en av stasjonene som har Karl Johansgate som ansvarsområde) at spenning fremstår som et viktig element for mannskapene som jobber på ordensavdelingen, og at usikkerheten omkring hva som kan skje er et sentralt element i hva som defineres som ”ordentlig” politiarbeid (H. O. Gundhus, 2006 s. 314).

Jeg nevnte at både tid og sted innvirker på om en handling skal defineres som en ordensforstyrrelse. Disse elementene spiller også inn når hver enkelt polititjenesteperson på gata skal foreta en selvstendig og skjønnsmessig beslutning på hvordan det enkelte oppdrag bør løses; *“Context adds meaning to an act, and is a key element in police officers deciding whether to intervene or to enforce the law strictly”* (Kelling & Coles, 1996 s. 32).

Dersom man ønsker en mer enhetlig oppdragsløsning av ordensforstyrrelser, vil det være viktig at operasjonssentralens operatører foretar kvalitetskontroll og griper inn i patruljenes behandling av disse hendelsene etter overordnede retningslinjer. Operatørene er bevisste på at de har en mulighet til å overstyre patruljenes handlingsalternativer under oppdragsavviklingen. Likevel er de tilbakeholdne med å overstyre patruljemannskapene som er ute i ”felten”. *”Det er bare i riv ruskende gale avgjørelser vi bryter inn. Vi lar patruljen, og det sier vi også til dem, det er du som er ute som bestemmer* (Operatør nr. 2, s. 4). *”Vår rolle er å overvåke og kontrollsjekke at jobben blir gjort, og så skal vi bistå underveis i de oppgavene som de har, men samtidig så vil jeg ikke overprøve en patrulje som vurderer situasjonen på stedet”* (Operatør nr. 1, s.7). *”...vi sitter jo bare å tar imot en melding, og da tenker vi at du har jo ikke gått 3 år på høyskolen for ingenting, så den avgjørelsen får du ta som er på stedet og som ser hva som skjer”* (Operatør nr. 3, s. 5). For meg fremstår dette som en indikasjon på at operatørene, som er satt til å lede politipatruljene ute i byen, i liten grad ønsker å overstyre patruljenes egne valg og vurderinger. Politipatruljene i Oslo får dermed det handlingsrommet og muligheten til skjønnsmessig vurdering som blir beskrevet av Kelling og Coles.

På denne bakgrunn kan det synes som en planmessig og overordnet styring av hvordan den enkelte polititjenestemann løser ”små” og ”hverdagslige” hendelser, som for eksempel ordensforstyrrelser, vil være vanskelig.

Avslutningsvis i dette kapitlet vil jeg påpeke at det er vanskelig å vurdere hvordan ordensforstyrrelsene, foruten innbringelser, i realiteten blir løst av politipatruljene. De gjeldene avslutningskodene i PO er runde og kan tolkes til flere alternative løsninger. Dersom man ønsker å lage analyser av hvordan politipatruljene løser de hverdagslige utfordringer, så bør det etableres andre typer avslutningskoder som er mer spesifikke, samt at operatører ved Operasjonssentralen i større grad må opplæres i viktigheten av å avslutte oppdrag på samme måte.

For å oppsummere så har vi sett at det er forskjeller mellom hvordan de politi- publikums- og vekterinitierte oppdragene løses. Selv om de fleste ordensforstyrrelsene løses ved hjelp av muntlige pålegg, advarsler og andre skjønnsmessige vurderinger gjort av politipatruljene, var det både i 1998 og i 2008 en relativt stor andel av disse oppdragene som ble løst ved å foreta innbringelser.

5. Det kunnskapsstyrte politi; -idealene og realiteter

I dette kapittelet vil jeg først gi en beskrivelse av dagens krav til politiet. Deretter presenterer jeg noen aktuelle politistراتيجier som kan benyttes i tilnærmingen til behandling av ordensforstyrrelser. På bakgrunn av mine undersøkelser, vil jeg deretter drøfte om politiet i sin arbeidshverdag håndterer ordensforstyrrelser på en kunnskapsstyrt og analytisk måte.

5.1. Idealene om kunnskapsstyrt politiarbeid

Det stilles stadig strengere krav til politiet om effektiv ressursutnyttelse. Det moderne samfunnets krav til "new public management" har også gjort sitt inntog i offentlig virksomhet. Stortingsmelding nr. 22, Et tryggere samfunn, er en kritikk til hvordan politiet tidligere er blitt styrt;

"En av hovedutfordringene i dag er å forbedre effekten av ressursbruken. Det har vist seg at det ikke alltid er samsvar mellom økte ressurser og synbare resultatforbedringer i kriminalitetsbekjempelsen og i det tjenesteytende arbeidet."

(Regjeringen, 2001 s. 3)

Stortingsmelding nr. 22, gir føringer for mer kostnadseffektiv polititjeneste, mer effektivt å forebygge og bekjempe kriminalitet og mer tjenesteytende og publikumsrettet politiaktivitet. Videre er det et uttalt krav at også politiets virksomhet skal være gjennomtenkt, målbar og effektiv (Regjeringen, 2001 s. 4).

For ordensforstyrrelser så betyr dette at det ikke lenger kan aksepteres at politiets håndtering av slike hendelser skal være reaktiv. Politiet kan ikke lenger kun vente på at publikum skal melde om uakseptable hendelser, og deretter håndtere de hendelser som allerede har funnet sted. Politiet må ha en proaktiv innstilling og selv ta tak i disse hendelsene og forebygge at de får utvikle seg.

Både "Strategiplan for forebyggende politiarbeid 2002-2005" (Politidirektoratet, 2002) og veilederen "Politiet i lokalsamfunnet" (Politidirektoratet, 2005) opplyste at den overordnede forebyggende metoden for norsk politi skulle være problemorientert politiarbeid.

"Problemorientert politiarbeid er førende metode i politiets kriminalitetsforebyggende og trygghetsskapende virksomhet" (Politidirektoratet, 2005 s. 11).

De siste årene har det kommet andre styringsdokumenter som ikke nevner problemorientert politiarbeid, mens som heller fokuserer på begrepet ”kunnskapsbasert politiarbeid”;

”Kunnskapsbasert politiarbeid som arbeidsfilosofi skal omfatte hele politiorganisasjonen og er ikke et supplement til annen innsats. Gjennom metodisk innhenting, systematisering og analyse av informasjon skal det utarbeides vurderinger som grunnlag for strategier og tiltak, både på kort og lang sikt”(Politidirektoratet, 2008 s.22).

Politidirektoratets strategiske plan for årene 2010-2015 vektlegger imidlertid igjen problemorientert politiarbeid som den førende metoden. I omtalen av strategiske kjerneoppgaver heter det; *”Videreutvikle problemorientert politiarbeid i alle politidistrikter og særorganer”* (Politidirektoratet, 2009b s. 4).

Politiet har altså et klart mandat om å jobbe kunnskapsstyrt, og metoden skal være problemorientert politiarbeid. Et av denne oppgavens hovedsiktemål er å undersøke om politiet i *handling* jobber kunnskapsbasert. Jeg har ikke undersøkt hva ledelsen av politidistriktet eventuelt har gjort for at mannskapene skal jobbe kunnskapsstyrt, likevel blir dette i noen grad kommentert gjennom mitt materiale fra intervjuene av operatører ved operasjonssentralen.

Begrepet “trygghet” er blitt et sentralt begrep og mål for politiets aktivitet. En rekke styringsdokumenter vektlegger at en av politiets viktigste oppgaver er å jobbe for at publikum skal føle seg trygge (Politidirektoratet, 2002, 2005; St.meld. nr 22, 2001; St.meld. nr 42, 2005). I tillegg til at politiet skal forebygge og etterforske kriminalitet, skal det bidra til at befolkningen opplever ikke bare objektiv trygghet, men også en subjektiv *følelse* av trygghet.

5.2. Aktuelle politistrategier for å forebygge og håndtere ordensforstyrrelser

Dersom politikere eller ledere i politiet ønsker å kontrollere og håndtere ordensforstyrrelser, så finnes det flere utviklede politistrategier som kan brukes til dette. For å sette mitt materiale i perspektiv i forhold til allerede utarbeidede strategier, vil jeg her presentere tre politistrategier som kan benyttes til å håndtere ordensforstyrrelser.

5.2.1. Problemorientert politiarbeid

Ideene bak problemorientert politiarbeid (POP) ble utviklet av Herman Goldstein i 1979, etter at man så at de ordinære politimetodene, som baserte seg på reaktivt og hendelsesstyrt politiarbeid, ikke fremstod som tilstrekkelige for å utøve effektiv politiarbeid.

I stedet for å behandle symptomene på problemer, ønsket han å avdekke og intervensere i de bakenforliggende årsakene til at disse problemene oppstår.

Det problemorienterte politiarbeidet utgjør en prosess som deles inn i fire trinn; 1. Identifisere og beskrive problemene, 2. Analyse hvor årsakene til problemene kartlegges, 3. Tiltak for å påvirke problemene og til sist 4. Evaluering av tiltakene for å fastslå om de har hatt noen effekt på utviklingen av problemene (Braga, 2002 s. 14-20; Knutsson & Sjøvik, 2005 s. 11; Politidirektoratet, 2002 s. 10).

Problemorientert politiarbeid er derfor en helhetlig og analytisk arbeidsstrategi hvor en gjennom analyser av et bredt spekter informasjon ønsker å finne bakenforliggende årsaker til at kriminelle eller uønskede hendelser finner sted. Denne kunnskapen skal medvirke til å finne frem til tiltak som kan forebygge gjentakelser av disse hendelsene (Knutsson & Sjøvik, 2005 s. 11).

Begrepet problem er grunnleggende i POP. Et problem defineres som flere gjentatte hendelser som henger sammen med hverandre, og som er skadelige eller forstyrrende for allmennheten. Siden hendelsene henger sammen med hverandre, indikerer dette at det finnes felles årsaker til at de oppstår, og at de til sammen utgjør et problem (Goldstein, 2003 s. 14). Det er viktig å merke seg at slike hendelser ikke nødvendigvis er anmeldte straffbare forhold, men de kan også være mindre ordensforstyrrelser som ikke er anmeldt til politiet, men som innbyggerne i lokalmiljøet opplever som truende (Knutsson, 2003 s. 1).

Et problem er som tidligere nevnt serier av hendelser, eller i det minste gjentatte hendelser som danner et mønster. Disse mønstrene blir forklart gjennom rutineaktivitetsteorien (Ronald V. Clarke, 2000 s. 97) og teorien om rasjonelle valg (Felson & Clarke, 1998 s. 7). Dette er også sentrale momenter innenfor situasjonell forebygging. POP og situasjonell forebygging er derfor nært knyttet til hverandre (Knutsson & Sjøvik, 2005 s. 15-17).

Selv om problemanalysen fremstår som lettfattelig og forståelig, vil bruk av den kreve en utvidet kompetanse innenfor analyse. Den analytiske tilnærmingen POP har i

problemanalysen og i evalueringen, gjør at metoden fordrer en utvidet kompetanse innenfor analyse og statistikk, noe som er et brudd med den kompetansen som finnes i politiet, og som virker utfordrende på arbeidskulturene innad i politiet (Goldstein, 2003 s. 14).

POP er utviklet for å identifisere og fjerne årsakene til gjentakende kriminalitet og ordensproblemer. POP ønsker å forbedre politiets muligheter til å identifisere ”hot-spots” og analysere spesielle mønstre til kriminalitet og kriminell adferd. Videre skal man dele denne informasjonen både inne egen organisasjon og med samfunnet utenfor, noe som gjør at denne strategien skiller seg noe fra ren situasjonell forebygging (H. I. Gundhus, 2009 s. 133).

POP er nå en sentral politimetode som med forskjellig grad av effektivitet er implementert i en rekke land i den vestlige verden (Knutsson, 2003 s. 2-3). POP er hoved arbeidsmetoden som norsk politi *skal* benytte for å nå målet om redusert kriminalitet og høyere trygghet i befolkningen (Politidirektoratet, 2002, 2005, 2009b). Selv om det de siste 10 år lagt ned mye arbeid i å implementere POP i Norsk politi, kan vi dessverre enda ikke si at POP fullt ut er innført i Norge (Knutsson, 2003 s. 3; Larsson & Thomassen, 2007 s. 67).

5.2.2. Broken Windows

”Broken windows” er en politistrategi som først ble presentert i en artikkel av George Kelling og James Q Wilson i 1982. Artikkelen beskriver en naturlig sammenheng mellom ordensforstyrrelser på offentlig sted og alvorlig kriminalitet. Grunntanken i strategien er at et synlig forfall innenfor et geografisk område vil gi en signaleffekt om at få eller ingen i det aktuelle området bryr seg om hva som skjer der. Et knust vindu som ikke blir reparert vil gi et signal om at ingen bryr seg med å reparere skaden, at området er ubeskyttet og ikke har noen sosiale voktere. Et knust vindu kan i neste omgang trigge til å knuse flere vinduer. Etter hvert vil det skje en eskalering av lovovertrедelser, vindusknusing vil føre til tagging og forsøpling og gradvis vil det finne sted mer alvorlige overtrедelser som ran og tyverier. For å forebygge alvorlige lovbrudd må man dermed gripe inn i ”kjeden” og starte med de ”små” overtrедelsene. Inngripen ovenfor fulle mennesker, tagging og forsøpling vil altså bidra til å forebygge alvorlig kriminalitet.

Artikkelen beskriver hvordan politiet har fjernet seg fra sine tidligere hovedoppgaver med å opprettholde orden i et (lokal) samfunn til å fokusere sin innsats mot kamp mot kriminalitet. I denne utviklingen har politiet fjernet seg fra gatene og den direkte kontakten med lokalbefolkningen, og inn i politibiler for å svare på publikums anmodninger om bistand.

Resultatet er at politiet ikke lenger er i stand til å drive formell og uformell sosial kontroll i lokalsamfunnet, noe som igjen har ført til et større innslag av ”usosial” adferd som ingen reagerer mot. Et økt innslag av synlige ordensforstyrrelser fører både til frykt blant lokalbefolkningen, samt mer kriminalitet. For å snu utviklingen foreslår Wilson og Kelling at politiet jobber i tett dialog med lokalsamfunnet og reagerer på synlige ordensforstyrrelser (Kelling & Coles, 1996).

Broken Windows modellen ble innført i New York tidlig på 1990-tallet av den nye politimesteren William Bratton. Byen hadde gjennom lang tid opplevd en økning i kriminaliteten, og den nyvalgte ordfører Rudolph Guiliani hadde vunnet valget ved å love en tøffere kamp mot kriminalitet og for bedring av publikums livskvalitet. Etter at det var blitt iverksatt en rekke tiltak mot kriminaliteten²⁶, er det blitt hevdet at man oppnådde en drastisk reduksjon i registrert kriminalitet. I følge Bratton og andre politiledere oppnådde byen en kraftig reduksjon i synlige ordensforstyrrelser, mer alvorlig kriminalitet ble redusert og publikums tillit til politiet økte (Michael Scagnelli, Chief of Police @ foredrag Oslo pd 15.9.09.). Samtidig med at den registrerte kriminaliteten sank, steg antallet klager på og anmeldelser mot politiet fra publikum. Det ble rettet kritikk mot politiet for brutale metoder ovenfor publikum og diskriminering av fargede minoriteter (Myhre, 1999 s. 14-15).

James Q Wilson poengterer i sitt forord til boka ”Fixing broken Windows” (1996) at mange polititjenestemenn har vanskelig både for å innse omfanget og viktigheten av en ordentlig behandling av ordensforstyrrelser, samt å reagere i forhold til dem;

”The police have no easy response. To many of them, dealing with these minor disorders is not why they became law-enforcement offices; telling panhandlers to move is a far cry from fighting crime. To all of them, any intervention brings the risk of adverse publicity, hostile law suits, and political debates in which, their experience tells them, rights are trumps. For nearly every kind of unconventional person there seems to be an advocacy group. Better, the police tell themselves, to pull back, do nothing.”

(Kelling & Coles, 1996 forord)

²⁶ Det er New York politiets innsats mot ordensforstyrrelser og annen ”mindre alvorlig” kriminalitet som oftest blir vektlagt, men det ble også innført en rekke andre endringer i New York- politiet. Det ble foretatt investeringer i materiell, uniformer, sambandsutstyr og biler, rekrutteringen av nye mannskaper ble endret, man innførte strukturert bruk av analysemetoder og data, ledelsesstrukturen ble endret og lederne ble ansvarliggjort i forhold egne avdelingers resultater.

Broken Windows-strategien (og da ofte betegnet som “null-toleranse”²⁷) har stor appell innad i politiet i Oslo. Blant mannskapene er dette en lettfattelig og pedagogisk enkel måte å forholde seg til storbylivets synlige utfordringer. Langt på vei er det slik mannskap på “grasrota” ønsker polititjenesten utført, men ikke får utføre på grunn av manglende ressurser. Jeg registrerer at det blant mange ansatte finnes en feilaktig forståelse om at “Broken Window” er en variant av POP, noe også Paul Larsson og Gunnar Thommassen nevner i sin undersøkelse av det problemorienterte politiarbeidet ved Sentrum politistasjon (Larsson & Thomassen, 2007 s. 62). Blant ledelsen i politidistriktet blir disse grunntankene synliggjort gjennom kravene til anmeldte ordensforstyrrelser i PSV²⁸, og fokuset på å håndtere problemer i tilknytning til “åpne rusmiljøer” gjennom bortvisninger av menneskene som tilhører disse miljøene.

I “broken window” strategien kan man forenklet si at man ønsker å håndtere ordensforstyrrelser som et *middel* for å oppnå resultater, ikke bare i forhold til ordensforstyrrelsene i seg selv, men mest av alt i forhold til annen og mer alvorlig kriminalitet.

5.2.3. Reassurance policing (RAP)/ beroligende politiarbeid

En annen politistrategi som kan ha behandling av ordensforstyrrelser som et sentralt moment, er den britiske ”reassuring policing”, beroligende politiarbeid. Etter at kriminaliteten gjennom 1990-tallet var blitt redusert, ble man i England oppmerksom på at publikums oppfatning av kriminalitetsbildet ikke samsvarte med disse reduksjonene. Undersøkelser viste at publikum trodde kriminaliteten var stigende. Man påviste et gap mellom faktisk kriminalitet og publikums oppfatning av kriminaliteten; ”the reassurance gap” (Herrington & Millie, 2006 s. 147). Man opplevde særlig at publikum meldte at ”anti social behaviour” i form av uorden, grafitti, forlatte kjøretøy og ungdommer som forstyrret lokalsamfunnet skapte frykt.

For å fylle dette misforholdet mellom den faktiske kriminalitetsrisikoen og frykten for kriminalitet, ble det iverksatt tiltak for beroligende/ trygghetskapende politiinnsats (reassurance policing) (Fielding & Innes, 2006; Herrington & Millie, 2006). Disse tiltakene var nye lover (the anti social behaviour act), opprettelse av en ny type polititjenestemenn

²⁷ “Nulltoleranse” som begrep ble innad i politiet fremhevet som “ønsketenkning”, selv om dette begrepet ikke ble brukt av Kelling eller Bratton i New York politiets tilnærming til kriminaliteten (Myhre 1999, s. 9)

²⁸ Som jeg har nevnt tidligere i avhandlingen knyttes anmeldte ordensforstyrrelser i Politimesterens styringsverktøy (PSV) til publikums trygghetsopplevelse.

(Police Community Support Officers, PCSO) samt nye virkemidler til å reagere på anti sosial adferd/ ordensforstyrrelser. Slik antisosial adferd (ASB: Anti Social Behaviour) blir forklart å være ”*behaviour that caused or was likely to cause harassment, alarm or distress to one or more persons not of the same household*”(Millie et al., 2005 s. 1). Et sentralt virkemiddel for å håndtere denne adferden, er de såkalte ASBO`s, (Anti Social Behaviour Order) som er forebyggende reaksjoner som blir gitt i forhold til mindre ordensforstyrrelser (Burney, 2005 s. 91-93).

Utviklingen av ”reassurance policing” startet i Chicago gjennom et lokalorientert nærpolitiprojekt i 1993, hvor man ble oppmerksom på at et lokalområdes utvikling kunne bli påvirket av sosial og fysisk uorden. I motsetning til teoriene om ”Broken Windows” (Herrington and Millie 2006, 148-149 som viser til Wilson and Kelling 1982), mente man at slike forstyrrelser av dagliglivet ikke nødvendigvis kunne føre til kriminalitet, men også en reduksjon i sosial kontroll som igjen kunne føre til både uorden og kriminalitet. Disse ideene ble videreutviklet av Britisk politi, som siden 2000-tallet har utviklet ”reassurance policing” til å bli en sentral politistrategi i England (Innes, 2006 s. 96).

Sentralt i ”Reassurance policing” står ideene om i hvilken grad publikum har *inntrykk* av at det eksisterer orden og sikkerhet i sitt nærmiljø. Dersom lokalbefolkningen har et inntrykk av orden og sikkerhet, antas dette å ha en beroligende effekt på publikum, samtidig som deres tillit til politiet øker. Det er særlig synlige forstyrrelser av dagliglivet, som søppel, skadeverk, berusede mennesker, tiggere og grupper av forstyrrende ungdom, som antas å ha en innvirkning på publikums trygghetsopplevelse. Slike forstyrrelser betegnes som ”signal crime”. Det er de færreste som personlig rammes av kriminelle handlinger, men slik synlig ”signal kriminalitet” vil gi en effekt på alle innbyggere i lokalsamfunnet (Herrington & Millie, 2006 s. 152).

Denne strategien innebærer at politiet skal være synlig i lokalområdet, tilgjengelige for kontakt med publikum, og politiet skal være kjent i og kjent av lokalmiljøet. (Povey, 2001, i Herrington & Millie 2006, s.150)

Det legges så stor vekt på samarbeidet med publikum som en nøkkel til en effektiv kriminalitetsbekjempelse, at dersom politiet må prioritere mellom trygghetsskapende polititjeneste og arbeid mot reell kriminalitet, bør man prioritere det trygghetsskapende arbeidet for å tilfredsstille publikum. Fokuset for politiarbeidet må dreies fra det objektive

(altså faktisk kriminalitet) til det subjektive (publikums oppfatning av kriminalitet) (Fielding & Innes, 2006 s. 128).

Norsk politi tilkjenner også et økende fokus mot elementer av ”reassurance policing”. Dette ser man i en rekke styringsdokumenter (Politidirektoratet, 2002, 2005; St.meld. nr 22, 2001; St.meld. nr 42, 2005) som sier at politiet skal prioritere publikums *trygghet*. En god illustrasjon kan være Oslo politidistrikts logo ”*På jobb for en trygg hovedstad*” som er preget på samtlige uniformerte patruljebiler, på alle datamaskiner, på brevpapir etc. Politidirektoratet har også initiert en landsomfattende måling av publikums tilfredshet av politiet, hvor det i innledningen heter at man ønsker å kartlegge ”...*publikums inntrykk av kriminalitetsutviklingen...*” (Politidirektoratet, 2009a).

I beroligende politiarbeid er håndteringen og reduksjonen av ordensforstyrrelser i seg selv *målet* med innsatsen.

5.3. Kunnskapsstyrt tilnærming til ordensforstyrrelser

Kunnskapsstyrt politiarbeid betyr som tidligere nevnt at politiet gjennom systematisk innhenting og analyse av informasjon omkring et aktuelt problem, utarbeider strategier og tiltak som effektivt bekjemper og forebygger det aktuelle problemet. Metoden som skal benyttes er, som tidligere nevnt, problemorientert politiarbeid.

Jeg har gjennom denne avhandlingen hatt et overordnet mål om å kunne vurdere om politiet i Oslo sentrum har jobbet kunnskapsstyrt i sin håndtering av ordensforstyrrelser. Jeg har ønsket å benytte mine funn fra praktisk politiarbeid fra PO-loggende for å gi svar på dette spørsmålet. Mine vurderinger bygger således på et begrenset datagrunnlag. Dersom jeg skulle vært i stand til å gi et mer fullendt svar på dette omfattende spørsmålet, ville jeg vært avhengig av data fra menneskene som utfører den daglige polititjenesten, fra ledere på alle ledd i politidistriktet og fra interne styringsdokumenter. For å komplettere bildet, ville jeg også vært avhengig av en medieanalyse over hvordan mediene fremstiller situasjonen ute på gatene, samt informasjon fra de mange prosesser som daglig foregår mellom ledere i politidistriktet og eksterne samarbeidspartnere utenfor politiet.

I denne avhandlingen vurderer jeg om politiet har jobbet kunnskapsstyrt med ordensforstyrrelser i Karl Johansgate, gjennom for det første å lete etter endringer i *mønstrene*

omkring disse hendelsene. Videre har jeg sett etter endringer i hvordan politiet faktisk *griper inn* i og *løser* de ordensforstyrrelser som har funnet sted.

I forhold til ordensforstyrrelser som fenomen, så er dette et problemområde som vil være naturlig å håndtere ved bruk av en problemorientert tilnærming: “*POP also emphasizes the need to focus on all substantive problems which the public call upon the police to take care of, and not only crime*” (Larsson & Thomassen, 2007 s. 60).

Jeg har tidligere vist at det i forhold til ordensforstyrrelser finnes markante mønstre i forhold til når og hvor disse hendelsene finner sted. I 1998 ser vi at disse hendelsene hadde en økende tendens utover ukedagene fra mandag til søndag, med en absolutt topp natt til søndag. Vi ser også at det er i timene etter midnatt at de hovedsakelig finner sted. Dette er informasjon som gjennom analyser er relativt enkel å innhente. Siden politiet har som uttalt mål å jobbe kunnskapsstyrt, burde man, dersom det var ønskelig, iverksatt tiltak for å bryte inn i disse mønstrene. Etter 10 års politiarbeid ser vi likevel at *mønstrene* i forhold til når ordensforstyrrelsene skjer, fremstår som tilnærmet like. Politiet har ikke lyktes i å bryte inn i disse langvarige og klare mønstre, noe som fremstår som en indikasjon på at politiet *ikke* har jobbet kunnskapsstyrt med disse sakene. Dette betyr ikke nødvendigvis at politiet ikke har jobbet med og prioritert disse forholdene. Det er mulig at det er lagt ned analysearbeid med påfølgende innsats for å endre disse mønstrene, men dette arbeidet har i så fall ikke resultert i at mønstrene er blitt endret. Politiet er som jeg tidligere har nevnt, kun en av mange aktører i samfunnet som kan håndtere og regulere menneskelig adferd. Jeg har pekt på at disse ordensforstyrrelsene i stor grad kan knyttes til fest og moro i tilknytning til utelivsscenen i Oslo sentrum. Sentrale aktører for å regulere og håndtere denne scenen er Oslo kommune og sjenkenæringen selv. I dette bildet burde politiet i det minste påta seg en rolle som “risikoanalytiker” eller “informasjonsmegler” i forhold til den øvrige del av samfunnet og dele den informasjon som politiet besitter. På en slik måte kan politiet bidra til å ansvarliggjøre andre aktører utenfor politiet som har stor innvirkning på disse ordensforstyrrelsene. En slik deling av informasjon er en ny tilnærming til lokalsamfunnet, hvor politiet kan ansvarliggjøre potensielle ofre og bidra til at det settes inn situasjonelle tiltak for å forebygge uønskede hendelser (H. I. Gundhus, 2009 s. 13).

Dersom det skal arrangeres festivaler, konserter eller idrettsarrangementer av en viss størrelse, kreves det ovenfor arrangørene at de betaler for politivakthold²⁹. Innleid politivakthold regnes som en forutsetning for at det gis tillatelse til å avholde slike arrangement. Jeg har i mitt materiale påvist at ordensforstyrrelsene kan knyttes både direkte og indirekte til utelivsscenen. Utelivet i en by er en del av det samlede kulturtilbudet ovenfor innbyggerne. Foruten at utelivet er en del av det samlede kulturtilbudet, er også utelivsbransjen en kommersiell aktør som tjener penger på sin virksomhet. Når vi da ser at politiet må bruke store ressurser på å håndtere “sideeffektene” av utelivet, og langt på vei fungerer som en “utrykningsstyrke” ovenfor utelivsbransjen, bør det diskuteres om bransjen i større grad burde blitt ansvarliggjort ovenfor de problemene som utelivet medfører. Ved Sentrum politistasjon har vi gjennom flere år diskutert om ikke de aktørene i bransjen, som påviselig generer mye politiarbeid i form av blant annet ordensforstyrrelser, burde blitt pålagt å betale for politiets tilstedeværelse på lik linje med andre kulturarrangementer.

En forklaring på at mønstrene i forhold til tid og sted ikke er endret, kan være at det ikke er mulig å endre slike mønstre i et slikt urbant bymiljø. Uansett hva politiet eller andre private eller offentlige samarbeidspartnere foretar seg, kan det være at mønstrene omkring ordensforstyrrelser i tilknytning til utelivet, i helgene og på nettene ikke lar seg endre.

Likevel vil en slik forklaring bli for snever. Et urbant bymiljø er dynamisk og består av mange faktorer som stadig er i endring. Vi har sett at ordensforstyrrelsene sammenfaller i tid og sted med alkoholserving og uteliv. Dersom politiet deler sin kunnskap med andre, vil det bli et politisk spørsmål om det er ønskelig å påvirke mønstrene gjennom endringer i lovverk og kontrolltiltak ovenfor utelivsbransjen. En endring i alkoholservingen vil kunne påvirke både omfang av og innhold i ordensforstyrrelsene som finner sted (Wikström, 1995 s. 451-452). Videre vil offentlig regulering av utelivsbransje, gjennom opplæring av ansatte, endrede krav til drift etc. kunne bidra til å endre disse mønstrene (Graham & Homel, 2008 s. 261). Det kan dessverre synes som om det i Oslo ikke har vært politisk ønskelig å gjøre endringer i rammebetingelsen for utelivsbransjen.

Problemorientert politiarbeid, vil bemektige politiets samarbeidspartnere for å forebygge slike gjentatte hendelser. Man kan på den bakgrunn tenke seg at også det generelle publikum som av forskjellige årsaker beveger seg gjennom Karl Johansgate i 2008 i større grad enn i 1998

²⁹ Eksempler på arrangementer hvor det kreves politivakthold er VG-lista topp 20, Øyafestivalen, Melafestivalen, Oslo Maraton og Holmenkollstafetten.

vil melde om uønsket adferd. Mitt materiale viser at andelen av både de vekter- og publikumsinitierte ordensforstyrrelsene er relativt konstant. Det er vanskelig å si noe om hva som er årsaken til dette. Dette er likevel en indikasjon på at omfanget av disse hendelsene har vært relativt konstant, og at den mengden slike forhold som finner sted, ikke er blitt redusert i løpet av disse 10 årene.

Likevel ser jeg også tendenser til at politiet i vesentlig større grad er aktive med selv å initiere de loggførte ordensforstyrrelsene, og da særlig i tidsrommet etter midnatt når ordensforstyrrelsene i størst grad finner sted. Dette er en indikasjon på ”*hot spot policing*” som innebærer at politiet er til stede på steder og til tider der uønskede hendelser finner sted. Denne politimetoden kan være et situasjonelt virkemiddel i en større problemorientert tilnærming. Dersom man jobber problemorientert vil man i større grad bemektige politiets samarbeidspartnere, i dette tilfellet kunne dette være ansatte i restaurantnæringen (publikum) eller andre sivile voktere (vektere). Jeg har ikke sett at disse samarbeidspartnere i større grad har varslet om ordensforstyrrelser, noe som kan være en indikasjon på at disse ikke i tilstrekkelig grad er blitt implementert i politiets arbeid. På den annen side har jeg vist til at politiet i 2008 i større grad ikke bare er tilstede på riktig sted og til riktig tid, de initierer i 2008 også i langt større grad oppdrag som skjer i tilknytning til utestedene enn i 1998. Dette kan tyde på at politiet nå faktisk er fysisk tilstede på og ved de aktuelle utestedene for å forebygge ordensforstyrrelser og andre straffbare handlinger, og på den måten jobber etter en problemorientert tilnærming.

Denne avhandlingen fokuserer på ordensforstyrrelser, som kun er ”hverdaglige” forseelser. I den praktiske politihverdagen er det vanskelig å fokusere på kun et problemområde. Oslo politidistrikt har en rekke andre utfordringer i forhold til lommetyverier, personran, kioskan og vold. En stor andel av disse kriminalitetstypene skjer i de samme tidsrom som ordensforstyrrelsene, -natt til lørdag og søndag i helgene. Selv om ordensforstyrrelsene ”bare” er forseelser, vil deres utagerende og synlige karakter gjøre det påkrevd at politiet er tilstede på disse arenaene for å håndtere dem. Et stort fokus på håndtering av ordensforstyrrelser, vil sannsynligvis skje på bekostning av en forebyggende politiinnsats mot mer alvorlig kriminalitet, for eksempel i forhold til de mange personran som finner sted i randsonene av sentrumskjernen. Det må erkjennes at politiet ikke kan være overalt til enhver tid. Dersom vi følger Kelling og Coles tankegang, vil imidlertid en konsekvent håndtering av ordensforstyrrelser gi resultater også ovenfor mer alvorlige kriminalitetsformer. Uansett så må

politiets operasjonssentral og politipatruljene ute kontinuerlig foreta prioriteringer mellom hvilke problemområder som skal prioriteres.

Selv om jeg i denne avhandlingen har fulgt en inndeling mellom publikums- politi- og vekterinitierte oppdrag, minner jeg om at det i alle disse oppdragene er *politiet* som bestemmer hvordan oppdragene skal løses. Vi har sett at disse oppdragene for det meste løses gjennom mange forskjellige skjønsmessige vurderinger gjort av hver enkelt tjenesteperson. Dette støttes også av politisosiologisk litteratur som også beskriver at myndigheten til å fatte avgjørelser omkring slike ordensforstyrrelser ligger hos det patruljerende politiet.

Jeg har ikke avdekket noen mønstre i hvordan patruljene løser disse oppdragene. Det kan synes som om disse oppdragene løses uten en fast policy eller faste retningslinjer. Dersom politiet hadde arbeidet på en kunnskapsbasert måte, kunne vi tenke oss at det var blitt innført klare retningslinjer for hvordan slike hendelser skulle løses. Særlig dersom man hadde valgt de konsekvente metodene som er presentert i “Broken windows”- strategien eller i “Reassuring policing” – strategiene, kunne vi sett at andelen bortvisninger og innbringelser hadde vært høyere. Kunnskapen vi har om ordensforstyrrelsens natur og den vanskelige balansegangen mellom publikums forventninger til politiets inngripen, kan på en annen side gjøre slike repressive strategier uegnede. I England har man nå siden 1999 jobbet aktivt med repressive tiltak for å forbedre adferden til publikum (Burney, 2005 s. 34). Dette har skjedd gjennom repressive tiltak ovenfor publikum, ofte ved å ilegge såkalte “ASBO³⁰” for å “dressere” publikum, og da ofte ungdommer, til å oppføre seg bedre. En mulig konsekvens av dette ser vi igjennom opptøyene som rammet en rekke engelske byer sommeren 2011. Mye av dette ble forklart å skyldes ungdommens oppbygget misnøye og hat ovenfor offentlige myndigheter og politiet (Lavik, 5.12.2011). Kan en av forklaringene til andre typer ungdomsopptøyer i danske, svenske, engelske og franske byer være et resultat av en langvarig repressiv tilnærming til ungdom i storbyer? I Norge har innvandrerungdom mindre tillit til politiet enn etnisk norsk ungdom (TNS-Gallup, 2010 s. 98). På sikt kan en repressiv og mekanisk tilnærming til (ungdommers) ordensforstyrrelser føre til en distanse mellom politiet og publikum (i dette tilfellet ungdommer).

Jeg tolker “Reassurance policing” som en engelsk variant av den amerikanske “Broken Window” strategien. Selv om den amerikanske varianten hevder å kunne vise til store

³⁰ ASBO; Anti social behavior order. Sivilrettslige pålegg om oppholdsforbud, adferdsforbud, bøter og til dels fengsel for “usosial adferd”. Hjemlet i “Crime and Disorder Act” vedtatt av den nye Labour regjeringen i 1998

forbedringer i både sosial adferd i byområdene og en dramatisk reduksjon i annen alvorlig kriminalitet (Kelling & Coles, 1996 s. 110 og foredrag av Scagnelli (NYPD)), har det etter hvert blitt satt spørsmål med både effekten av denne strategien og konsekvensene av en slik tilnærming. I en kronikk av Elisabeth Myhre Lie i Aftenposten viste hun til at selv om kriminaliteten sank dramatisk etter innføringen av disse strategiene, økte klagen fra publikum med over 50 %. Hun stiller også spørsmålsteget ved om reduksjonen i kriminaliteten faktisk skyldtes dette arbeidet alene. I samme periode ble det innført en rekke andre tiltak i sosial- helse- og utdanningssystemene, samtidig som kriminaliteten sank i hele den vestlige verden (Lie, 23.9.2009).

Begge disse strategiene fremstår med sine pedagogiske forklaringer som fornuftige strategier i å løse utfordringer knyttet til ordensforstyrrelser i Oslo sentrum. I lys av kritikken som er kommet mot disse strategiene, kan nettopp det at politiet i Oslo sentrum *ikke* jobber etter slike klare retningslinjer også være en indikasjon på at Oslo politiet faktisk har kunnskap og innsikt i kompleksiteten omkring håndtering av ordensforstyrrelser.

Et foruroligende resultat er likevel at en uforholdsmessig stor andel av de publikumsinitierte oppdragene i stor grad har fått annerledes løsninger enn de politiinitierte. Dette er en tendens som er blitt forsterket fra 1998 til 2008. Antallet publikumshenvendelser har i perioden holdt seg overraskende stabilt, men løsningen av disse oppdragene har endret seg. Sammenholdt med kunnskapen om når og hvor slike hendelser vil finne sted, kunne man forventet at publikum i større grad (ikke i mindre grad) hadde blitt hørt i forhold til disse oppdragene. Man kan spørre seg om det er ønskelig at politiet løser disse oppdragene etter hva de selv ønsker å prioritere, eller om politiet i større grad bør håndtere og løse disse oppdragene etter publikums ønsker?

Dette reiser et større og mer prinsipielt spørsmål om politiets rolle i samfunnet og *hvem* politiet er til for? I denne sammenhengen blir spørsmålet; hvem skal ordensforstyrrelsene løses for? Dette vil videre reise spørsmål om hvilke type ordensforstyrrelser som skal prioriteres og hvordan de skal håndteres. Jeg ser to kryssende hensyn i forhold til dette hovedspørsmålet. For det første kan vi si at politiet på den ene siden er til for å oppfylle det generelle publikums ønsker og behov. På den annen side kan politiet få en funksjon i å være statens forlengede arm for å kontrollere publikum og vise at myndighetene har kontrollen i samfunnet. Dette synet er i samsvar med Bjørn Furuhaugens (2004) beskrivelse av to forskjellige tilnæringsmåter i å forklare fremveksten av det moderne politiet;

konsensusperspektivet og konfliktperspektivet. Konsensusperspektivet tilkjenner at det ikke finnes klassesmotsetninger og at politiet blir løsningen i et samarbeidprosjekt mellom staten og publikum. Politiet blir den stabiliserende faktor som fremmer en samfunnsutvikling med liberale og demokratiske idealer. Motsatsen blir konfliktperspektivet, som tar utgangspunkt i at industrialiseringen og urbaniseringen av de vestlige samfunn førte til klasseskiller mellom kapitalister og arbeidere. Disse klasseskillene førte til konflikter og frykt for at “den farlige arbeiderklassen” kunne gjøre opprør. Politiets funksjon ble da å håndtere ordensproblemer på vegne av kapitalistene for å hindre maktovertakelse (Furuhagen, 2004 s. 34). Også Robert Reiner (2000) foretar samme inndeling (“the ortodox story” vs. “the revisjonist story”) når han forklarer fremveksten av det moderne politiet (Reiner, 2000 s. 16-33). Han argumenterer likevel med at denne utviklingen først og fremst skjedde som en mellomting mellom disse to forskjellige synene (Reiner, 2000 s. 45).

I forhold til politiets behandling av ordensforstyrrelser, kan jeg også følge den samme tilnærmingen. For det første kan man si politiets behandling av ordensforstyrrelser gjøres som et samarbeid mellom politiet og publikum, hvor politiet håndterer slike hendelser som en følge av publikums ønsker, og i tråd med publikums rettsoppfatning. På den andre side kan vi si at politiet håndhever slike hendelser på vegne av handelsstanden, turistnæringen og utelivsbransjen, for å oppfylle disse næringenes egeninteresse i inntjening, -i konflikt med publikums ønsker. Et tredje svar på spørsmålet, kan være at politiet håndhever slike problemer på vegne av seg selv eller på vegne av “myndighetene” for å vise handlekraft. En aktiv håndtering av synlige ordensforstyrrelser kan skape et inntrykk av at myndighetene har kontroll over kriminalitetsutviklingen. På denne måten kan håndteringen av ordensforstyrrelsene fremstå som performative “signalhandlinger” for å skape et inntrykk av handlekraft og kontroll, noe som sannsynligvis er ønskelig både blant politiledere og politikere.

Operatørene ved operasjonssentralen opplyser at det ikke finnes noen retningslinjer ovenfor mannskapene om hvordan hvert enkelt forhold bør eller skal løses. Operatørene vil også i liten grad overstyre de skjønsmessige beslutningene som hver enkelt tjenesteperson tar ”ute i felten”. Dette sammenfaller med den “tilfeldige” løsningen av disse oppdragene.

At disse forholdene ikke vies noen oppmerksomhet fra politidistriktets ledelse, påpekes også av POD (2011) som etter et tilsyn ved Oslo politidistrikt påpekte at det i politidistriktet ikke er

samsvar mellom de strategier som blir utarbeidet, og det arbeid som utføres i hverdagen (Politidirektoratet, 2011 s. 7).

Det kan altså synes som om det i Oslo politidistrikt for det første ikke finnes noen strategi for hvordan man skal løse disse hverdagslige utfordringene. For det andre blir ikke de strategier som er besluttet av ledelsen fulgt opp av dem som utfører arbeidet i første linje.

Antallet anmeldte ordensforstyrrelser blir i politidistriktets “PSV” knyttet direkte til publikums trygghetsopplevelse. Dette betyr at metodevalget til politiet ligger nært den amerikanske strategien “Broken Window” og den engelske strategien “Reassuring policing” som jeg tidligere har gjort rede for. Et høyt antall anmeldte forhold gir måloppnåelse, og blir vurdert som en ivaretagelse av publikums trygghetsfølelse. Jeg vil advare mot en slik utvikling. I en hverdag med krav til effektivitet og ressursstyring, kan et isolert fokus på slike måleparametere gi uheldige kontraproduktive effekter. Dersom man forsøker å styre politipatruljene og operatørene ved operasjonssentralen til å håndtere ordensforstyrrelser ved å foreta innbringelser og/ eller anmelde disse forholdene, vil man kunne oppnå at politiet på sikt mister den fintfølende samarbeidsdynamikken mellom politiet og publikum. Fremfor å løse slike hverdagslige utfordringer med en moralsk tilnærming, vil løsningsmåten kunne utvikle seg til å bli kald og instrumentell. Dette kan resultere i at “det store samarbeidsprosjektet” vil bryte sammen. Tilliten mellom publikum og politiet kan bli redusert, noe som vil være ødeleggende for svært mye av politiarbeidet. Politiet kan da utvikle seg fra “peace keepers” til instrumentelle “law officers”.

I kapittel 5.1. nevnte jeg at begrepet “trygghet” har blitt et viktig mål for politiets virksomhet. Siden “trygghet” ofte knyttes til politiets behandling av ordensforstyrrelser, bør vi ha et reflektert syn på selve trygghetsbegrepet. Både i politihverdagen og i styringsdokumenter rettes det nå så mye fokus på begrepet “trygghet” at det er nærliggende å tro at publikum i Norge føler stor utrygghet. Flere publikumsundersøkelser viser imidlertid at den opplevde graden av utrygghet er veldig liten. Jeg har tidligere nevnt i kapittel 3.2.4 at hele 94% av Norges befolkning føler seg trygge der de bor og ferdes (TNS-Gallup, 2010 s. 48). Surveymålingen “Trygghet i det offentlige rom” fra 2010 over publikums trygghetsfølelse viser også at *“utrygghet ved ferdsel ute om kvelden er et problem som angår et klart mindretall av innbyggerne i de utvalgte kommunene”* (Aas et al., 2010 s. 10). Hva er da grunnen til det store fokuset på trygghet? I følge Mette Volquartz (2009) kan det synes som om svaret ligger i det motsatte begrepet, nemlig utryggheten; *det er ikke tryggheden, der*

sædder dagsordenen, men utryggheden, hvilket er en farlig glidebane (Volquartz, 2009 s. 19). Hun argumenterer med at prisen vi må betale for dette overdrevne fokuset på trygghet, er vår egen frihet. Dersom vi fortsetter dette ensidige og panikkartede fokuset på trygghet i samfunnet, vil veien være kort til politistaten; *“for hvad er i sidste ende mere effektivt end et politi med ubegrensede midler og beføyelser”* (Volquartz, 2009 s. 31).

Ingen av styringsdokumentene gir noen beskrivelser av hva som er nok trygghet. Hvor trygge skal vi føle oss for å føle oss trygge nok? På bakgrunn av trygghetsundersøkelsene som viser at “folk flest” føler seg trygge, og det store fokus på publikums trygghetsundersøkelse, kan det synes som om det finnes en “nullvisjon” i forhold til følelser omkring utrygghet. På samme måte som myndighetene har “nullvisjoner” i forhold til drepte mennesker i trafikken og bruk av narkotika, finnes det tilsynelatende en “nullvisjon” i forhold til befolkningens utsatthet for å “føle seg utrygg”. Gjennom min lange erfaring fra kontakt med mange typer mennesker, har jeg erfart at det finnes grupper i befolkningen med en “ontologisk” frykt som sannsynligvis vil føle frykt og utrygghet uansett hvilke tiltak som settes inn for å håndtere kriminalitet, ordensforstyrrelser og annen synlig uønsket adferd. Samtidig med at noen mennesker alltid vil føle grader av uønsket utrygghet, finnes det også mennesker som oppsøker det utrygge. I en tilværelse med stor grad av orden, kontroll og forutsigbarhet, er det nettopp muligheten for å oppleve det uforutsette og uvante som gjør det pluralistiske og mangfoldige bylivet spennende og dermed også tiltrekkende. Bymiljøer som virker spennende på noen, kan virke utrygge ovenfor andre. Et samfunn i “total trygghet” ville sannsynligvis vært et kjedelig samfunn. Politiet må i denne sammenheng reflektere over hvilke grad av trygghet man ønsker å oppnå.

Tilstedeværelse av synlig politi er ofte satt i sammenheng med publikums oppfatning av trygghet (Balvig & Holmberg, 2004 s. 174). Erfaringene fra forsøk med nærpolti i Danmark, viste likevel at det ikke kunne påvises noen sammenheng mellom politiets synlighet og borgernes trygghet (Balvig & Holmberg, 2004 s. 170). Tvert imot så fant man at der få er utrygge eller utryggheten er lav, vil et synlig trygghetsskapende politiarbeid kunne resultere i kontraproduktive effekter som høyere grad av utrygghet. Det som betyr mest for publikums trygghet er imidlertid at politiet kommer til stedet og yter bistand når publikum mest har behov for det (Balvig & Holmberg, 2004 s. 178).

For å oppsummere kapittelet, kan jeg på den ene siden påvise at mønstrene i forhold til ordensforstyrrelser i stor grad ikke er blitt endret etter 10 år, noe som kan være en indikasjon

på at politiet ikke har jobbet kunnskapsstyrt med disse ordensforstyrrelsene. Jeg viser videre til at det tilsynelatende ikke finnes noen overordnet strategi for hvordan politidistriktet ønsker å tilnærme seg disse problemene.

På den annen side påviser jeg at politiet i større grad har oppsøkt, og grepet inn i slike hendelser, noe som kan være en indikasjon på at politiet faktisk har jobbet kunnskapsstyrt og problemorientert med ordensforstyrrelser.

Det kan synes som om det i politiet ikke finnes noen gjennomtenkt tilnærming til begrepet trygghet. Ordensforstyrrelser koples mekanisk til publikums trygghetsopplevelse, og man ønsker å nå sine mål ved en repressiv tilnærming til håndteringen av dem. Denne tilnærmingen skjer tilsynelatende uten et reflektert syn på publikums opplevde trygghet i det urbane bymiljøet.

6. Ordenspolitiets hverdag; - oppsummering og avsluttende kommentarer

Jeg har i denne avhandlingen sett nærmere på politiets behandling av ordensforstyrrelser i Karl Johansgate. Jeg har påvist at det i dette særegne og begrensede geografiske området i Oslo sentrum finner sted et stort antall ordensforstyrrelser som politiet blir satt til å håndtere, enten på vegne av dem selv eller på vegne av publikum. Disse ordensforstyrrelsene fremstår som "skittent arbeid", som innebærer inntrykk som ikke kan forklares eller defineres av utenforstående som ikke har direkte erfaring i å håndtere dette landskapet. Disse ordensforstyrrelsene innebærer sanselige opplevelser som knytter seg til alle kroppsvæsker; urin, spytt, oppkast, blod, til lukt, til utagerende lyder; utskjelling, roping og hyling, til fysisk kontakt med uberegnelige og utagerende mennesker der utfallet aldri er gitt på forhånd. Som jeg også har nevnt tidligere, er ordensforstyrrelsene synlige og offentlige; alle som tidvis vanker i Oslo Sentrum ser dette og vet dette, inkludert politiets egne ansatte.

"Much of the policemen's job consists of "dirty work". It consists of dealing with drunks, with the insane, with the dead, with the vice-ridden, with the ill. It is a necessary function in any modern community, but an exceedingly unpleasant and in some sense degrading one" (Westley, 1970 s. 139)

Innledningsvis nevnte jeg at et av mine sekundære mål med denne oppgaven er en statusheving av det patruljerende politiet. Jeg ønsket å forklare disse hverdagslige gjentatte hendelser, politiets arbeid med dem og viktigheten av dette arbeidet. Jeg mener håndteringen av disse hendelsene er sterkt underkommunisert, både innad i politiet og utenfor politiet, noe som i seg selv kan bidra til en degenerering av det patruljerende politiarbeidet. Her kan vi kanskje finne noe av forklaringen til at uniformert politiarbeid innad i politiet er upopulært og oftest utføres av unge og nyutdannede ?

Jeg har i denne sammenheng et ønske om at politidistriktets ledelse vil øke fokuset på, og dermed også statusen, til det viktige arbeidet som gjøres med å håndtere ordensforstyrrelser i Oslo. En god start kan være å gi opplæring innenfor konflikthåndtering, publikumskontakt og dialog for å bevisstgjøre mannskapene i å ta selvstendige og fornuftige avgjørelser.

Dersom man ønsker å håndtere ordensforstyrrelser med en systematisk og kunnskapsbasert tilnærming, må politiledelsen innledningsvis være bevisste på hva de ønsker å oppnå med en slik innsats. Skal innsatsen i forhold til dette utføres som et *middel* for å oppnå resultater på andre områder?, eller skal håndteringen og forebygging av ordensforstyrrelser være et *mål* i

seg selv for å gi publikum som oppholder seg i Oslo Sentrum et inntrykk av ro, orden og trygghet? Dersom det er ønskelig med et større fokus på ordensforstyrrelser, er det mitt håp at man ikke velger "enkle" og mekaniske strategier, men heller inntar en problemorientert tilnærming til problemområdet.

Selv om denne oppgaven har gitt svar på mange spørsmål omkring ordensforstyrrelser, reiser den også enda flere spørsmål. For det første finnes det en geografisk dimensjon som stiller spørsmål ved om ordensforstyrrelser i Karl Johansgate skiller seg fra tilsvarende hendelser i andre geografiske områder i Oslo? Hvor stort er omfanget andre steder? Og hva er innholdet i ordensforstyrrelser andre steder?

Videre stiller oppgaven andre spørsmål ved publikums, vekteres og særlig politiets egne initiativer i forhold til synlige ordensforstyrrelser. Hvilke understrømninger finner vi innad i politiet blant forskjellige vaktlag og mellom forskjellige avdelinger? Kan det være slik at det finnes spesielle politiavdelinger som i større eller mindre grad griper inn i ordensforstyrrelsene som omhandles i denne oppgaven?

Innledningsvis nevnte jeg at forskningen har tre oppgaver; forstå, forkaste og forandre samfunnsfenomener. I denne oppgaven har jeg via mitt datamateriale, hentet fra PO, gitt beskrivelser av ordensforstyrrelser i Karl Johansgate, og hvordan politiet håndterer disse.

Ved hjelp av kriminologisk og politisosiologisk litteratur har jeg forsøkt å gi forklaringer på hvorfor slike ordensforstyrrelser oppstår i spesielle byområder og hvordan politiet kan håndtere disse. Denne kunnskapen kan benyttes til å vurdere om ordenspolitiet har riktig tilnærming og arbeidsmetodikk i forhold til ordensforstyrrelser, og dermed eventuelt bidra til å endre denne arbeidsmetodikken.

Selv om jeg kun har konsentrert meg om et begrenset geografisk område, kan det finnes en overføringsverdi fra dette spesifikke geografiske området, til hvordan politiet håndterer ordensforstyrrelser i andre geografiske områder. Beskrivelser jeg har funnet i den politisosiologiske litteraturen, viser at det sannsynligvis finnes universelle mekanismer i urbane bymiljøer som er uavhengige i tid og rom, både i forhold til politiets organisering, lovgivning og lokale normer.

Gjennom min egen erfaring fra håndtering av ordensforstyrrelser i både Karl Johansgate og andre områder i Oslo, ser jeg en stor gjenkjennelsesgrad i faglitteraturen, for eksempel fra Chicago i 1930-tallet, New York på 1990-tallet eller England på 2000-tallet.

Jeg startet denne oppgaven med å gi en beskrivelse av Karl Johansgate og den betydning denne gatene har for Oslos egen befolkning, og for tilreisende til Oslo, som en praktisk, sosial, kulturell og symbolsk arena. Politisosiologisk litteratur viser til at det i slike områder vil være en større andel kriminalitet og uønsket adferd. Det meste av denne adferden blir imidlertid regulert av publikum selv.

Jeg har i tråd med dette vist at det i Karl Johansgate finner sted et stort antall ordensforstyrrelser. Antallet ordensforstyrrelser som publikum og vektere ønsker politiets bistand til å håndtere har i perioden 1998 til 2008 holdt seg overraskende stabilt. Antallet politiinitierte oppdrag har i den samme perioden økt med 33%. Dette kan på den ene siden skyldes endrete loggføringsrutiner ved operasjonssentralen. På den annen side kan det vise at politiet i 2008 i større grad enn i 1998 i større grad er tilstede på riktig sted og til riktig tid for å forebygge og håndtere disse hendelsene.

Ordensforstyrrelsene i Karl Johansgate knytter seg til utagerende og aggressiv adferd, som slagsmål og krangling i tilknytning til utelivsscenen. Denne adferden har klare mønstre i forhold til hvor og når den finner sted. Disse mønstrene er i perioden 1998 til 2008 ikke blitt endret. Det kan synes som om ordensforstyrrelsene er spredd ut igjennom alle årstidene. Likevel ser vi at ordensforstyrrelsens hyppighet øker utover ukedagene og når en topp på lørdag og søndag. I forhold til tidspunktet på døgnet er det også klare mønstre ved at denne adferden skjer i perioden fra midnatt til omkring kl. 0500, med en absolutt topp kl. 0300 når utestedene stanser sin alkoholserving.

Ordensforstyrrelsene i Karl Johansgate løses i stor grad i tråd med tidligere politisosiologisk forskning. Politipatruljene kommer til stedet, hører på publikum, mekler mellom dem og finner praktiske løsninger gjennom skjønnsmessige vurderinger for å gjenopprette den alminnelige ro og orden i gata.

Likevel har jeg påvist at politiet i Karl Johansgate i relativt stor grad løser disse oppdragene ved å foreta innbringelser av dem som forstyrrer ro og orden. I ca. 20% av de loggførte ordensforstyrrelsene i Karl Johansgate blir forholdet løst ved å innbringe og sette i arrest en eller flere av de involverte.

Jeg har i avhandlingen lett etter tegn på om politiet jobber kunnskapsstyrt med ordensforstyrrelser. På den ene siden har jeg funnet tegn på at disse problemstillingene løses tilfeldig og uten en helhetlig plan. I tillegg har ikke politiet greid å bryte inn i mønstrene i

forhold til hvor og når disse hendelsene finner sted. Dette tolker jeg som tegn på at politiet ikke har jobbet kunnskapsstyrt.

På den annen side ser jeg tendenser til at det nettopp er politiet som i større grad faktisk er tilstede på riktig sted og til riktig tid, og bryter inn i disse hendelsene for å gjenopprette ro og orden i gata. Dette tolker jeg som en indikasjon til at politiet har kunnskap om når og hvor ordensforstyrrelsene inntreffer og at de på bakgrunn av denne kunnskapen har patruljert nettopp disse stedene til disse tidene.

Uansett hvilke tilnærming politiet beslutter å ha i forhold til ordensforstyrrelser, så er det viktig at politiet har kunnskaper om denne adferdens betydning i hvert enkelt lokalmiljø, og hvilke konsekvenser politiets tilnærming kan få, på kort og lang sikt, for forholdet mellom politiet og publikum. Politiet er avhengig av tillit hos lokalbefolkningen. En håndheving av brudd på sosiale regler i bysamfunnet som går på tvers av befolkningens egne oppfattelser av akseptabel adferd, vil kunne bidra til en svekkelse av dette tillitsforholdet. Tilstedeværelse og intervensjon ovenfor lokalbefolkningen er i seg selv ikke nok til å opprettholde tilliten til lokalbefolkningen. Flemming Balvig og Lars Holmbergs (2004) undersøkelser av nærpoliti i Danmark har tidligere vist til at publikums tillit til politiet i første rekke er avhengige av at politiet kommer når de ringer til dem for akutt hjelp (Balvig & Holmberg, 2004 s. 178). Her kan det synes som om også publikum har en forventning om at politiets rolle i samfunnet faktisk er å komme når publikum ringer dem og å gripe inn i hendelser som “ikke skulle skje men som noen må gjøre noe med nå” (Bittner, 1990 s. 165), med en forventning om at politiet faktisk kan løse hendelsen ved å bruke makt (Bittner, 1990 s. 169).

Jeg advarer mot en mekanisk tilnærming til ordensforstyrrelser ved kun å bruke data fra kriminalstatistikken til å måle politiets håndtering av ordensforstyrrelser. Analyser av publikums henvendelser til politiet, gjennom undersøkelser av politiets vaktjournaler, PO, kan gi et mer helhetlig og hensiktsmessig bilde av publikums ønsker og behov. I denne sammenheng må også politiets ledelse våge å diskutere hvor stor grad av trygghet vi faktisk ønsker å oppnå i Oslo by, og hvilken betydning dette kan få direkte og indirekte både for publikums opplevelse av det urbane bylivet og for politiets forhold til publikum.

Selv om jeg påviser at det finner sted mange ordensforstyrrelser i Karl Johansgate, kan man spørre seg om hvorfor det ikke er *flere* publikummere som kontakter politiet om forstyrrende adferd. Alle som i dag er ute på byen, er utstyrt med mobiltelefoner, og kan derfor raskt og enkelt sette seg i kontakt med politiet. De aller fleste slike telefoner er også utstyrt med både

fotoapparat og videokamera. Jeg har mange ganger opplevd at forhold der publikum flokker seg rundt slagsmål eller annen utagerende adferd for å “heie på” adferden, fotografere og filme.

Kan det tenkes at det blant publikum som går gjennom dette byområdet finnes holdninger om at ordensforstyrrelser ikke bare blir akseptert, men at det også blir vurdert som et attraktivt og positivt innslag i bybildet? Det er en kjensgjerning at det i Karl Johansgate finnes publikummere som går “opp og ned” gata for å “se på livet”. Kanskje er det slik at også politiet selv ser på adferden i Karl Johansgate som noe positivt. I forordet til denne avhandlingen, takker jeg selv alle “galningene” for at de gjør hverdagen fargerik.

Avslutningsvis så vil jeg i forlengelsen av dette bemerke at i tillegg til at både publikum og politiet noen ganger kan oppleve utagerende og avvikende adferd som noe positivt, kan denne adferden i seg selv være et speilbilde på et liberalt bysamfunn med stor grad av åpenhet, toleranse og personlig frihet.

(Oppgaven inneholder 39 121 ord, ekskludert forside, sammendrag, innholdsfortegnelse, forord og vedlegg)

7. Litteratur

- Aas, G. (2009). *Politiinngrep i familiekonflikter. En studie av ordenspolitiets arbeid med familiekonflikter/ familievoldssaker i Oslo*. PhD., Universitetet i Oslo, Oslo.
- Aas, G., Strype, J., Runhovde, S., & Bjørge, T. (2010). Trygghet i det offentlige rom. Surveymålinger av befolkningens opplevelse av trygghet og utrygghet i det offentlige rom. Oslo: Politihøgskolen.
- Balvig, F., & Holmberg, L. (2004). *Politi og Tryghed. Forsøg med nærpolti i Danmark*. København: Jurist- og Økonomforbundets Forlag.
- Banton, M. (1964). The police as peace officers. In T. Newburn (Ed.), *Policing: Key Readings*: Willan Publishing.
- Bayley, D. H. (2005). What do the police do? In T. Newburn (Ed.), *Policing: Key Readings* (pp. 141-149). Cullompton: Willan.
- Beckett, K., & Herbert, S. (2010). *Banished: the New Social Control In Urban America*. Oxford: Oxford University Press.
- Befring, E. (2007). *Forskningsmetode med etikk og statistikk* (Vol. 2). Oslo: Det Norske Samlaget.
- Bittner, E. (1967). The police on skid-row: A study of peace keeping. In R. Reiner (Ed.), *Policing Vol 1: Cops, Crime and Control: analysing the Police Function* (pp. 383- 399). Aldershot: Dartmouth Publishing Company Limited.
- Bittner, E. (1970). *The Functions of the Police in Modern Society*. Maryland: National Institute of Mental Health, Center for Studies of Crime and Delinquency.
- Bittner, E. (1990). Florence Nightingale in pursuit of Willie Sutton: a theory of the police. In T. Newburn (Ed.), *Policing: Key Readings* (pp. 150-172). Cullompton, Devon: Willan Publishing.
- Bjørge, T., & Myhrer, T.-G. (2007). Forskningsetisk veileder for Politihøgskolen. In Politihøgskolen (Ed.). Oslo.
- Bottoms, A. E. (2007). Pace, Space, Crime and Disorder. In M. Maguire, R. Morgan & R. Reiner (Eds.), *The Oxford Handbook of Criminology* (Vol. 4, pp. 528- 574). Oxford: Oxford University Press.
- Braga, A. A. (2002). *Problem-Oriented Policing and Crime Prevention*. New York: Criminal Justice Press.
- Braga, A. A., & Weisburd, D. L. (2010). *Policing Problem Places: Crime Hot spots and Effective Prevention*. New York: Oxford University Press.
- Brantingham, P. J., & Brantingham, P. L. (Eds.). (1981). *Environmental Criminology* (First printing ed.). Beverly Hills/ London: Sage Publications.
- Burney, E. (2005). *Making people behave: anti-social behaviour, politics and policy*. Devon: Willan publ.
- Christie, N. (1982). *Hvor tett et samfunn ?* (Vol. Revidert utgave). Oslo: Universitetsforlaget.

- Clarke, R. V. (2000). Ideas, Institutions and Situational Crime Prevention. In D. G. Andrew von Hirsch, Alison Wakefield (Ed.), *Ethical and social perspectives on situational crime prevention* (pp. 16). Oxford: Hart.
- Clarke, R. V. (2005). Seven misconceptions of situational crime prevention. In N. Tilley (Ed.), *Handbook of Crime Prevention and Community Safety* (pp. 39-70). Cullompton, Devon: Willan Publishing.
- Dervå, J. M., & Hennem, A. E. (2010). *Undersøkelse av omfanget politioppdrag realtert til psykiske lidelser. Vedlegg 6 til NOU:3 2010*. Oslo: Departementenes servicesenter, Informasjonsforvaltning.
- Ericson, R. V. (1982). The police as reproducers of order. In T. Newburn (Ed.), *Policing. Key Readings*. Cullompton: Willan publishing.
- Felson, M., & Boba, R. (2010). *Crime and everyday life* (Vol. 4th ed.). California: Sage.
- Felson, M., & Clarke, R. V. (1998). Opportunity makes the Thief; Practical theory for crime prevention. In H. Office (Ed.). London: Research, Development and Statistics Directorate, Policing and Reduction Crime Unit, Home Office.
- Fielding, N., & Innes, M. (2006). Reassurance Policing, Community Policing and Measuring Police Performance. *Policing and Society*, 16(2), 127-145.
- Finstad, L. (2000). *Politiblikket*. Oslo: Pax Forlag.
- Furuhagen, B. (2004). *Ordning på stan: politisen i Stockholm 1848-1917*. Stockholm: Brutus Østlings bokforlag.
- Garland, D. (2000a). Ideas, Institutions and Situational Crime Prevention. In A. v. Hirsch, D. Garland & A. Wakefield (Eds.), *Ethical and social perspectives on situational crime prevention* (pp. 1-16). Oxford: Hart.
- Garland, D. (2000b). The New Criminologies of Everyday Life: Routine Activity Theory in Historical and Social Context. In A. v. Hirsch, D. Garland & A. Wakefield (Eds.), *Ethical and social perspectives on situational crime prevention* (pp. 215-224). Oxford: Hart.
- Garland, D. (2001). *The Culture of Control; Crime and Social Order in Contemporary Society*. Oxford: Oxford University Press.
- Goldstein, H. (2003). On further developing problem-oriented policing. In J. Knutsson (Ed.), *Problem-Oriented Policing: from Innovation to Mainstream* (Vol. 15, pp. 13-47). Monsey NY: Criminal Justice Press.
- Graham, K., & Homel, R. (2008). *Raising the Bar: preventing aggression in and around bars, pubs and clubs*. Portland, Oregon: Willan Publishing.
- Granèr, R. (2004). *Patrullerande polisens yrkeskultur*. PhD., Lunds universitet, Lund.
- Grønmo, S. (2004). *Samfunnsvitenskaplige metoder*. Bergen: Fagbokforlaget.
- Gundhus, H. I. (2009). *For sikkerhets skyld: IKT, yrkeskulturer og kunnskapsarbeid i politiet*. [Oslo]: Unipub.
- Gundhus, H. I., Larsson, P., & Myhrer, T.-G. (c2007). *Polisiær virksomhet: hva er det - hvem gjør det? : Forskningskonferansen 2007*, Oslo.

- Gundhus, H. O. (2006). *IKT, yrkeskulturer og kunnskapsarbeid i politiet*. Dr. polit, Universitetet i Oslo, Oslo.
- Hagen, K., Djuve, A. B., & Vogt, P. (1994). *Oslo: den delte byen ?* Oslo: FAFO.
- Hellesø-Knutsen, K. (2003). *Belastninger og opplevd stress ved Operasjonssentralen, Oslo politidistrikt*. Hovedoppgave i psykologi, NTNU, Trondheim.
- Hellesø-Knutsen, K. (2010). Den nye politivitenskapen: hva kan påvirke innholdet og retningen denne får? In H. I. Gundhus, K. Hellesø-Knutsen & C. T. Wathne (Eds.), *Politivitenskap på egne ben?* (pp. 23-52). Oslo: PHS Forskning.
- Herbert, S. (1997). *Policing Space: territoriality and the Los Angeles Police Department*. Minneapolis: University of Minnesota Press.
- Herrington, V., & Millie, A. (2006). Applying Reassurance Policing: Is it "Buisness as Usual" ? *Policing and Society*, 16(2), 146-163.
- Innes, M. (2006). Reassurance and the "New Community Policing". *Policing and Society*, 16(2), 95-98.
- Johansen, N. B. (2008). *Sosial kontroll i byer: to tradisjoner etter Durkheim og Tönnies*. PhD, Universitetet i Oslo Oslo.
- Kaasa, H., & Repål, A. (2010). *Politi og psykiatri: en deskriptiv studie*. Tønsberg: Helse Sør Øst, Politiet, Psykiatrien i Vestfold HF.
- Kelling, G. L., & Coles, C. M. (1996). *Fixing Broken Windows: restoring Order and Reducing Crime in Our Communities*. New York: The Free Press.
- Knutsson, J. (1999). När behövs polisen och när finns den ? en analyse av utrykningsverksamheten i Stockholms polismyndighet. Borlänge: Polishögskolan.
- Knutsson, J. (2003). Introduction. In J. Knutsson (Ed.), *Problem-Oriented Policing: from Innovation to Mainstream* (Vol. 15, pp. 1-11). Monsey NY: Criminal Justice Press.
- Knutsson, J., & Sjøvik, K.-E. (2005). *Problemorientert politiarbeid i teori og praksis*. Oslo: PHS Forskning.
- Larsson, P. (17.1.2008). *Foredrag om politivitenskap*. Politihøgskolen, Oslo.
- Larsson, P. (2010a). Ideology as a cover up: community policing in Norway. *Journal of Police Studies*, 2010-3, 233-241.
- Larsson, P. (2010b). Tillit til politiet: fra nærhet til forhandlet legitimitet. In S. R. Runhovde (Ed.), *Tillit til politiet*. Oslo: PHS forskning.
- Larsson, P., & Thomassen, G. (2007). *I'm not a police officer anymore...I'm just fooling around!!! Main obstacles in implementing problemoriented policing in Norway*. Paper presented at the Policing in Scandinavia: Proceedings from the conference on police research in Växjö august 2007, Växjö universitetet.
- Lavik, M. (5.12.2011). Noreg bør læra av historisk samarbeid, from <http://www.nrk.no/kultur-og-underholdning/1.7903116>

- Lie, E. M. (23.9.2009). Lov og orden i New York, *Aftenposten*.
- Lied, C. (2005). *Gata som arbeidsplass. Tiggara og gateartistar sett fra deira synsvinkel*. Master, Universitetet i Oslo, Oslo.
- Lillebø, K. (2012). *Befolkningsundersøkelse om skjenking, vold og trygghet i Oslo sentrum*. Synovate. Oslo kommune, Næringsetaten. Oslo.
- Lomell, H. M. (2007). *Selektive overblikk: en studie av videoovervåkingspraksis*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Millie, A., Jacobsen, J., McDonald, E., & Hough, M. (2005). Anti-social behaviour strategies. Finding a balance. In I. f. C. P. Research (Ed.). Bristol: The Policy Press.
- Myhre, G. E. (1999). *Hva skjedde egentlig i New York? Den nye politimodellen i New York - suksess eller brutal fiasko?*, Universitetet i Oslo, Oslo.
- NOU. (1981). *NOU 1981: 35 Politiets rolle i samfunnet, Delutredning I*. Oslo Universitetsforlaget.
- NOU. (2010). *NOU 2010:3 Drap i Norge i perioden 2004-2009*. Oslo: Regjeringen.
- Oslo-Politidistrikt. (2011). *Hovedinstruks for bruk av Politioperativt System (PO)*. Oslo.
- Alminnelig tjenesteinstruks for politiet (Politiinstruks) (1990).
- Politidirektoratet. (2002). *Strategiplan for forebyggende politiarbeid 2002-2005*.
- Politidirektoratet. (2005). *Politiet i lokalsamfunnet; veileder om politiets kommunikasjon og samhandling med kommuner og andre aktører på lokalt og regionalt nivå*. Oslo: POD publikasjoner.
- Politidirektoratet. (2008). *Politiet mot 2020*. Oslo: POD Publikasjon.
- Politidirektoratet. (2009a). *Politiets nasjonale innbyggerundersøkelse 2008*. Oslo: Politidirektoratet.
- Politidirektoratet. (2009b). *Politiets strategi 2010-2015*. Oslo: Politidirektoratet.
- Politidirektoratet. (2010). *Driftsanalyse av politi- og lensmannsetaten. -Perioden 2002-2008. (2010/03)*. Oslo: POD Publikasjon.
- Politidirektoratet. (2011). *Tilsyn ved Oslo politidistrikt 28. februar- 4.mars 2011*.
- Regjeringen. (2001). *St. meld. nr. 22 Politireform 2000 Et tryggere samfunn*. Oslo.
- Reiner, R. (2000). *The Politics of the Police* (3rd ed.). Oxford: Oxford University Press.
- Reiner, R. (2002). Media Made Criminality. In M. Maguire, R. Morgan & R. Reiner (Eds.), *The Oxford Handbook of Criminology*. Oxford: Oxford University Press.
- Reuss-Ianni, E., & Ianni, F. A. J. (2005). Street cops and management cops: the two cultures of policing. In T. Newburn (Ed.), *Policing. Key Readings* (pp. 297-314). Devon: Willan Publishing.
- St.meld. nr 22. (2001). *Politireform 2000*. Oslo: Justis og politidepartementet.
- St.meld. nr 42. (2005). *Politiets rolle og oppgaver*. Oslo: Justis og politidepartementet.

- TNS-Gallup. (2010). Politiets nasjonale innbyggerundersøkelse. Oslo: Politidirektoratet.
- Tseloni, A. (2007). Fear of Crime, Perceived Disorders and Property Crime: a Multivariate Analysis at the Area Level. In G. Farrel, K. Bowers, S. Johnson & M. Townsley (Eds.), *Imagination for Crime Prevention. Essays in Honour of Ken Pease* (pp. 163-185): Willan Publishing.
- Tvedt, K. A. (2000). *Oslo byleksikon* (Vol. 4. utg). Oslo: Kunnskapsforlaget.
- Volquartzén, M. (2009). *I trygghedens navn: politiets rolle i det senmoderne samfund*. København: Bogforlaget Frydenlund.
- Wangensteen, B. (2005). *Bokmålsordboka: Definisjons- og rettskriningsordbok*. Oslo: Kunnskapsforlaget.
- Westley, W. (1970). Responsibilities of the police. In T. Newburn (Ed.), *Policing: key Readings*. Portland Oregon: Willan Publishing.
- Wikström, P.-O. H. (1995). Preventing City-Center Street Crimes. In M. Tonry & D. P. Farrington (Eds.), *Building a Safer Society: strategic Approaches to Crime Prevention* (pp. 429-468). Chicago and London: The University of Chicago Press.

Muntlige kilder:

- Larsson, Paul, 17.1.2008, foredrag om politivitenskap, masterstudiet, Politihøgskolen, Oslo.
- Scagnelli, Michael, 15.9.2009, foredrag om Politiarbeid i New York, Oslo politidistrikt.

8. Appendix

Vedlegg nr. 1: Sentrale begrep i avhandlingen:

Forseelse og forbrytelse: Det finnes et skille mellom forseelser og forbrytelser. Dette skillet er definert i Straffeloven § 2 som sier at mindre alvorlige straffbare handlinger med en strafferamme på bøter eller fengsel i inntil 3 måneder regnes som forseelse, mens straffbare handlinger med en strafferamme på mer enn 3 måneders fengsel regnes som kriminalitet. Kort forenklet kan vi altså si at forseelser er de mindre alvorlige lovbrudd mens forbrytelser er de mer alvorlige. Forbrytelser omhandles i lovens del 2, og er de mer alvorlige straffbare handlinger som oftest får mest oppmerksomhet, for eksempel, grove tyverier, ran, legemsbeskadigelser, drap og voldtekter. Forseelser omhandles i Straffelovens del 3. Eksempler på slike forseelser er skadeverk, naskerier, ulovlig fiske, ulovlig tilhold på et sted og ordensforstyrrelser.

Innbringelse: Politiets adgang til å ta personer med til politistasjonen, f eks for ordensforstyrrelser, for ikke å etterkomme politiets pålegg eller for ikke å oppgi personalia. Er begrenset oppad til inntil 4 timer (unntaket er i forhold til personer som er beruset som politiet kan holde tilbake inntil de er blitt edru)

Pågrepelse: Er et tvangsmiddel som brukes når politiet arresterer en person og tar vedkommende med inn til arresten. For å foreta en pågrepelse må det foreligge en kvalifisert (skjellig grunn) til å mistenke en person for å ha begått en straffbar handling som kan straffes med mer enn 3 måneders fengsel. En pågrepelse gir flere rettigheter ovenfor den pågrepte.

Operasjonssentral: Døgnbemannet sentral som mottar nødmeldinger og andre henvendelser fra publikum. Betjener politiets samband.

Operatør: Ansatt som betjener politiets meldingsmottak, både nødtelefoner til politiet og øvrige henvendelser til politiet samt politisambandet. I Oslo er operatørene normalt politiansatte med erfaring fra operativt politiarbeid ute, som etter planmessig tjeneste har gjennomgått egen opplæring og godkjenning for å jobbe på operasjonssentralen.

Politipatrulje: Politimannskap som jobber publikumsnært ute. Normal består en patrulje i Oslo av 2-3 tjenestepersoner, men unntaksvis blir en patrulje bemannet av kun en person. Disse kan patruljere enten til fots eller i bil. (Eller en kombinasjon av fot- og bilpatrulje) I denne oppgavens sammenheng er de fleste patruljene uniformerte.

Politistrategi: Fremgangsmåten for å nå et større eller langsiktig mål. Gjennom analyse og planlegging blir en strategi lagt som en rettesnor for virksomheten frem til det definerte målet er nådd.

Vedlegg nr. 2: Operasjonalisering av PO-logger

OPERASJONALISERING AV PO LOGGER

PO-loggene er blitt operasjonalisert inn i følgende kategorier:

Hoved-kategori	Under-kategori	Forklaring/merknad
Tid	Måned	Årets 12 måneder
	Uke	Ukens 7 dager
	Tid på døgnet	<ol style="list-style-type: none">1. Klokkeslettet når meldingen er meldt til operasjonssentralen.2. Tidsintervaller:<ul style="list-style-type: none">- 1800-2359 Kveld- 0000- 0559 Natt- 0600-1159 Morgen/formiddag- 1200-1759 Dag/ettermiddag
Karakteristika		<p>Med karakteristika mener jeg kjennetegn ved den enkelte melding om ordensforstyrrelser. Disse kjennetegn er valgt etter først å ha studert flere av disse meldingene. Gjennom min fortolkning av hver enkelt logg, har jeg vektlagt de kjennetegn som fremstår som mest fremtredende i hvert enkelt oppdrag. Det er flere typer forhold som gjennom mediefremstillinger er blitt fremstilt som særlige problemstillinger i Oslo Sentrum, og som jeg ønsket å studere nærmere. Disse problemtyper er tilstedeværelsen av marginaliserte grupper som narkomane, av prostituerte, tiggere og psykiatriske pasienter. Jeg erkjenner at disse kategoriseringene for utenforstående kan være problematisk. I politihverdagen, som ofte preges av internt "stammespråk" utviklet gjennom lang erfaring fra gatenært arbeid, er kontakt med disse gruppene en del av den</p>

	<p>hverdagslige arbeidsutførelsen.</p> <p>Mange av disse variablene går inn i hverandre. Noen som krangler, kan være narkomane, mange av dem som slåss er berusede etc. Jeg har valgt å kategorisere forholdene etter den kategorien som igjennom loggen fremstår som den mest ”viktige” grunnen til at publikum, politi eller vektere har reagert på adferden.</p> <p>Når det gjelder de enkelte karakteristika, så blir de ytterligere kommentert igjennom oppgavens del 3.</p>				
	<table border="1"> <tr> <td data-bbox="450 804 663 1122">Bråk</td> <td data-bbox="663 804 1556 1122">Dette er en samlebetegnelse for de forhold hvor det er krangler, knuffing, roping, høylydte diskusjoner og andre utagerende uenigheter som er grunnlaget for meldingen. Forhold der den fysiske aggresjonen ikke ennå har brutt ut i “slagsmål”.</td> </tr> <tr> <td data-bbox="450 1122 663 1496">Slagsmål</td> <td data-bbox="663 1122 1556 1496">Dette er de meldinger hvor det er et direkte slagsmål som har vært grunnlaget for meldingen. Disse slagsmålene er av en ”lett” karakter og for det meste uten skade følge. (Dersom slagsmålet er mer alvorlig og/eller har medført personskader, blir de klassifisert som ”vold”, ”legemskrenkelse” eller ”legemsbeskadigelse”.)</td> </tr> </table>	Bråk	Dette er en samlebetegnelse for de forhold hvor det er krangler, knuffing, roping, høylydte diskusjoner og andre utagerende uenigheter som er grunnlaget for meldingen. Forhold der den fysiske aggresjonen ikke ennå har brutt ut i “slagsmål”.	Slagsmål	Dette er de meldinger hvor det er et direkte slagsmål som har vært grunnlaget for meldingen. Disse slagsmålene er av en ”lett” karakter og for det meste uten skade følge. (Dersom slagsmålet er mer alvorlig og/eller har medført personskader, blir de klassifisert som ”vold”, ”legemskrenkelse” eller ”legemsbeskadigelse”.)
Bråk	Dette er en samlebetegnelse for de forhold hvor det er krangler, knuffing, roping, høylydte diskusjoner og andre utagerende uenigheter som er grunnlaget for meldingen. Forhold der den fysiske aggresjonen ikke ennå har brutt ut i “slagsmål”.				
Slagsmål	Dette er de meldinger hvor det er et direkte slagsmål som har vært grunnlaget for meldingen. Disse slagsmålene er av en ”lett” karakter og for det meste uten skade følge. (Dersom slagsmålet er mer alvorlig og/eller har medført personskader, blir de klassifisert som ”vold”, ”legemskrenkelse” eller ”legemsbeskadigelse”.)				
	<table border="1"> <tr> <td data-bbox="450 1496 663 1814">Annet</td> <td data-bbox="663 1496 1556 1814">Forhold som ikke passer inn i noen av de ovenstående kategorier. Eksempler på dette er sammenstimlinger av mennesker i forbindelse med kjente artister, kunstperformance og politiske ytringer.</td> </tr> <tr> <td data-bbox="450 1814 663 2022">Ukjent</td> <td data-bbox="663 1814 1556 2022">Forhold hvor det ikke fremkommer i loggen hva som er grunnlaget for meldingen.</td> </tr> </table>	Annet	Forhold som ikke passer inn i noen av de ovenstående kategorier. Eksempler på dette er sammenstimlinger av mennesker i forbindelse med kjente artister, kunstperformance og politiske ytringer.	Ukjent	Forhold hvor det ikke fremkommer i loggen hva som er grunnlaget for meldingen.
Annet	Forhold som ikke passer inn i noen av de ovenstående kategorier. Eksempler på dette er sammenstimlinger av mennesker i forbindelse med kjente artister, kunstperformance og politiske ytringer.				
Ukjent	Forhold hvor det ikke fremkommer i loggen hva som er grunnlaget for meldingen.				

	Narkoman	Forhold hvor det er narkomane personers tilstedeværelse og/eller adferd som er grunnlaget for meldingen.
	Tigger	Forhold hvor det er tiggeres tilstedeværelse og/eller adferd som er grunnlaget for meldingen
	Skadeverk	Forhold hvor det er utøvelse av skadeverk som er grunnlag for meldingen.
	Beruselse	Forhold hvor det er berusede personers tilstedeværelse eller adferd som beskrives som grunnlaget for meldingen.
	Psykatri	Forhold hvor det beskrives at det er psykiatriske pasienters adferd som har vært grunnlaget for meldingen, eller hvor oppdraget løses ved fremstilling for psykiatrisk legevakt.
	Musikant	Forhold hvor det er gatemusikanterers tilstedeværelse og/eller adferd som beskrives som grunnlaget for meldingen
	Gateselger	Forhold hvor det er gateselgeres tilstedeværelse og/eller adferd som beskrives som grunnlaget for meldingen.
	Prostituert	Forhold hvor det beskrives å være prostituerte menneskers tilstedeværelse og/eller adferd som er grunnlaget for meldingen.
Arena	På gata	Dette er de forhold som finner sted både i gå-gate delen av Karl Johansgate, på fortau og i selve kjørebanelen i den delen av gaten

	<p>som tillates brukt av biler. Videre definerer jeg gata også som de delene av Slottsparken, Spikersuppa, Johanne Dybwads plass, Studentertilunden, Eidsvoll's plass, Stortings plass, Universitetsplassen som utgjør en del av Karl Johansgate. Alle disse områdene er offentlig beferdete områder som er tilgjengelige for enhver del av publikum døgnet rundt.</p>				
	<table border="1"> <tr> <td data-bbox="450 613 663 987">Tilknyttet utested</td> <td data-bbox="663 613 1556 987"> <p>Dette er de forhold som finner sted inne på, i døra til, i køen inn til eller i umiddelbar tilknytningen til de puber og diskoteker som ligger langs Karl Johansgate. Som utested regner jeg kun de stedene som har skjenkebevilling for alkohol og som ikke fremstår som noe sted man primært oppsøker for å innta måltider.</p> </td> </tr> <tr> <td data-bbox="450 987 663 1305">Kiosk</td> <td data-bbox="663 987 1556 1305"> <p>Forhold som finner sted inne på, i inngangsdøren til eller i umiddelbar nærhet til kioskene som ligger i Karl Johansgate. Flere av disse kioskene er døgnåpne, mens de øvrige holder åpent til sent på kvelden.</p> </td> </tr> </table>	Tilknyttet utested	<p>Dette er de forhold som finner sted inne på, i døra til, i køen inn til eller i umiddelbar tilknytningen til de puber og diskoteker som ligger langs Karl Johansgate. Som utested regner jeg kun de stedene som har skjenkebevilling for alkohol og som ikke fremstår som noe sted man primært oppsøker for å innta måltider.</p>	Kiosk	<p>Forhold som finner sted inne på, i inngangsdøren til eller i umiddelbar nærhet til kioskene som ligger i Karl Johansgate. Flere av disse kioskene er døgnåpne, mens de øvrige holder åpent til sent på kvelden.</p>
Tilknyttet utested	<p>Dette er de forhold som finner sted inne på, i døra til, i køen inn til eller i umiddelbar tilknytningen til de puber og diskoteker som ligger langs Karl Johansgate. Som utested regner jeg kun de stedene som har skjenkebevilling for alkohol og som ikke fremstår som noe sted man primært oppsøker for å innta måltider.</p>				
Kiosk	<p>Forhold som finner sted inne på, i inngangsdøren til eller i umiddelbar nærhet til kioskene som ligger i Karl Johansgate. Flere av disse kioskene er døgnåpne, mens de øvrige holder åpent til sent på kvelden.</p>				
	<table border="1"> <tr> <td data-bbox="450 1305 663 1680">Kollektivtransport</td> <td data-bbox="663 1305 1556 1680"> <p>Dette er i all vesentlighet de forhold som finner sted på stortinget T-banestasjon. Videre er det en del forhold som finner sted på drosjeholdeplasser og i drosjer som befinner seg i Karl Johansgate. Det kan også være forhold som oppstår inne på eller på annen måte i tilknytning til trikk og buss.</p> </td> </tr> <tr> <td data-bbox="450 1680 663 1951">Restaurant</td> <td data-bbox="663 1680 1556 1951"> <p>Forhold som finner sted inne på, i inngangsdøren inn til eller i umiddelbar nærhet til de stedene som kan betegnes som spisesteder. Dette er for det første flere hamburgerrestauranter som ikke har skjenke-bevillinger for alkohol. Videre er dette noen steder som har skjenkebevilling, men som fremstår som</p> </td> </tr> </table>	Kollektivtransport	<p>Dette er i all vesentlighet de forhold som finner sted på stortinget T-banestasjon. Videre er det en del forhold som finner sted på drosjeholdeplasser og i drosjer som befinner seg i Karl Johansgate. Det kan også være forhold som oppstår inne på eller på annen måte i tilknytning til trikk og buss.</p>	Restaurant	<p>Forhold som finner sted inne på, i inngangsdøren inn til eller i umiddelbar nærhet til de stedene som kan betegnes som spisesteder. Dette er for det første flere hamburgerrestauranter som ikke har skjenke-bevillinger for alkohol. Videre er dette noen steder som har skjenkebevilling, men som fremstår som</p>
Kollektivtransport	<p>Dette er i all vesentlighet de forhold som finner sted på stortinget T-banestasjon. Videre er det en del forhold som finner sted på drosjeholdeplasser og i drosjer som befinner seg i Karl Johansgate. Det kan også være forhold som oppstår inne på eller på annen måte i tilknytning til trikk og buss.</p>				
Restaurant	<p>Forhold som finner sted inne på, i inngangsdøren inn til eller i umiddelbar nærhet til de stedene som kan betegnes som spisesteder. Dette er for det første flere hamburgerrestauranter som ikke har skjenke-bevillinger for alkohol. Videre er dette noen steder som har skjenkebevilling, men som fremstår som</p>				

	”spiseseteder”. ³¹	
	Hotel	Forhold som finner sted i tilknytning til de tre hotellene som har inngang fra, evt. værelser mot, Karl Johansgate.
	Butikk	Forhold som finner sted i tilknytning til butikkene som ligger i Karl Johansgate. Disse butikkene er i hovedsak kles og skobutikker som er åpne fra formiddagen til tidlig kveld.
	Annet	Forhold som finner sted på andre steder enn de som er nevnt ovenfor. Dette er for eksempel forhold som skjer i tilknytning til Stortinget, til kontorer og i trappeløp.
	Ukjent	Noen logger er så mangelfulle at det ikke er mulig å definere stedet der hendelsen finner sted.
Melder	Publikum	I hovedsak er dette det generelle publikum som jobber og ferdes i området. Det finnes også andre aktører enn vektere som er ansatte med forskjellige former for polisiære oppgaver i Karl Johansgate. Dette er ordensvakter ved utestedene ³² , taxi-inspektører, betjenter fra Trafikketaten, samt andre personer med kontrolloppgaver på vegne av private eller offentlige etater. Da det på bakgrunn av loggføringspraksisen ikke er mulig å skille slike meldere ut fra de

³¹ For ikke å stigmatisere restaurantkjeder og frittstående restauranter, har jeg valgt gjennom hele avhandlingen å ikke oppgi navn på disse restaurantene.

³² Tradisjonelt sett er ordensvaktene (tidligere betegnet som ”dørvakter”) ansatt direkte på de forskjellige utestedene og restauranter. Det er imidlertid en trend at ordensvaktene leies inn eksternt via et vaktsselskap som ”leverer” ordensvakter til mange forskjellige utestedene og restauranter.

	<p>øvrige melderne, har jeg måttet definere disse blant det øvrige publikum.</p> <p>I en del av oppdragene er melder definert som ”anonym”. For å starte en logg i PO, er man imidlertid nødt ³³ til å loggføre oppdragets melder. Dersom operatøren ikke har tid til å legge inn melder, skal det loggføres ”ikke notert” under registreringen. Det forekommer relativt ofte at meldere til politiet ikke ønsker å oppgi navnet sitt når de tipser politiet om noe som skjer. Det er svært lite trolig at politi eller vektere vil bli loggført som ”anonym”. Når melder står som ”anonym” i PO-loggen, har jeg på den bakgrunn karakterisert dem som ”publikum”.</p>
	<p>Vekter</p> <p>De oppdragene hvor det er anført spesifikt at melder er ”vekter” eller et av vekterselskapene ³⁴, har jeg betegnet melder som ”vekter”. I Karl Johansgate finnes det imidlertid også andre grupperinger som også har funksjon som ”vekter”, og som jeg har definert som ”vekter. Dette er Trafikksentralen ved Oslo sporveier som har egne vektere som foretar billettkontroll og som patruljerer T-banen. Videre har Stortinget en egen døgnkontinuerlig vaktstyrke som også har en egen sentral med direktenummer til Operasjonssentralen. Fellesnevneren for disse er at de styres av en døgnkontinuerlig vaktssentral, at de har definerte geografiske områder som de har ”ansvar” for og at i det minste deler av disse områdene er å definere som ”offentlige” områder som beferdes av ordinært publikum.</p>
	<p>Politi</p> <p>I forhold til ordensforstyrrelser i Karl Johansgate, er dette i første rekke uniformerte politipatruljer som avpatruljerer</p>

³³ Man får ikke loggført oppdraget ferdig før melder er fylt ut, noe som betyr at operatøren fysisk må skrive hvem som er melder på forholdet.

³⁴ De fleste vekterselskapene har direktelinje til Operasjonssentralen. Det vil si at dersom operasjonssentralen ringes av sentralene til vaktsselskapene, vil dette fremkomme spesifikt på operatørens telefonskjerm.

	<p>sentrumsområdet.</p> <p>I tillegg kan det være operatører ved fjernsynsovervåkingen (FOV) som oppdager ordensforstyrrelser på sine kamera.</p> <p>Dette kan også være noen forhold der polititjenestepersoner i sin fritid ringer operasjonssentralen om ordensforstyrrelser og bråk som de oppdager og presenterer seg som politi i samtalen med operatørene ved operasjonssentralen.</p>	
Løsning I	<p>I denne kategorien har jeg brukt de ”avslutningskodene” som operatøren eller den tjenestemannen som har avsluttet oppdraget i PO har benyttet. Disse kodene ligger inne i PO som standard avslutningskoder. Gjennom intervjuene av operatører ved Operasjonssentralen fremkom det at tolkningene av disse kodene kan være individuelle og ikke følger fastlagte rammeverk. Avslutningskodene er heller ikke omhandlet i <i>“Hovedinstruks for bruk av politioperativt system (PO)”</i>. De følgende forklaringer er innhentet gjennom intervjuer av operatørene ved operasjonssentralen:</p>	
	Dimittering	Forholdet løses ved at patruljen dimitterer den/ de involverte partene i forholdet
	Muntlig pålegg	Forholdet løses ved at patruljen ilegger et muntlig pålegg til den involverte. Dette kan eksempelvis være muntlige pålegg om å fjerne seg fra området, pålegg om å roe seg ned etc.
	“OPS”	“Oppgjort på stedet”. Er en standardfrase i det patruljerende politiet. Tilkjenner at patruljen har “løst” forholdet på ute på gata, men det sier lite om hvordan patruljen har løst forholdet.

	Sak opprettet	Patruljen har løst forholdet ved å opprette en straffesak. (Stor sannsynlighet for at de da har innbragt en person, men i noen tilfeller kan en person bli anmeldt for ordensforstyrrelse (eller noe annet) men likevel ikke bli innbragt til arresten.)
	Videre oppfølgings-tiltak	Forholdet er ikke avsluttet selv om det avsluttes i PO. Det skjer noe videre med forholdet.
	Overtatt	Når noen andre enn politiet overtar ansvaret videre i et forhold
	Uten resultat	“Da har man ikke kommet noe lengre med forholdet”.
	Bortfalt	Ordensforstyrrelsen har gått over av seg selv før politiet ankom stedet.
	Utført	“Utført betyr at oppdraget er utført”.
	Ingen operative tiltak	Operatøren ved operasjonssentralen har vurdert forholdet slik at det ikke er nødvendig med operative tiltak (sette av en patrulje til å løse forholdet)
	Ikke kapasitet	Dette er forhold som man egentlig har ønsket å prioritere med en patrulje, men man har ikke hatt ledige patruljer tilgjengelig.
	Ukjent	
Løsning II		Siden reliabiliteten i forhold til avslutningskodene er lav, innførte jeg en egen kategori med innbringelse og dimittering. I loggene fremgår det både gjennom teksten og gjennom standardavkryssingen når man skal avslutte en logg, om det er blitt foretatt noen innbringelse som følge av oppdraget, dette gjør at troverdigheten (reliabiliteten) til disse to kategoriene er høy.

	Innbringelse	Oppdrag som er blitt løst ved at politipatruljen innbringer en eller flere personer til Sentralarresten.
	Dimittering	Oppdrag som er blitt løst på andre måter enn innbringelse; muntlige pålegg, oppgjort på stedet mv., og som ikke har resultert i noen innbringelse.

Jeg har på denne måten operasjonalisert PO-loggene i 5 hovedkategorier, som igjen er delt inn i til sammen 43 underkategorier.

Vedlegg nr. 3: Intervjuguide

Intervjuguide operatører ved Operasjonssentralen i Oslo politidistrikt

Dag/ dato: _____

Navn operatør: _____

Hvor lenge jobbet i politiet/ på operasjonssentralen?: _____

1. Hvordan definerer du begrepet ordensforstyrrelse?	
2. Hvordan skiller du mellom ordensforstyrrelser og f.eks. legemskrenkelser, skadeverk eller kontroll person?	
3. Er det noen felle policy for hvordan man definerer oppdrag mht loggføringen i PO?	
4. Hvor presise er loggføringene med hensyn til riktig oppdragstype og adresse?	
5. Vil stedet der hendelsen finner sted være avgjørende for hvordan du definerer og prioriterer oppdraget? (Løses "like" oppdrag likt på forskjellige steder?)	
6. Vil tidspunktet være avgjørende for hvordan du definerer og prioriterer oppdraget?	

<p>7. I hvor stor grad legges andre kategorier til (evt. Fjernes) etter hvert som du får oversikt over et pågående oppdrag?</p>	
<p>8. I hvor stor grad er det patruljene selv som bestemmer hvordan oppdraget skal løses?</p>	
<p>9. I hvilke tilfeller vil du eventuelt overstyre patruljenes løsninger?</p>	
<p>10. Er det noen forskjell på løsninger av oppdrag som meldes av publikum (publikumsinitierte) i forhold til de oppdragene som oppdages av patruljene (politiinitierte)?</p>	
<p>11. Hvor nøye er man med å avslutte oppdraget med riktig avgjørelseskode?</p>	
<p>12. Hva menes med de forskjellige avgjørelseskodene? (overtatt, OPS, sak opprettet, bortfalt, feil melding, muntlig pålegg)</p>	
<p>13. I hvor stor grad kan patruljene være involvert i ordensforstyrrelser som ikke blir loggført, og som dere dermed ikke har oversikt over?</p>	
<p>14. Får dere noen overordnede retningslinjer for hvordan ordensforstyrrelser skal/ bør løses? (Innbringelser, anmeldelser, bøtleggelse etc.?)</p>	

Vedlegg nr. 4: Svar fra Rådet for taushetsplikt og forskning, Justisdepartementet

Rådet for taushetsplikt og forskning

c/o Justis- og politidepartementet
Postboks 8005 Dep
0030 Oslo

Politidirektoratet
Postboks 8051 Dep
0031 Oslo

MOTTATT
07 JAN 2010

Egj

POLITIDIREKTORATET	
2	
07 JAN. 2010	
Aktnr. A08-13	Aktidnr. 501
Saksnr. 09/02126	Doknr. 003

4. januar 2010

Sak 24/2009: Søknad om dispensasjon fra taushetsplikten – innsyn i PO (politiets operasjonslogg)

Vi viser til brev fra Politidirektoratet 23. november angående søknad om dispensasjon fra taushetsplikten fra mastergradsstudent Victor Furøy, Politihøgskolen.

Søkeren ønsker å undersøke politiets behandling av ordensforstyrrelser, nærmere bestemt ved å undersøke begrepet "ordensforstyrrelse" og hva det innebærer, fra publikums melding til politiet og til hvordan politiet løser oppdragene.

Undersøkelsen skal gjennomføres på oppdrag behandlet ved Sentrum politistasjon i Oslo.

Søkeren ønsker å gjennomføre undersøkelsen av hva begrepet ordensforstyrrelse inneholder gjennom kvalitative intervjuer av operatører ved Operasjonssentralen i Oslo. Det er disse som kategoriserer og prioriterer oppdragene. Det fremgår ikke av søknaden hvor mange operatører som skal intervjues, og hvordan kandidatene til intervju skal velges ut.

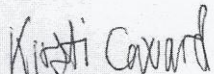
Dermed ønsker søkeren å foreta en kvantitativ analyse av ordensforstyrrelser registrert i PO i henholdsvis 1998 og 2008. Analysen vil gi oversikt over omfanget av oppdrag kategorisert som ordensforstyrrelser i forhold til andre typer oppdrag. I tillegg ønsker søkeren å analysere ordensforstyrrelsene i forhold til hvem som er melder, hvordan oppdragene blir løst, og karakteristika ved oppdragene (eks: alkohol, narkotika, prostituerte, slagsmål, "uønskede personer" mv). Det fremgår av søknaden at søkeren ikke vil registrere data og/eller karakteristika om enkeltpersoner som er involvert, og at personer vil bli anonymisert ved omtale av eventuelle spesifikke saker.

Veileder for prosjektet er professor Paul Larsson ved Politihøgskolen, og rådet trenger for sin del ikke ytterligere bekreftelse på at kravet til førstestillingskompetanse er oppfylt. Det fremgår ikke av søknaden hvorvidt prosjektet er registrert hos NSD.

Rådet har besluttet å samtykke til at det dispenseres fra taushetsplikten for å innhente opplysninger gjennom intervjuer og fra PO som søknaden omhandler. Samtykket er betinget av at all innsamling, oppbevaring og bruk av taushetsbelagte opplysninger skjer på en faglig forsvarlig måte, og at alle personidentifiserende opplysninger anonymiseres ved eventuell publisering. Samtykket er videre betinget av at søkeren undertegner taushetserklæring, og at søkeren oppfylder meldeplikten etter personopplysningsforskriftens § 7-27.

Når det gjelder gjennomføringen av intervjuene av operatører ved Operasjonssentralen i Oslo, forutsetter Rådet at deltakelsen baseres på informert samtykke.

Med vennlig hilsen

Kirsti Coward
leder

Bente J. Kraugerud
sekretær

Vedlegg nr. 5: Tillatelse til innsyn i PO fra Politidirektoratet

POLITIET

POLITIDIREKTORATET

Wictor Furøy

Deres referanse
24/2009

Vår referanse
2009/02126-4 501

Dato
02.02.2010

Søknad om dispensasjon fra taushetsplikten i forbindelse med forskning - innsyn i politiets operasjonslogg - Wictor Furøy

Politidirektoratet viser til din søknad av 6. november 2009, som har vært sendt Rådet for taushetsplikt og forskning for uttalelse.

Rådet har den 4. januar 2010 avgitt uttalelse slik vedlagte utskrift av brevet fra Rådet viser.

Politidirektoratet finner på denne bakgrunn å kunne dispensere fra taushetsplikten slik at prosjektet kan gjennomføres på de vilkår som fremgår av brevet fra Rådet for taushetsplikt og forskning.

Med bakgrunn i den taushetsplikt du selv har når det gjelder opplysninger du får tilgang til, finner direktoratet å kunne samtykke i at du selv foretar de aktuelle søk i PO.

Med hilsen

Steinar Talgø
seksjonssjef

Erna Gjesvold
seniorrådgiver

Saksbehandler:
Erna Gjesvold
Tlf: 23364228

Politidirektoratet

Post: Postboks 8051 Dep., 0031 Oslo
Besøk: Hammersborggata 12
Tlf: 23 36 41 00 Faks: 23 36 42 96
E-post: politidirektoratet@politiet.no

Org. nr.: 982 531 950 mva
Bankgiro: 7694.05.02388

Vedlegg nr. 6: Tillatelse fra Oslo politidistrikt

Wictor Furøy

Fra: Vidar Løkken
Sendt: 29.mars.2010 15:44
Til: Wictor Furøy
Emne: Søknad om innsyn i lokal PO, samt tillatelse til å gjennomføre intervjuer

Hei;

Viser til brev 20. februar 2010, samt telefonsamtale i forrige uke.

Oslo politidistrikt er positive til dette, så det er bare for deg å opprette kontakt med avsnittsleder ved Operasjonsentralen for å ordne det praktiske rundt gjennomføringen. Kontaktpersonen vil være politioverbetjent/avsnittsleder Ole Jacob Smerud, tlf. 90 56 59 64.

Lykke til med arbeidet og god påske!!

Med vennlig hilsen

Vidar Løkken
Seniorkonsulent
Person- og fagutviklingsseksjonen
HR-avdelingen
Oslo politidistrikt

Tlf.: 22669156
Mobil: 95295050

e-mail: vidar.lokken@politiet.no

Denne meldingen er bare ment for mottakeren, og kan inneholde fortrolige opplysninger eller annen privat informasjon. Hvis du mottar denne ved en feil, vær så vennlig å varsle avsender og slette originalen.

